

Митрополит Струмички Наум

Ни Јас не ви кажувам...

(второ издание)

**БИБЛИОТЕКА ВОВЕДЕНИЕ
ВЕЛЈУСА 2011**

Македонска Православна Црква
– Охридска Архиепископија
Струмичка Епархија

Издава:

Манастир Воведение на Пресвета Богородица Елеуса
Велјуса 2011

Книгата е издадена по повод 45 години
од возобновувањето на автокефалноста
на Македонската Православна Црква
- Охридска Архиепископија,
и е посветена на мојот духовен Отец
како и на сите мои духовни чеда:
кои дојдоа и останаа со мене;
кои си заминаа и повторно се вратија;
и на оние кои си заминаа
и сè уште не се вратија,
затоа што не успеав да стигнам до нив...

Предговор

Вообичаено е во монашките заедници духовниот Отец еднаш неделно да ги собере браќата или сестрите за да ги утврди и поттикне во подвигот со некое поучно слово или беседа или објаснувајќи четиво од некој Светител кое ќе му се види соодветно за таа пригода.

Нашиот духовен Отец таквите синаксиси, односно монашки собири, ги прави интерактивно, барајќи конкретно учество и од нас, монасите, како да сме на класичен школски час, на кој има предавање, но и повторување и испрашување. Од нас бара да пишуваме и домашни задачи, кои потоа ни ги прегледува. На почетокот таквиот начин на 'обука' ни изгледаше навистина застрашувачки.

Но, како што поминуваше времето сфаќавме колку е полезен и неопходен таквиот метод доколку човек сака навистина да живее во 'подвиг во познание', нешто на што нашиот духовен Отец особено настојува како на прво и основно начело во нашиот духовен живот. Со оглед на хармонијата и точниот поредок што постојат во духовниот живот, од нас бара да знаеме што точно ни се случува во секој момент од духовната борба, зошто тоа ни се случува, каде да ги бараме причините и кои се последиците од секој правилен или неправилен духовен двиг.

Благодарение на неговите беседи, кои сега ги содржи и оваа книга, откривме дека за хармонијата и законот што владеат во поредокот на духовниот живот, освен делата на некои свети Отци, најсовршено ни зборува Самиот наш Господ Исус Христос во Своето Евангелие. Но, непросветлениот ум на почетникот секако дека не може самиот да навлезе и да ја открие целата длабочина и смисла

што ја кријат Христовите зборови во навидум едноставните евангелски параболи. Само, ете, некако по милост Божја, се најдовме меѓу оние на кои тајните за влезот во Царството Небесно им беа несебично откриени и татковски предадени, во свое време.

За нас, монасите кои живееме под духовното и телесното око на нашиот Отец, неговите беседи на литургиските евангелија се од бесценето значење. Тие се слово кое извира од жив и личен опит, слово кое е посведочено со живот на дело, кое во себе ги има силата и присуството на Светиот Дух, слово со власт и слово во сила. Заради тоа секогаш кога беа изговарани, ни носеа светлина за познание во подвигот, радост и сили за негово исполнување. Овие беседи за нас монасите значат живот... Дотолку повеќе што, уште еднаш ќе кажам, тоа не се беседи – сублимат од некое научно знаење кое веќе негде е напишано или кажано, туку се директно откривение заради пастирските потреби на еден вистински Христов војник и Епископ.

Па и за сите оние што се трудат да живеат во преданието на аскетско-исихастичкиот подвиг на Исусовата молитва и исполнувањето на светите Христови заповеди заради исцелување од страстите и очистување на срцето – а сето тоа заради што посовршена заедница со нашиот Господ Христос и сето Негово создание, ваквото толкување на Евангелието од аскетско-исихастички аспект е секогаш актуелно и тоа пред сè на лично-подвижничко, а потоа и на соборно-литургиско ниво. Велам и соборно-литургиски, затоа што Отецот ни дозволува да се причестуваме на секојдневните Литургии доколку сме се потрудиле во исполнувањето на послушанието.

Се радуваме многу што конечно се исполни времето овие, за нас, скапоцени беседи-бисерчиња да можеме да ги споделиме со пошироката читателска публика, за која веруваме дека исто толку копнее по нив колку што копнееме и сите ние заедно по Вечната Вистина – Христос.

Отец, Ти благодариме за сè. За трпението, за љубовта, за местото што ни го приготви во Твоето срце, а преку него и во Вечното Царство на нашиот Господ Исус Христос и на Неговата Пресвета и Пречиста Мајка, Богородица и Секогашдева Марија.

Монахиња Сара
со сестринството од манастирот
на Пресвета Богородица Елеуса

Јас не ви кажувам, нека ви каже мојата тишина

Кога пред повеќе од дваесет години, на пост-дипломските студии во Загреб првпат ја читав култната книга „Структуралистички интерпретации на библиските митови“ од познатите семиолози-структуралисти Едмунд Лич и Алан Ајкок, и кога се воодушевував на нивната способност за интерпретација на библиските фрагменти, не можев ниту да помислам дека еден ден и самиот ќе пишувам предисловие за една исклучително важна, ексклузивна книга на иста тема, каква што е оваа што ја држите во рацете, од Митрополитот Струмички, Наум. Во својата книга двајцата учени суверено го покажаа рецептот на структуралистичката анализа: различното да биде сведено на едно и универзално, варијантите да се сведат на инваријанта, различните површински нарации да се сведат на еден ист длабински модел. Тогаш бев воодушевен од помислата дека различни наративи („четива“ во речникот на Митрополитот Наум) имаат иста „длабинска структура“ или „матрица“, како што тоа се именува филолошки научно. А може едноставно и во парабола (како што често прави Митрополитот Наум во неговата книга) да се каже, на пример: различните гранки од едно исто дрво сепак имаат ист корен, дури и да се калемени, па го лажат окоото раѓајќи различни плодови. Или, на пример: најголема истенченост на духот се постигнува кога во различните нешта се открива истото, *истоста*.

Има ли подобра дефиниција за Бог и љубов од *невидливото исто, во видливо различното*? Со колку

различни лица, форми, појави, бои, мириси ни се јавува Он, а ретко кој од нас Го гледа зад сите нешта и ствари?

Од потесна, филолошка гледна точка, потврда на тој дедуктивен метод на интерпретацијата (егзегезата) на Ајкок и Лич наоѓам, по многу години во беседите на Митрополитот, собрани во второто издание на книгата под наслов „Ни Јас не ви кажувам“. Веднаш приведувам пример, за да стане јасно за што говорам: беседата „Кога ќе се вратам, ќе ви платам“. Тоа е беседа која Митрополитот Наум ја изговорил (како и другите беседи во оваа мудроносна збирка слова) пред своите монаси и монахињи, како редовна седмична поука во нивното подвигување кон Бога. Во неа, како и во другите беседи на Митрополитот, тој најпрвин приведува избран фрагмент од Светото Писмо, а потем го толкува (интерпретира), во согласност со уката на Светите Отци, но не ретко и според свој личен опит. Во случајов, станува збор за фрагмент од Евангелието според Лука (10, 25–37), во кој се расправа за еден човек кој е претепан и ограбен од разбојници. Поминуваат тука неколкумина намерници кои не се сожалуваат на неговите рани и го оставаат брзајќи по своја работа. Но, поминува и еден кој се сожалува, го зема со себе, му ги превива раните со вино и елеј, а потем го води во гостилница. Таму, на гостилничарот му плаќа за да го негува страдалникот. На заминување, му вели на гостилничарот дека ако трошоците за грижата на болниот го надминат платеното, ќе му плати кога повторно ќе дојде.

Едмунд Лич и Ален Ајкок би потскокнале од нивните заслужени академски столчиња кога би ја читале интерпретацијата на Митрополитот Наум, затоа што не би можеле да разберат: од каде еден духовник, кој сигурно не специјализирал структурализам (сведување на различ-

ното до едно), со невидена структуралистичка умешност заклучува вака: „Сите ние сме гости на овој свет, кои повеќе кои помалку повредени од демоните – разбојниците, сместени од милостивиот Самарјанин, Христос, на лекување во гостилницата – Црквата. Гостилничар е Епископот (или свештениците). Милостивиот Самарјанин – Христос му остава сè што му е потребно на гостилничарот за да ги догледа и излекува оние чишто срца и души, па и тела се повредени од демонскиот напад.“ Се разбира, кога ќе се врати, милостивиот човек од приказната ќе стане Оној Кој суди на Страшниот Суд и ќе им плати и расплати на сите според заслугите! „Уловено“ е преносното значење на четивото, а неговата тајност и мистериозноста (светите книги не се отклучени за сите срца!) се расветлени со светлината на егзегезата.

Во една друга беседа, во која еден цар повикува гости на свадбата на својот син (во друга верзија на вечерата), оној кој повикува е Бог, синот е Христос, а оние кои одбиваат да дојдат на вечерата, затоа што имаат „друга работа“ (среброљубие, сластољубие) се неверниците кои не се приклонуваат кон Христа. Во трета беседа, неблагодарните лозари на кои еден поседник им го дал лозјето на користење, ги убиваат сите негови пратеници кои треба да ги соберат плодовите. На крајот го убиваат и неговиот син. Се разбира, во егзегезата на Митрополитот Наум тие одметнати лозари стануваат – неверните свештеници на Црквата Божја, а сопственикот е Бог, Кој создал сè, па и лозјата. Пратениците на сопственикот се апостолите, а синот на сопственикот на виноградот, се разбира, е Христос. Неговото убивање од лозарите станува, низ интерпретацијата – распнување на Христос од страна на првосвештениците и книжниците (неверниците). Лозјето

станува избраниот Божји народ, а плодовите на лозјето кое сопственикот ги бара не се, се разбира, обични гроздови туку – љубов, вера и милосрдие. И сè така, од беседа во беседа, се толкуваат библиските фрагменти низ префинета симболологија, и се откриваат длабинските, невидливи структури на значењето на „четивата“.

Филолошки маестрално изведено, како да станува збор за првокласен филолог-структуралист. Но, во овие беседи, покрај филолошката умешност за толкување, покрај несомнената теолошка наобразба, сепак има и уште нешто. Тоа „нешто“ во некои беседи – станува сè. Тоа е личната теолошка „температура“ на овие екстравагантни, исклучително убедливи интерпретации. Тоа е – личниот опит на Митрополитот, кој, покрај знаењето, му помага да влезе во пулпата на текстот и да го осветли однатре, претворајќи го во калорична духовна храна.

Одамна е кажано, од Светите Отци: рационалното знаење е светлина, но тоа е светлина од месечината; таа несомнено осветлува, но не го тера зрното да изникне од земјата. Тоа е светлина неопходна да се ориентираме во ноќта на нашето незнаење. Но, таа светлина е студена, без топлина. Напротив, верата е светлина сончева, која не само што осветлува (знае), туку и затоплува и раѓа; само светлината од Сонцето го про’ртува зрното. Таа светлина ја има во интерпретациите (егзегезите) на Митрополитот Наум, а ја нема во култната книга на инаку првокласните структуралисти Лич и Ајкок! Тие ја проучувале, но *не ја живееле* Библијата. А еве што вели Митрополитот на оваа тема во својата красна беседа (насловна за целата книга), не само со мудрословие, туку и со лепословие (со крајно убав стил). Откако првосвештениците ќе Го прашаат со каква моќ ги прави своите чуда, и откако Христос ним ќе

им постави контра-прашање како услов да им одговори („Јовановото крштевање од небото беше или од луѓето?“), па откако по нивното пресметано премислување ќе добие одговор „Не знаеме“, Тој им вели: „Ни Јас не ви кажувам“. Коментарот на Митрополитот е идентичен со параболата на Светите Отци за светлината на интелектот (студена, месечева) и светлината на верата (сончева, Божја, љубовна):

„Христовиот одговор е страшен: ‘Ни Јас не ви кажувам’. (...) Ваквиот Христов одговор е само уште едно сведоштво дека Вистината не се спознава надворешно, само со интелектот, со разумот, туку пред сè внатрешно, со благодатно и молитвено просветлување на умот во очистеното срце.“ Така е тоа во таа теолошка светлина на Митрополитот: коренот на умот не е во интелектот (разумот), туку во срцето, и само затоа и се случува многумина интелектуалци да не бидат повикани на Христовата вечера, ама оние со чисто срце, макар биле и рибари, пастири или земјоделци без ука – да бидат добредојдени. Тоа, се разбира, не значи дека му се дава предност на незнаењето пред знаењето! Незнаењето е корен на злото (повторува неколкупати во своите беседи Митрополитот), но инструмент на знаењето не е само разумот, туку многу повеќе – срцето. Кога срцето знае нешто, знае сигурно и *за себе*; кога разумот знае, тој авторитарно и демонски станува мера на сите нешта (знае *за сите*) и води кон – себелубие. А себелубието е татко на три ужасни страсти: среброљубие, сластољубие и славољубие. Така проповеда Митрополитот Наум, во согласност со Светите Отци.

Од личен филолошки опит знам: вистина е така. Многу работи (на пример, литературни теории) сум ги знаел со разум, но имало и такви кои сум ги знаел и со разум и со срце, и сум верувал во нив! Кога нив сум ги

применувал при толкување на некој книжевен текст, сум берел најубави плодови! Знаење без вера е знаење без љубов и не раѓа плодови.

Митрополитот во своите беседи е сепак човек кој признава дека и самиот паѓал често на својот пат. Нè опоменува и нас, мирјаните, дека ако нему му е ужасно тешко во борбата со демоните на патот на кој има три степени (очистување на срцето од страсти, просветлување на умот и обожение), тогаш како ни е дури нам, надвор од манастирот! Затоа, неговите поуки од личен опит се од непроценлива важност не само за монасите, туку и за нас, кои треба да направиме само минимум за своето спасение: да чиниме добро во својата љубов кон Христа. Во една своја беседа, Митрополитот вели дека не е работата само во тоа да не правиш зло, туку да правиш добро. Сигурен сум дека не го читал со ноќи Паскал, дека не одбрал докторат за него, за да налета на една сосема мала но важна реченица од неговото преобемно дело, па да знае дека и тој голем мирјанин рекол: „Најголемо зло е да не правиш добро“. Па од каде сето тоа го знае Митрополитот, кога не е ни структуралист, ни филозоф, ни Паскаловец со диплома?

Го знае од личен опит и од неговата респектабилна по длабочина христијанска ука на егзегезата. А егзегезата (толкувањето) е теолошко чедо. Дури, и меѓу нас, филолозите, ретко кој знае дека нашиот филолошки предмет „егзегеза на книжевниот текст“ е позајмица од теолошката литература. Зборот „егзегеза“ изворно значи токму толкување на Библијата (Единствената Книга); дури потоа тој збор станал филолошки проширен поим под кој денес се подразбира толкување на сите видови текстови, од Светото Писмо до ласцивниот Чарлс Буковски, на пример.

Митрополитот ги знае сите „нетеолошки“ знаења (меѓу кои и филолошкото), по истиот оној начин по кој и Марија Египтјанка (во еден книжевен текст – дамаскин) доаѓа, од личен испоснички опит во пустината до цели фрагменти од Светото Писмо, иако никогаш не го читала. Во тој прочуен дамаскин таа го шокира учениот монах Зосима со тоа што му рецитира цели делови од Евангелието, без да знае дека се запишани „на книга“. Тогаш учениот монах Зосима сфаќа дека просветен ум не значи и просветлен ум. Коренот на умот е сепак во срцето. Но, да не се залажуваме: Митрополитот е сепак и извонредно учен човек, теолошки највисоко образован, но јасно е дека во неговото „знаење“ има и многу удари искусени на сопствена кожа и многу искушенија прекршени низ неговата душа. Не би можело да биде поинаку кога човек се среќава со еден тивок, спокоен тон на стилот, реченицата, образувањето на мислите. Тоа е лепословие чие стебло е мудрословието, а коренот – смириенето. Тоа се куси, смирени реченици без грам несопој или скепса во она што го кажуваат. Уште старите, антички филозофи правеа разлика меѓу учен човек и мудар човек: учен е оној кој знае, но мудар е оној кој го живее своето знаење (својата филозофија). Без личен опит – сè останува само мртво слово на хартија.

По читањето на оваа книга, дури и обичен човек многу силно чувствува какво значење има покајанието или *метаноја* за неговиот пат кон Бога („метаноја“ на грчки значи „преумување“, или филолошки поточно кажано – зад-умување, создавање еден нов ум зад овој сегашниот, грешен и болен). Кажано со речникот на старите антички трагичари, човекот кој не верува во Бога живее во *агноја* (незнаење) и со тоа е на прагот на трагедијата (така вели

Аристотел). Кога ќе сознае со разум (*анагноризис*), тој сфаќа дека е трагично суштество: минливо и склоно кон пад („наследник на Адам“, вели Митрополитот). Но тоа не е доволно знаење. Потребно е преумување (метаноја), за конечно човек да ја избегне трагедијата на вечниот пад и да се спаси макар и во последен миг, со покајание. Тоа јасно се гласи од секој ред на беседите на Митрополитот, како во беседата за жената Хананејка, која со апсолутно послушание (прифаќа со смирено срце да биде споредена со куче) ја заслужува милоста Божја.

Во една своја друга беседа, Митрополитот растајнува што всушност значи спасението и како до него може да дојде дури и оној кој не е духовник, ами обичен мирјанин. Еве што вели тој:

„Изгледа дека на повеќето од нас само тоа и ќе ни остане како можност за спасение, доколку, секако, им простиме (им ги земеме гревовите) и на оние што на нас ни згрешиле. Простувањето е самоосудување и молитва што ги опфаќа сите. Самоосудување е кога (и кога сме виновни и кога не сме) целосно го оправдуваме нашиот ближен, а целосно се обвинуваме себеси.“ И на друго место: „После ваквото самоосудување, треба да се молиме за нашите непријатели (...) Најдобро би било да останеме во молитвата додека не ни потечат солзите на покајанието, во кое ќе видиме дека единствено ние сме виновни за сè... Секој што ја бара вината за што и да е во кој и да е случај надвор од себе, го напушта (...) тесниот пат кон Царството Небесно и кон Царот Небесен.“

А кој од нас, драги мои мирјани постапува така? Кој се моли за својот непријател денес, во време на гнев, агресија, бесови, во време кога сите популарни филмови, книги, медиуми, стварноста и целиот жаргон (дури и

спортскиот) се служи со главниот збор што го дефинира нашето богохулно време – „одмазда“? Сфаќаме ли дека со тоа ја одбиваме и последната понудена сламка за спасение, онаа која од нас бара најмалку?

На хуманистички широко образованите интелектуалци без вера во Христа, можеби ќе им изгледа дека со поимот на послушанието се загрозува поимот на личната слобода. Нема овде да навлегувам во дефинициите на слободата дадени од многу крупни филозофи низ историјата на филозофијата (меѓу кои има и такви кои се доближуваат до доктрината на Светите Отци), туку само ќе наведам како Митрополитот Наум го решава тоа клучно за човека прашање, се разбира, во духот на традицијата на Светите Отци:

„Слободен е оној кој го ослободил своето срце од заробеноста на страстите. Оној којшто сè уште се потчинува на своите страсти, тој е роб. Слободниот ништо не го врзува освен Бог.“ А што значи тоа? Само Бог е слобода. Сето друго е прелест, лажно чувство дека човек е слободен. Но за да се биде вистински слободен, треба да се биде во заедница (не во ропство) со Бога. Сè друго е лажна слобода: човек тогаш ѝ станува роб на својата слобода, оти не е слобода да правиш сè што можеш или сакаш, оти тогаш е можно да посакаш да правиш и зло! Вистинската слобода се постигнува кога ќе пробаш да направиш нешто што не е лесно, нешто што не можеш, а тоа е да се воздигнеш и надминеш себеси! Затоа и Митрополитот поентира: „Христос нè повикува да станеме слободни: *Ветерот дува каде што сака и гласот негов го слушаш, но не знаеш од каде доаѓа и на каде оди. Така е со секој човек роден од Дух.*“ (Јован 3, 8)

За крај: по читањето на овие беседи, човек престанува да се сака безгранично себеси. Престанува да гледа со телесно, а почнува да созерцува со духовно око. Престанува да изговара молитва (след од зборови), туку почнува да се моли. Јазикот при молитва молчи, говори срцето. Не течат телесни, туку душевни солзи од неговите очи при молитва и покајание. И конечно, не поставува глупави прашања како рационалистите-првосвештеници: каде е Он, зошто не се јави ако постои, зошто не ни каже кој Му ја дал власта и слично. Станува јасно дека Бог без личниот наш подвиг е невидлив, ама не на истиот начин на кој се невидливи малите нешта. Он не е невидлив затоа што е мал, туку затоа што е Голем. Ние не Го гледаме токму затоа што е голем, како што мравата застаната пред човекот не го гледа човекот, туку само мал дел од неговите чевли. Големото е поневидливо од малото. Тоа големо бара од нас, малите, да станеме низ подвиг големи, за да можеме да го видиме големото. А најстрашно е што не Го гледаме иако Он, со едно свое зрно е и во нас; Он не е надвор од нас. А кога не Го гледаме Него во себе, не се гледаме ни себеси. Тој е насекаде; затоа не е видлив за непрочистеното срце и за телесното око.

Еден познат светски астрофизичар еднаш духовито рече: не барајте ја вселената со телескопи, надвор од вас. Таа е и во најмалиот џеб од вашите панталони, оти и вие сте дел од неа.

Тој астрофизичар ја сфатил суштината на Бога, но со свој, стручен, астрофизички речник. На неговото, јас само би додал: вселената, како и Бог, не го понижува само вашиот џеб, туку и вашето срце.

А Митрополитот, сите овие знајби и верби ни ги подава на подавалник од срцето свое, најскриениот џеб

на неговата блажена мудрост. Господ да го благослови, а нам нека ни даде сила да го слушаме и кога молчи, оти и кога тој не ни кажува ништо („Ни Јас не ви кажувам“), ни кажува сè, ако само ја научиме азбуката на смирението, покајанието и послушанието!

Амин Боже, во летото Господово 2010, од еден обичен мирјанин-филолог, кој се обиде да срочи пригодно слово на маргините од книгата беседи на Митрополитот Струмички Наум!

Венко Андоновски

Ни Јас не ви кажувам...

Вовед

Секој што вистински копнее за заедница со Бого-човекот Христос, уште при првиот допир со Неговиот Нов Завет ја почувствувал потребата од сфаќање на подлабокото значење на Божјиот збор. Светите Отци низ вековите се труделе да одговорат на ваквата потреба на Црквата, толкувајќи го и проповедајќи го Христовото слово, пред сè со својот живот, а потоа и со своите пишани дела. Денес Црквата е богата со овој вид светоотечка литература, што директно што индиректно, запишана и сочувана. Но, и покрај сè, проблемот за задоволување на потребата од сфаќањето на точното значење на Христовите заповеди, првенствено на личен а потоа и на црковен план, останува и ќе остане актуелен до крај, до исполнувањето на сите пророштва.

Според светите Отци, Самиот Христос, следователно и Неговото слово, Го познаваме само преку исполнувањето на Неговите заповеди, а не само преку читањето и на тој начин стекнатото знаење; само преку пракса, а не само преку теорија. Во суштина, исполнувањето на Божјите заповеди е учество во несоздадената божествена благодат и стапување во заедница со Бог. Затоа, ако не ги исполниме заповедите, како ќе Го познаеме Оној што заповедал? Ако откако нè удрат по едниот образ не го завртиме и другиот, како ќе го дознаеме значењето на исполнувањето на заповедта за градење на совршена заедница со Него? Теоријата е полезна единствено доколку ја ставиме во служба на праксата, доколку ни стане показател, насока и проверка во подвигот. Во тој случај, во процесот на

нашиот духовен развој, можно е полесно и побрзо да стигнеме до посакуваната цел, а тоа е богопознанието.

Согласно наследеното од светите Отци, постојат три степени или нивоа на личен духовен развој: чистење на срцето од страстите, просветлување на умот и обожење. Исполнувањето на Господовите заповеди е основен предуслов за духовно растење и созревање на секој од степените на духовниот развој. Исполнувањето на Господовите заповеди е и основен предуслов за сфаќање и толкување на Светото Писмо. Тоа значи дека колку повеќе духовно напредуваме и растеме на секој од степените, толку повеќе ќе ни се откриваат и тајните на Светото Писмо, на Стариот и Новиот Завет Божји. Без континуиран подвиг во исполнувањето на Христовите заповеди, не е возможна заедница со Него и богопознание. Познанието на Христос извира од животот во Христос, во Црквата, и се случува во внатрешноста на очистеното, од страстите, срце.

И да не си помисли некој дека во овој процес на духовно растење нема паѓање и станување и дека нема загубени битки. И да не си помисли некој дека овој пат може да го помине без страв и без храброст, и без солзи на покајание. И да не си помисли некој дека е возможно искрено и силно да Го побара Бог ако претходно не ја запознае својата слабост. Осцилациите се нормална појава кај наследниците од последиците на Адамовиот пад, кај паднатата природа. Но, демонско дело е да се суди и да се осудува нашиот ближен според неговиот пад, а подвижнички е да се вреднува според неговото покајание. Просветлените го вреднуваат ближниот и според надежта за неговото покајание. Совршените – според божествената љубов. Добро е единствено самите себе да се оценуваме

според нашите падови. А најдобро е да се запознаеме самите себе поминувајќи ги степените на духовниот развој до самото обожение, и да познаеме дека сме, ни од што претходно постоечко, во битие приведени.

Како што рековме, светите Отци ги определиле степените на духовниот развој, но тие го определиле и нивното точно разграничување. Светите Отци многу конкретно го опишуваат духовниот подвиг како и духовните појави на секој од степените поединечно. Ако внимателно се читаат и споредат нивните дела, може да се забележи дури и како јасно се назира и се вообличува една систематизација на духовниот живот според степените на развој и според духовните појави на секој од степените. Оваа систематизација не е кај никој од нив до крај опфатена и разработена и е предмет на посебен богословски труд, но затоа таа е уште еден сведок на чудесната хармонија на духовниот живот воопшто. Оваа систематизација, иако не во потполност дефинирана, може да се забележи и во собраните беседи на оваа книга, затоа што таа претставува теоретска основа и на толкуваните евангелски четива и на нивната тематска распределба.

Цел на ваквото толкување, кое во овој случај ја доживува и својата промоција, меѓу другото е и осветлување и разјаснување на редот и хармонијата на духовниот развој во духовниот православен живот. Сите ќе се согласиме дека без познавањето на овој ред и поредок и хармонија на православниот духовен живот оставаме голем и нејасен простор за лажен духовен живот и за лажно претставување, и пред самите себеси и пред другите. На пример, често се случува едни да се претставуваат како „непрелестни духовни раководители“ а други како „верни духовни чеда“, а нивните дела и зборови да не се во

согласност со она што тие самите за себе го сведочат. Таквите луѓе немаат внатрешно духовно покритие за своето место во Црквата и ним им одговара амбиент во кој можат тоа да го сокријат. Затоа светите Отци велат дека незнаењето е најголемо зло.

На секој човек, согласно неговиот степен од духовниот развој, потребна му е соодветна проповед, соодветна храна за неговиот ум и за неговото срце. Ако при толкувањето на евангелското четиво се изгуби од предвид пастирската димензија, односно духовната и интелектуалната потреба на конкретните слушатели, тогаш се случува празна проповед. Беседите што претстои да ги читате првенствено се изговорени пред монаси и наменети се за монаси. Исто така, тие се наменети и за свештенството. Повеќето од нив се изговорени на светата Литургија, после прочитаното евангелие на денот, во манастирските и во градските храмови на Струмичката православна епархија, пред претходно релативно подготвен, за слушање и прием на словото, верен народ. Но, и покрај оваа напомена, веруваме дека ако и евентуално неподготвениот читател подвижнички пристапи кон проучување на книгата, многу од кажаното во неа ќе го пронајде своето место во неговиот ум и во неговото срце.

И на крај да запомнине: Добро е, кога сме во прелест – а нема кој не е во прелест, барем да знаеме и да го освестиме фактот дека сме во прелест, затоа што сигурно малку посмирено ќе живееме и ќе се однесуваме. Токму ние, со нашето надмено и самољубиво однесување ги оддалечуваме луѓето од верата и од Црквата Христова. Луѓето од Бог ги оддалечуваат нивните предрасуди за Црквата – кои сепак ние ги создаваме, а не самата Црква – за која во суштина и ништо не знаат. Затоа, уште подобро

е во постојан подвиг да ги исполнуваме светите Христови заповеди и преку тоа лично да Го познаеме и да Го сведочиме Бог. Да не бидеме како првосвештениците, фарисеите и книжниците од Христовото време кои без подвиг, без градење на личен однос со Бог сакаа да ја познаат Вистината: *„До кога ќе ги мачиш нашите души? Ако си Ти Христос, кажи ни отворено“* (Јован 10, 24), или: *„Со каква власт го правиш тоа и кој Ти ја дал таа власт?“* (Марко 11, 28); и да не се случи да го чуеме страшниот за нас одговор: *„Ни Јас не ви кажувам!“* (Марко 11, 33). Во таа смисла сфатете го и насловот на оваа книга, како повик кон личен аскетско-исихастички и гносеолошки подвиг, во Црквата.

Пресвета Богородице, спаси нè!

Искушувањето во пустината

Исполнет со Духот Свет, Исус се врати од Јордан, и беше одведен од Духот во пустиња. Четириесет дена Го искушуваше ѓаволот, и ништо не јадеше во тие дни; а кога изминаа тие, најпосле огладне.

И Му рече ѓаволот: „Ако си Син Божји, кажи му на овој камен да стане леб“. А Исус му одговори и рече: „Напишано е дека не само со леб ќе живее човекот, туку и со секој збор Божји“.

И кога Го одведе на една висока планина, ѓаволот Му ги покажа наеднаш сите царства во светот. И Му рече ѓаволот: „Тебе ќе Ти ја дадам сета оваа власт, и нивната слава, зашто мене ми е предадена, и ја давам кому што сакам. Ако ми се поклониш, сето тоа ќе биде Твое“. Но Исус му одговори и рече: „Бегај од Мене, сатано, оти е напишано: ‘На Господ, твојот Бог, поклонувај Му се и само Нему служи Му!’“

И Го одведе во Ерусалим, и Го постави на храмовиот покрив, па Му рече: „Ако си Син Божји, фрли се одовде долу! Зашто е напишано: ‘На ангелите Свои ќе им заповеда за Тебе, да Те запазат; и на раце ќе Те земат да не би некако да ја сопнеш ногата Своја на камен’“. И Исус му одговори и рече: „Кажано е: ‘Не искушувај Го Господ, својот Бог!’“

Па како заврши ѓаволот со сите искушенија, отиде од Него за некое време.

(Лука 4, 1–13)

Не е возможно Богочовекот Христос да биде искушан од ѓаволот. Богочовекот не е податлив за грев и во

Него нема колебање помеѓу доброто и злото. Ова, во Бог, е сигурно. Но, Христос му допушта на ѓаволот да се обиде да Го искуша, само заради нас и нашето спасение, за ние да знаеме дека имаме сила да ги победиме демонските искушенија живеејќи во Христос. Бидејќи за сето она низ што Богочовекот Христос помина – искушенијата, страдањата, смртта, гробот, воскресението – добива сила и секој човек којшто живее во Црквата Христова. Затоа не се поставува прашањето дали можеме (секако дека можеме, затоа што Христос ни даде сила), туку дали сакаме да ги исполниме Божјите заповеди. И затоа, секој пат кога ќе се одлучиме за злото и гревот, ние немаме оправдување.

Е, сега да видиме кои се трите начини преку кои ѓаволот се обидува да Го искуша Христос, и преку кои го искушува секој човек роден во овој свет:

Слушнаваме во Евангелието како тој Му вели на Христос: *„Ако си Син Божји, кажи му на овој камен да стане леб“*. Значи, најпрвин се обидува да Го искуша преку страста сластољубие, преку основната страст за задоволување на телесните потреби. Но, Христос му одговори: *„...не само со леб ќе живее човекот, туку и со секој збор Божји“*. Зборот Божји е живот според заповедите Божји. Зборот Божји е благодатта на Светиот Дух, која му дава вистински живот на човекот. Материјалниот леб е потребен за секојдневниот наш земен живот, но без благодатта Божја ние сме духовно мртви и несреќни, и времено и вечно. Оваа вистина им ја открива Господ на Своите ученици кога вели: *„Јас имам храна за јадење што вие не ја знаете“* (Јован 4, 32).

Потоа се обидува да Го искуша Христос преку страста среброљубие. Покажувајќи Му ги сите царства на светот, вели: *„Тебе ќе Ти ја дадам сета оваа власт, и нив-*

ната слава, зашто мене ми е предадена, и ја давам кому што сакам. Ако ми се поклониш, сето тоа ќе биде Твое“. Гледате деца, Ѓаволот вели дека сето богатство на земјата, како и власта и славата што од него произлегуваат, му е дадено нему и дека тој го предава на кого сака. Велејќи го ова, Ѓаволот едноставно лаже. Нему ниту му е нешто дадено, ниту пак, има власт некому да дава што било. Ова негово тврдење говори за нешто друго, а тоа е дека сите оние што на нечесен начин се здобиле со богатство, го имале содејството на Ѓаволот и, како такви, тие стануваат негови слуги. Со падот во грев и со непокајанието за истиот, всушност луѓето му се поклонуваат на Ѓаволот и му дозволуваат да владее со нив.

И на крај, кога се наоѓаат на храмовиот покрив во Ерусалим, Му вели: *„Ако си Син Божји, фрли се одовде долу! Зашто е напишано: ‘На ангелите Свои ќе им заповеда за Тебе, да Те запазат...’“* Всушност, се обидува да Го искуша Христос преку страста славољубие т.е. страста на умот – гордоста, и да Го убие. Ѓаволот си замислува дека Христос, понесен од претпоставената страст славољубие, ќе направи нешто што е надвор од Божјата волја и Божјата промисла, односно надвор од Божјиот план и редослед на случувања до Неговото прославување. Но, Христос му одговара дека е исто така напишано: *„Не искушувај Го Господ, својот Бог“.* Тоа значи да не го бараме предвреме и на недозволен начин она што во свое време и само преку личен однос со Бог сигурно ќе го добиеме. Тоа исто значи да не бараме човечка минлива слава, туку Божја вечна слава.

Деца, и од ова евангелско четиво гледате, но и од свој опит сте забележале, дека демонот не напаѓа кога и да е. Тој чека да забележи точно одредена духовна, психичка и физичка состојба на човекот заради која може

да се надева на некаков успех: *а кога изминаа тие* [четириесетте дена], *најпосле огладне*. Потоа, видовте ли како Господ Христос му одговара на Ѓаволот? Така и просветлените и совршените подвижници најчесто ги сечат и одбиваат демонските помисли уште во својот ум, пред тие воопшто да го започнат својот пат до „изнудената“ согласност во срцето. Знајте го и ова: Пред да го започне својот напад, демонот знае дека тешко ќе постигне успех кај оние што се носители на дарот на просветленоста (да не говориме за совршените); но, неговата главна цел му е со тие напади да ги повлече во пад и да ги соблазни и сите оние што учествуваат, што гледаат или што, преку озборувањето, слушаат за тоа.

Инаку, и на самиот Ѓавол тајната на воплотувањето му се открива постепено. Тој од самиот почеток знае дека на некој начин Исус Христос е Син Божји. Но, севкупната тајна и сила на воплотувањето и Божественоста Христова тој ги дознава дури по воскресението. И дури тогаш гледа дека онаа власт што ја беше имал над луѓето, повлекувајќи ги во грев и во смрт, сега му е одземена; зашто Богочовекот Христос со силата на Своето воскресение го спаси човекот (и севкупната природа) и му даде сила за воскресение и живот вечен.

Поканетите на свадба

Рече Господ во приказна: „Царството Небесно прилега на човек цар кој направи свадба на синот си и ги испрати своите слуги да ги повикаат поканетите на свадба; а тие не сакаа да дојдат. Потоа испрати други слуги и им рече: ‘Кажете им на поканетите: „Ете, приготвив јадење; јунците мои и сè што е угоено се заклани, и сè е готово; дојдете на свадба!’“ Но тие не сакаа да знаат за тоа, а си отидоа: кој на нива, кој по трговија; а некои, пак, ги фатија неговите слуги, ги исмеаја и ги убија. Штом чу за тоа царот, се налути, испрати своја војска и ги погуби убијците и им го изгоре нивниот град.

Тогаш им рече на слугите свои: ‘Свадбата е готова, но поканетите не беа достоини. Затоа одете по раскрсниците и, колку души ќе најдете, поканете ги на свадба!’ И како излегоа слугите на раскрсниците, ги собраа сите што ги најдоа – и лоши и добри; и се наполни свадбениот дом со гости. Кога влезе, пак, царот да ги види гостите, забележа еден необлечен во свадбени алишта. Па му рече: ‘Пријателе, како влезе овде, необлечен во свадбена руба?’ А тој молчеше. Тогаш царот им рече на слугите: ‘Врзете му ги рацете и нозете, земете го и фрлете го во крајната темнина; таму ќе биде плач и крцкање со заби; зашто, мнозина се повикани, а малцина – избрани’“.

(Матеј 22, 2–14)

Во толкувањето на оваа парабола се истакнуваат два аспекта: историски и аскетско-исихастички.

Гледано од историски аспект, првите гости што биле повикани да дојдат на свадба се припадниците на

Стариот Израил. Но, бидејќи тие не се одсиваат сите на повикот, Господ ги испраќа Своите слуги, апостолите, по раскрсниците на овој свет, кои ги повикуваат сите незнабошци што ќе најдат, луѓе добри и лоши. Значи, поканети се сите луѓе, без исклучок.

Свадбата – тоа е есхатолошкото Царство Небесно, чиј предвкус е даруван во Црквата Христова за оние што ќе ја прифатат поканата, за оние што се подготвени, за оние што имаат свадбена облека – за Новиот Израил.

При аскетско-исихастичкото толкување, што е за нас поактуелно, се одвојуваат неколку моменти:

Прво, однесувањето на повиканите согласно нивните страсти.

Едните од нив го одбиваат повикот затоа што одат на нива. Тие се олицетворение на страста сластољубие. Ним им е поважно тоа со што времето ќе ги наполнат своите стомаци, отколку грижата и љубовта кои Бог ги покажува кон нив канејќи ги на непропадливата трпеза на свадбата на Својот Син во Царството Небесно. Другите коишто не се одсиваат на повикот се оние што одат по трговија. Очигледно, таквите Го одбиваат Бог заробени од среброљубието и претставуваат олицетворение на таа страст. Нивниот бог се материјалното богатство и парите. А третите од оние што биле повикани, ги исмеале и ги убиле слугите на Царот. Таквите се олицетворение на страста славољубие. Како што знаеме од Евангелието, тоа се старозаветните свештеници, книжниците и фарисеите кои Го предаваат Господ Исус Христос на смрт, плашејќи се за својата човечка слава, која со Неговото присуство била крајно засенета. („Ете, цел народ тргна по Него...“ сп. Јован 12, 19.)

Деца, како и во минатото евангелие што го слушнавме, така и во ова, преку евангелските случувања пред нас се дефинираат трите главни вида на страсти, а тоа се: ‘сластољубие’ (безобсирна борба за задоволување на најниските телесни нагони), ‘среброљубие’ (безобсирна борба за пари и имот) и ‘славољубие’ (безобсирна борба за човечка слава и власт). Според светите Отци на Црквата, тие ги претставуваат и возглавуваат трите главни подгрупи на страсти кои извираат од главната човекова страст – ‘самољубие’. Бог нè создаде, ни од што претходно постоело, според Својот образ и подобие, како богољубиви и како човекољубиви, а не како самољубиви.

Втор момент што се нагласува во оваа парабола е тоа што не сите поканети имале свадбена облека.

Што е тоа „свадбена облека“? Како општо за сите христијани, тоа е живеењето според светите Божји заповеди, поинаку речено, тоа е подвигот за очистување на срцето од страстите. Без овој подвиг никој не може да се нарече христијанин. За монасите и свештенството „свадбена облека“ е нешто повеќе од тоа. За нив тоа е дарот на умносрдечната молитва и просветленоста на умот. Инаку, како духовно ќе го водат народот Божји? Тоа се гледа и оттаму што во Евангелието се нагласува дека свадбената облека е чиста, бела и светла. „Чиста и бела“ значи доволно очистено срце од страстите (и отворено за молитвата на умот во срцето), а облеката е „светла“ затоа што луѓето со очистено и отворено срце имаат ум преобразен и просветлен од божествената благодат, која после светото Крштение престојува во срцето. Кај Светиите умот, душата и целото тело се толку многу преобразени и обожени што тие со своите очи ја гледаат и несоздадената Божја светлина.

И третиот момент што се нагласува е молкот на оној што бил запрашан зошто нема облека.

Господ никого не остава без можност за спасение, дури и до последниот момент. Кога веќе Господ му се обраќа на необлечениот во свадбена облека со зборот „пријателе“ и кога веќе со таа постапка му дава можност за комуникација и за заедница со Него, редно беше пред сè да одговори, а спасително ќе беше да каже едно „прости“. Но, оној што нема направено ништо за да се здобие со свадбена облека, односно што нема направено ништо за да изгради лична заедница со Господ, не сака и овој пат да го направи тоа, и затоа никогаш нема да научи како всушност се постапува во тој клучен момент.

Овој молк ме потсети и на еден друг, божествен молк. Највпечатливо, барем за мене, божествениот молк се пројавува во моментот кога првосвештениците и книжниците Го обвинуваат Господ Христос пред Понтиј Пилат, како и во моментот кога Тој беше распнат на Крстот, при Неговото крајно истоштение и смирение. Што да ни одговори Господарот на Небото и на земјата и на сета твар – Оној Кој нè создаде за заедница со Него во Царството Небесно и Кој направи сè за да го добиеме ветеното – кога повторно и повторно за нашите страдања Го обвинуваме Него наместо самите себе и нашите гревови?

Убиец на покајанието

И цар Ирод разбра за Исус, оти името Негово беше прочуено, па рече: „Јован Крстител воскреснал од мртвите и затоа стануваат чудеса преку него“. Едни велее: „Илија е!“, а други: „Пророк е, или како еден од пророците“. А Ирод, штом чу, рече: „Тоа е Јован, на кого јас му ја отсеков главата; тој воскреснал од мртвите“. Зашто сам Ирод прати да го фатат Јован, го врза и го фрли во затвор, заради Иродијада, жената на брат му Филип, оти се ожени со неа. Бидејќи Јован му велеше на Ирод: „Не ти е дозволено да ја водиш жената на твојот брат!“

А Иродијада се озлоби против него и сакаше да го убие, но не можеше. Оти Ирод се плашеше од Јован, знаејќи дека е тој човек праведен и свет, и го пазеше; многу работи вршеше од послушност кон него, и со пријатност го слушаше. И настана погоден ден кога Ирод, по повод на својот роденден, им приготви вечера на своите кнезови, војводи и старешини галилејски; и влезе ќерката на Иродијада, играше и им угоди на гостите и на Ирод. Тогаш ѝ рече царот на девојката: „Барај од мене што сакаш и ќе ти дадам!“ И ѝ се заколна: „Што и да побараш од мене, ќе ти дадам, дури и половината од моето царство“.

А таа излезе и ја праша мајка си: „Што да побарам?“ Таа ѝ одговори: „Главата на Јован Крстител“. И одеднаш, кога влезе при царот со брзина, помоли, говорејќи: „Сакам уште сега да ми ја дадеш на табла главата на Јован Крстител!“ Царот се загрижи, но заради клетвата и гостите свои нејќеше да откаже. И веднаш, откако испрати целат, царот нареди да ја донесат главата негова. А тој отиде, му ја отсеке главата во затворот и ја донесе на табла, па

и ја предаде на девојката, а девојката ја даде на мајка си. Учениците, пак, негови, кога разбраа, дојдоа и го зе доа телото негово и го погребиа.

(Марко 6, 14–29)

Постои едно додатно совпаѓање меѓу минатото и денешното евангелско четиво, за коешто морам да кажам два-три збора. Во минатото се говореше за тоа како Царот испратил Свои слуги да ги поканат луѓето на свадба и како меѓу другото некои од слугите биле убиени од поканетите. Еден од тие слуги – пророци е и свети Јован Крстител, кој ги канеше и повикуваше луѓето на покајание: „*Покајте се, зашто се приближи Царството Небесно!*“ (Матеј 3, 2). Свети Јован Крстител е олицетворение на покајанието. Не би ни можел да биде повикан од Бог да проповеда покајание ако целата негова сила не ја доживеал совршено.

Во ова евангелие ни се открива како страста славољубие ја убива добродетелта покајание во човекот. Уште ни се открива како всушност славољубието е најголемата и најсилната страст на човекот. Исто така, во Ирод четворовласникот ги препознаваме трите главни страсти: ‘сластољубие’, ‘среброљубие’, ‘славољубие’. Но, како што свети Јован Лествичник пишува дека понекогаш страстите се противни една на друга, или една страст во даден момент ја потиснува другата, така и кај цар Ирод препознаваме дека овие три страсти во исто време немаат ист интензитет и сила.

Имено, во моментот кога ќерката на Иродијада игра и со својот танц го задоволува неговото *сластољубие*, тој е спремен да даде и половина од царството што му припаѓа. Значи, сластољубието во тој момент го потиснало *среброљубието*. Освен тоа, гледаме дека токму заради

своето сластољубие Ирод го држи во затвор свети Јован, затоа што овој го прекорувал дека не смее да ја зема жената на брат му. Но, и покрај сè, ниту сластољубието ниту среброљубието го натерале да го убие свети Јован, туку само да го држи затворен, а и понатаму да го почитува на некој свој начин и да сака да го слуша.

Но, кога веќе цар Ирод ѝ вети на девојката и ѝ го даде својот збор дека ќе ѝ даде сè што ќе посака, дури и половина од своето царство, таа поучена од мајка си ја бара главата на свети Јован Крстител. Иако се сневесели поради тоа, сепак неговото *славољубие* не му дозволува да го повлече зборот што го дал пред гостите. Очигледно, од сè најмногу Ирод држи до својот збор, до своето јас, до својата гордост и високо мислење за самиот себе.

Значи, неговото *славољубие* го убива свети Јован Крстител, односно го убива и покајанието во самиот него.

Слично на тоа, и ние со нашето славољубие го убиваме покајанието, кое ни е дадено како најголем дар во Христос Богочовекот. Со останатите страсти – среброљубие и сластољубие – исто така му штетиме на покајанието, но на тој начин што го држиме затворено и загушено некаде во нас.

И да заклучиме, најсилна страст која го убива покајанието во нас е славољубието. Ние, пак, наместо да ја искоренуваме таа страст и да ја уништуваме, ја негуваме. А, како ја негуваме? Па, сакаме секаде да сме први, да слушаме убави зборови за нас, да нè фалат и да нè слават... Луѓето што нè навредуваат и повредуваат, кои Бог ни ги „праќа“ за да ни помогне да видиме што имаме во своето срце, за да знаеме и од која страст да го чистиме – луѓе кои се всушност дар Божји за нас – ги мразиме и им враќаме зло за зло. Со тоа ги отфрламе дарот Божји и Божјата

промисла за наше очистување и спасение. Па Бог се чуди што да ни прави!? Ако не ни прати човек, ќе си останеме заробени од страста дури и не знаејќи какво ѓубре носиме во нас. Ако ни прати човек, ние наместо да се смириме, да видиме што носиме во своето срце и да се покаеме, го отфрламе дарот Божји и уште повеќе се оддалечуваме од Бог. Таквото наше однесување значи само хранење и развивање на страста славољубие, во нејзините демонски димензии.

Лозарите

„Имаше еден човек домаќин, кој насади лозје, го загради со плот, ископа бунар, направи кула и, откако го предаде на лозарите, си отиде. И кога наближи времето за берба, тој ги испрати кај лозарите своите слуги за да му ги приберат плодовите. Но лозарите, кога ги фатија неговите слуги, едниот го претепаа, другиот го убија, а третиот со камења го засипаа. Тој испрати сега други слуги, повеќе од првите; но и со нив направија исто.

Најпосле го испрати кај нив својот син, велејќи: ‘Ќе се засрамат од син ми’. Но лозарите, штом го видоа син му, си рекоа помеѓу себе: ‘Овој е наследникот; ајде да го убиеме и да го присвоиме наследството негово’. Па, како го фатија, го изведоа надвор од лозјето и го убија.

А кога ќе дојде господарот на лозјето, што ќе им направи на тие лозари?“ Му одговорија: „Злочинците ќе ги погуби, а лозјето ќе го даде на други лозари што ќе му ги даваат плодовите навреме“.

(Матеј 21, 33–41)

Историски гледано, пред сè, лозјето го означува избраниот народ, Израилот. Лозарите се старозаветното свештенство, а слугите се старозаветните пророци. Возљубениот Син е Богочовекот Христос. Но, пораката од денешното евангелие најдиректно се однесува и на денешното новозаветно свештенство: денешните Епископи, презвитери и ѓакони; како и на денешното лозје – новозаветниот народ Божји, Црквата.

Толкувањето, пак, на ова евангелско четиво од аскетско-исихастички аспект, ни ги открива причините заради

кои се убивани испратените слуги – пророците, и Синот, Христос. Во врска со тоа се наметнуваат две прашања:

– Прво, кој или каков плод требаше да Му принесат лозарите (свештенството) на Бог?

– И второ, каков плод тие всушност произведуваат сакајќи истиот да го задржат за себе, откако веќе го при- своиле лозјето?

Согласно светиот апостол Павле, плодот на Духот што лозарите (свештенството) требаше да Му го принесат на Бог од Неговото лозје (верниот народ Божји) се добродетелите: *љубовта, радоста, мирот, долготрпеливоста, добротата, милосрдноста, верата, кротоста, воздржливоста* (Гал. 5, 22). Поедноставно речено, кога зборуваме за плодот на свештенството, од една страна тоа е духовното раководство кон лично восовершување на секој член на Црквата. Од друга страна, плодот на свештенството во Црквата не значи ништо друго туку она литургиското: „Испросувајќи единство во верата и заедница на Светиот Дух, самите себе, еден со друг и сиот свој живот на Христос Бог да Му го предадеме“. Или уште поедноставно речено, очекуваниот плод е единството на членовите во Црквата. Едното без другото е невозможно.

За да се постигне оваа црковна цел, свештеникот Божји (Епископот, презвитерот) најнапред треба самиот себе да се очисти од страстите на срцето, да го просветли умот и ако може да се обожи, а потоа и доверениот народ Божји да го поведе по тој пат на чистење од страстите, просветлување и обожение. Самиот себеси смирено да се вгради во единството на Црквата, а потоа и со своите духовни чеда да го надградува тоа единство.

Страстите се главната причина заради која се нарушуваат, прво, внатрешниот мир и духовниот развој на

самите членови на Црквата, а потоа и љубовта и мирот меѓу нив, односно црковното единство. Еве како светиот апостол Јаков ја опишува борбата што во нас и меѓу нас настанува заради страстите: *Од каде се војните и расправиите меѓу вас? Не оттаму ли – од вашите страсти, кои се борат во органите ваши? Пожелувате и немате; убивате и завидувате, и не можете да добиете; се препирате и војувате, а немате, бидејќи не молит. Просите, а не добивате, оти зло барате, за да го трошите во вашите страсти. Прељубодејци и прељубодејки, не знаете ли дека пријателството од овој свет е непријателство на Бог? Оти, кој сака да му е пријател на светот [т.е. на страстите и на демоните], Му станува непријател на Бог (Јак. 4, 1–4).*

Така, на оние лозари (свештеници) кои се обземе-ни од самољубието не им одговара лозјето (народот Божји) да принесува плодови што Му се угодни на Бог, туку главно плодови што ќе ги хранат нивните страсти. А многу е очигледно дека сè започнува од страстите славољубие, среброљубие и сластољубие на лозарите: *„Овој е Наследникот! Ајде да Го убиеме и наследството ќе биде наше“* (Марко 12, 7). Денес, во пракса, повторно можеме да ги забележиме истите три подгрупи на главната страст самољубие што се пројавуваат кај лозарите т.е. свештенството:

Славољубието ги принудува луѓето да се борат меѓу себе за власт и слава, па дури и на штета на црковното единство и на штета на севкупното сведоштво Христово што Црквата треба да го покаже во овој свет, за негово спасение: *„По тоа ќе ве познаат сите дека сте Мои ученици, ако имате љубов помеѓу себе“* (Јован 13, 35). Денеска сме сите сведоци дека наместо љубов и црковно единство, во свештенството се случува борба за црковна превласт, за човечка слава и пофалби; од локално ниво, па до ниво на

цела православна екумена. *Ако живееме со Дух, по Духот сме должни и да постапуваме. Да не бараме лажна слава, еден друг да не предизвикуваме, еден на друг да не завидуваме* (Гал. 5, 25–26). Наместо да Го сведочат Христос, тие се сведочат и се промовираат самите себе и своите интереси. Наместо да ги видиме, со своите добродетели поставени пред народот, како го водат, тие, изложани од својата гордост и од големината на своите чинови, се поставуваат над народот, како да се нешто посебно.

Среброљубие – оваа страст ја задоволуваат така, што му даваат предност на она служење во Црквата од кое заработуваат пари, а служењето во Црквата кое не ги полни нивните џебови се запоставува. Сведоци сме сите дека денес се запоставува Светата Тајна Евхаристија, причестувањето со Телото и Крвта Христови, како и Светата Тајна Покаяние, исповедување на гревовите и духовното раководство – за кои, фала Му на Бога, не се наплатува...

Сластољубието ги принудува луѓето да ги задоволуваат своите телесни страсти, било да е тоа насладување со храна или насладување со блуд. Оваа страст се пројавува, на пример, и во тврдењето на некои од свештенството дека секогаш можат да се причестат и без да постат, додека истовремено верниот народ го условуваат и принудуваат да пости и надвор од она што Светата Црква водена од Светиот Дух го определила...

Можеби сето ова што го говорам не е многу популарно да се каже, но зошто да го премолчуваме она што Светото Евангелие толку јасно ни го предочува..? Говорејќи го ова, не се изземам себеси од оние што сè уште се борат со своите страсти; да не си помисли некој... Говорам заради оние што немаат ни поим што им се случува иако е тоа толку очигледно... Сепак, да се молиме за нашето

свештенство (за Епископите и за презвитерите), а не да го озборуваме и осудуваме... На тој начин, Божјиот благослов нека биде со сите нас!

Кога ќе се вратам, ќе ти платам

И ете, стана еден законик и, искушувајќи Го, рече: „Учителе, што да направам за да добијам живот вечен?“ А Он му рече: „Што е напишано во Законот? Како читаш?“ Тој одговори и рече: „Возљуби Го Господ, твојот Бог, со сето свое срце, со сета своја душа, со сета своја сила и со сите свои помисли; и својот ближен како себеси!“ Му кажа, пак: „Добро одговори; тоа прави го и ќе бидеш жив“. Но тој, сакајќи да се оправда, Му рече на Исус: „А кој е мојот ближен?“

Исус му одговори и рече: „Еден човек слегуваше од Ерусалим во Ерихон, и сретна разбојници, кои го соблекоа и му направија рани, и си отидоа, оставајќи го полумртв. Во тоа време слегуваше по тој пат еден свештеник и, кога го виде, си замина. Исто така и еден левит, кога дојде на тоа место, се приближи, погледна и си отиде. Еден, пак, Самарјанин, кој патуваше, кога дојде до него, го виде и се сожали. И кога се приближи, му ги преврза раните, полевајќи ги со елеј и со вино; па, откако го качи на добитокот свој, го однесе во гостилница и се погрижи за него. А утредента, на кинисување, извади два динарија, му ги даде на гостилничарот и му рече: ‘Припази го; а ако потроши нешто повеќе, кога ќе се вратам, ќе ти платам’.

Кој, пак, од тие тројца ти се чини дека му беше ближен на оној што падна во рацете на разбојниците?“ А тој одговори: „Оној што му направи милост“. Исус му рече: „Оди и ти прави така!“

(Лука 10, 25–37)

Сите ние сме гости на овој свет, кои повеќе кои помалку повредени од демоните – разбојниците, сместени од милостивиот Самарјанин, Христос, на лекување во гостилницата – Црквата. Гостилничар е Епископот (или свештениците). Милостивиот Самарјанин – Христос му остава сè што му е потребно на гостилничарот за да ги догледа и излекува сите оние чиишто срца и души, па и тела се повредени од демонскиот напад.

Богочовекот Христос му остави на свештенството и личен пример и неисцрпна благодат толку, што повредениот гостин никогаш не може да потроши повеќе од тоа. Ветувањето за доплата се однесува само за малодушните гостилничари. Затоа на гостилничарот му останува само совесно и смирено да ја изврши работата за која му е однапред платено.

А ако ја заврши работата како дете Божјо – а не како наемник – трошејќи од себе и „повеќе од она што му е платено“, блазе си му на таквиот гостилничар кој Бог ќе Го направи свој „должник“. Него Бог ќе го направи син Свој по благодат, а каква било друга доплата веќе не е воопшто важна...

Господи Исусе Христе, помилуј ме, грешниот!

Одрекување од Христос заради светот или екстремно одрекување од светот заради Христос

Рече Господ во приказна: „Еден човек приготви голема вечера и покани мнозина; и кога беше време за вечера, го прати слугата свој да им каже на поканетите: ‘Дојдете, оти сè е готово!’

И почнаа сите, како договорени, да откажуваат; првиот му рече: ‘Купив нива и ќе треба да одам да ја видам; те молам, извини ме!’ Вториот рече: ‘Купив пет чифта волови и одам да ги пробам; те молам, извини ме!’ Третиот рече: ‘Се оженив и затоа не можам да дојдам’.

Кога се врати слугата, му го кажа тоа на својот господар. Тогаш се расрди домаќинот на куќата и му рече на својот слуга: ‘Отиди бргу по раскрсниците и улиците градски и доведи ги тука бедните, слабите, хромите и слепите!’ И рече слугата: ‘Господаре, направив како што ми заповеда и уште има место’.

И му рече господарот на слугата: ‘Излези по пастиштата и оградите и убеди ги да дојдат, за да се наполни мојот дом!’ Зашто, ви велам: никој од поканетите нема да вкуси од вечерата Моја. Оти мнозина се поканети, но малкумина се избрани“.

(Лука 14, 16–24)

Мачеништвото, монаштвото, и јуродивството заради Христос се трите најекстремни начини на одрекување од овој свет и затоа – начини на живот коишто најбрзо и најблиску го соединуваат човекот со Бог. Затоа, најчесто кај овие подвижници, како што вели и светиот Јован

Лествичник, можеме да ги забележиме изобилно излеани сите дарови Божји на обожението: и ‘непрестајната умно-срдечна молитва’, и ‘гледањето на несоздадената светлина’, и ‘грабнувањето на умот’, и ‘телото духовно’, и ‘дарот на чудотворство’, и ‘љубовта и кон непријателите’.

Овие три начини на христијански живот взаемно се проземаат и во суштина се неразделни. Маченикот е скоро секогаш монах (сам) и јуродив. Вистинскиот монах е скоро секогаш јуродив и маченик. Јуродивиот е скоро секогаш маченик и монах. Дали Светиот Дух – Кој го поттикнува и му дава сила на човекот од љубов кон Христос екстремно да се одрече од овој свет – ќе ја преточи таа негова љубов во маченички, јуродив или монашки подвиг, зависи од историските потреби и околности во коишто се наоѓа Црквата и од човековиот слободен избор. Зборувам за суштината на појавите, а не за нивната форма.

И житието на светиот великомаченик Георгиј, не помалку и житието на свети Алимпиј Столпник, како и житијата на сите свети маченици во основа се само неза-молчливи сведоштва на екстремното одрекување од овој свет, коишто постојано ја будат заспаната христијанска со-вест низ вековите: маченикот, при полна и здрава свест, се одрекува од самиот себе и од сè свое, претпочитајќи ја дури и телесната смрт, само за да не се одрече од својот Господ Христос и за да не Го изгуби: *„Кој се одрече од Мене пред луѓето, ќе се одречам и Јас од него пред Мојот Отец Небесен“* (Матеј 10, 33).

А што видовме ние во денешното евангелско че-тиво? Видовме луѓе заробени од своите страсти. Видовме луѓе кои заради задоволување на своите страсти се одре-коа од Богочовекот Христос и од Неговата ‘голема вечера’ – иако некои од нив се обидоа некако да се оправдаат и

да се извинат. А забележавме и дека оној што се ожени толку се заслепи, што заборава дури и на елементарната култура, та не се ни извини. Зарем не се случува истото одрекување од Христос и денес, насекаде околу нас? Зарем не ја забележуваме истата млака и непостојана борба со страстите и внатре во нас? Господи, помилуј..!

Да не ме сфатите погрешно, не ви зборувам против задоволувањето на основните потреби за живот, ниту против законското стекнување на имот, ниту против бракот, туку ви зборувам против претворањето на даровите Божји во цел по себе. Богочовекот Христос е целта на христијанскиот живот, а даровите Божји се само средства преку кои се остварува таа цел.

Значи, зошто ги потенциравме погоре наведените крајно спротивставени примери на одрекување од Христос заради светот, од една страна, и на екстремно одрекување од светот заради Христос, од друга страна? За да можеме внатре во тие гранични состојби полесно да се пронајдеме себеси, да се покаеме и на време да ја избегнеме страшната осуда: *„Ги знам делата твои: ти не си ни студен ни жежок; о, да беше студен или жежок! Така, бидејќи си млак, а не жежок ниту студен, ќе те изблујам од устата Своја“* (Откр. 3, 15–16).

Трпеза со грешници

И кога седеше Исус на трпеза дома, одеднаш мнозина митници и грешници дојдоа и седнаа до Него и до учениците Негови. Но, штом го видоа тоа фарисеите, им рекоа на учениците Негови: „Зошто вашиот Учител јаде и пие со митници и грешници?“

А Исус, кога го чу тоа, им рече: „Здравите немаат потреба од лекар, а болните; одете и научете се што значи: ‘Милост сакам, а не жртва’. Зашто не сум дошол да ги повикам праведниците, туку грешниците – на покајание“.

(Матеј 9, 10–13)

Деца, не знаете колку денешното четиво ме потсетува на манастирскиот живот во неговата почетна, општожителна форма.

Стапувањето во манастир е лична определба и одлука, а не предодреденост. За оние кои живеат во Христос, не е точно тврдењето „некој може, а некој не може“. Тоа е самооправдување. Точно е само тврдењето дека некој не сака а некој сака целиот свој живот да Му го посвети на Христос. Тоа е и многу свесна и конкретна одлука, бидејќи секој што сака да дојде во манастир треба да знае точно зошто доаѓа, што се бара од него, што тој треба да очекува, како треба да постапува итн.

Оној што одлучил да живее во манастир, пред сè треба да освести дека е болен и грешен; дека Христос дојде болните и грешните да ги спаси, а не оние што мислат за себеси дека се здрави и праведни (види Марко 2, 17).

Нашите страсти ја предизвикуваат нашата болна

состојба и грешност. Борбата за слава и власт (славољубие), борбата за пари и имот (среброљубие) и тежнењето кон телесните наслади (сластољубие) многупати повторувани станале наша втора природа. Се наоѓаме под ропство на гревот, опијанети од неговата привлечност. Нашиот паднат и заробен ум е горд, расеан и затемнет. Нашата волја и желба за добро се ослабени.

Но, исто така, новодојдениот треба да знае дека неговата главна борба по стапувањето во манастир ќе биде не со страста среброљубие ниту со страста сластољубие, туку – со страста славољубие. Вообичаено, од првите две страсти се ослободуваме уште при влегувањето во Црквата, по првата исповед, на почетокот од нашиот православен духовен живот. Но, аскетскиот опит покажува дека од високото мислење за самите себеси и од нашиот ум како критериум за сè видливо и невидливо многу тешко се одрекуваме. Заробеноста на умот од гордоста, од високото мислење за самите себеси е единствената причина за тоа што и после толку време поминато во манастир, без услови и без борби за задоволување на страстите среброљубие и сластољубие, повеќето од нас го немаат дарот на умносрдечната молитва. Кога срцето во доволна мера ќе го ослободиме и од оваа страст, тогаш ќе го добиеме и дарот на молитвата во срцето.

Значи, за да постави добар почеток и за да ја достигне првата и привремена цел – отворање на срцето и умносрдечна молитва, оној што доаѓа во манастир треба да го освести фактот дека неговиот ум е горд, расеан и затемнет – состојба која секој разумен човек може многу лесно да ја забележи од квалитетот и квантитетот на својата молитва. Исто така мора да го знае и тоа дека својот ум треба преку аскетско-исихастичкиот подвиг да го пре-

образи во смирен, собран и просветлен. Ова преобразување на умот во суштина е негово преумување. Зборот 'преумување' е буквален превод на грчкиот збор μετάνοια, кој кај нас е преведен како 'покајание'. Според ова, на оној што доаѓа во манастир му претстои подвиг на покајание, или поточно, преумување. Во пракса тоа значи дека како прво и основно треба својот ум да го потчини на умот на духовниот отец преку апсолутно послушание. Исто така треба да се труди да им биде послушен и на сите браќа или сестри во манастирот, доколку е тоа во согласност со и во рамките на послушанието кон духовниот отец. Тоа е подвиг на заземање на последното место, што се спомнува во Евангелието, за кое човек треба буквално да се граби, а не со сите сили да го избегнува. На ова последно место мора да остане сè додека не биде повикан на некое погорно место – значи, додека не го добие дарот на умно-срдечната молитва. Во секојдневниот манастирски живот тоа значи и дека треба секогаш да гледа по прво да ја исполни волјата и желбата на другиот отколку својата сопствена.

Значи, кога новодојдениот слободно и љубовно влегува во послушание, односно кога го потчинува својот ум под умот на неговиот духовен отец, од тој момент започнува и процесот на неговото духовно исцелување; започнува очистувањето на енергијата на неговиот ум, а преку енергијата се чисти и суштината на умот, која се наоѓа во срцето. Престанува хранењето на страста славољубие и започнува нејзиното преобразување. Токму во апсолутното, конкретно и непосредно послушание ја наоѓаме смислата на нашиот монашки подвиг. Сè друго имаме и во светот...

Новодојдениот треба да остане во овој подвиг,

трпејќи ги со благодарност кон Бог сите искушенија и неволји што притоа ќе го снајдат. И не треба да негодува на ситуациите што ја повредуваат неговата суета, оти тие само му помагаат да види што има во срцето и што треба да очисти во него. Затоа и светите Отци од пустината знаеле да кажат дека кога би ги снемало искушенијата, никој не би можел да се спаси. Исто така, во сите искушенија новодојдениот е должен да ја препознае преголемата љубов Божја кон него. Оти и лекарот кога сака да ни помогне и да ни ја исчисти раната, го прави она што моментално нè боли. Но за ова другпат...

Со апсолутното послушание кон духовниот отец, новодојдениот всушност на дело ја покажува и својата вера и доверба во Божјата љубов и промисла за негово спасение. *„Кој ве слуша вас, Мене Ме слуша; и кој се откажува од вас, од Мене се откажува; а кој се откажува од Мене, се откажува од Оној Којшто Ме пратил“* (Лука 10, 16). Затоа послушанието, односно духовното раководство не треба да се сфатат идолопоклонички, туку во рамките на градењето на нашата заедница и однос со Бог: *Вие сте скапо платени, не станувајте робови на луѓе* (1. Кор. 7, 23). Ова е клучен момент во подвигот на послушанието, кој не смее да се превиди!

Ако, пак, по стапувањето во манастир новодојдениот настојува да спроведе некоја своја замисла и план или ако во секојдневните работи ја претпочита својата волја, тој со тоа само покажува дека не Му верува на Господ туку на самиот себе, или поинаку речено, тоа само покажува дека тој се потпира на својот болен ум. На тој начин сè промашува уште во самиот почеток и го остава своето срце заробено и извалкано од страста славољубие. Нема просветлување, нема обожение. Гордоста (славољубието)

се манифестира на различни начини, но во суштина тоа е недоверба во Бог и во Неговата љубов и промисла за нас: „Како можете вие да поверувате, кога примате слава еден од друг, а славата што е од Единиот Бог не ја барате?“ (Јован 5, 44). А во пракса таа се пројавува како непослушание кон духовниот отец и како нетрпение и неблагодарност во искушенијата.

И да заокружине: Она што треба најпрвин да означи секој еден што сака да стапи и да остане во манастир е неговата болна и грешна состојба, а посебно неговата забобеност од страста славољубие. А она што најпрвин треба да го знае е светоотечкиот опит и сознание дека оваа страст се исцелува во конкретно и апсолутно послушание, кое се заснова на неговата вера и доверба во љубовта и промислата Божја за него и кое уште се пројавува и како истрајно трпение со благодарност кон Бог за сите искушенија и неволји што притоа го снаоѓаат.

Можеме и тоа да го забележине: И со апсолутното послушание кон духовниот отец, и со верата и довербата во Божјата љубов и промисла за нас, и со истрајното трпение со благодарност кон Бог за сите искушенија и неволји што нè снаоѓаат, ние всушност престануваме да ја храниме страста на нашиот ум – славољубието (гордоста, високото мислење за самите себеси) – и влегуваме во процесот на исцеление, во процесот на чистење на срцето од страстите, на просветлување на умот и на обожение на нашата личност создадена според образот Божји.

Јаремот Мој е благ и бремето Мое е лесно...

Рече Господ: „Дојдете при Мене сите изморени и обременети и Јас ќе ве успокојам; земете го Мојот јарем на себе и поучете се од Мене, бидејќи сум кроток и смирен по срце, и ќе најдете мир за душите ваши; зашто јаремот Мој е благ и бремето Мое е лесно“.

(Матеј 11, 28–30)

На почетокот, Христовиот јарем и Христовото бreme – исполнувањето на Неговите заповеди – ни изгледаат и навистина се тешки, затоа што сме наследници на последиците од Адамовиот пад; а потоа, како што го чистиме срцето од заробеноста од страстите и како што нашиот подвиг преминува од претежно аскетски во претежно благодатен, гледаме дека Неговиот јарем е навистина благ и бремето Негово е навистина лесно. Всушност, на крај, гледаме дека воопшто и не постојат. Нашиот подвиг преминува од претежно аскетски во претежно благодатен од моментот кога Бог ни го открива местото на срцето и кога ни го дава дарот на умносрдечната молитва.

И обратно, демонската понуда за задоволување на страстите – демонскиот јарем и бreme – на почетокот изгледа примамлива и лесна за спроведување во дело (како соодветна на човековата падната природа), но со нејзиното прифаќање и остварување човекот само продолжува да ги храни сопствените страсти и на тој начин останува заробенник на гревот и на демонот, на неуспехот и несреќата и болеста, а на крај и на смртта и на пеколот. Паѓајќи во грев и останувајќи во непокајание, човекот ја наuruшува заедницата со Бог – од Кого и за Кого сме соз-

дадени – поинаку речено, останува без Неговата животно-творна благодат; и на крајот сфаќа, ако веќе не е доцна, дека демонскиот јарем и бреме се всушност неподносливи. Прифаќајќи ги и носејќи ги демонскиот јарем и демонското бреме, човекот ги промашува смислата и предназначението на своето постоење.

Но што вели Христос, намерно, во истото евангелско четиво, сакајќи да ни го покаже патот по кој треба да врвине: *„Научете се од Мене, зашто сум кроток и смирен по срце“*. Значи, не вели „научете се од Мене, зашто сум несреброљубив или несластољубив“, туку го потенцира токму ова – *„зашто сум кроток и смирен по срце“*. Ако знаеме дека нашата духовна борба се одвива против трите главни страсти – славољубие, среброљубие и сластољубие, тогаш од Христовите зборови веднаш ни станува јасно од каде треба да почнеме и со која страст се води нашата главна борба, можеби и до крајот на животот. Значи, Богочовекот Христос јасно ни покажува што се потенцира и во што е суштината на нашиот подвиг, а тоа е борбата со страста на умот – гордоста, односно со суетата (со нашето високо мислење за самите себе), која е извор на сите останати страсти и гревови и падови.

Мнозина од луѓето се сиромашни, болни, необразовани или на кој било начин унижени во овој свет, а сепак можат да бидат окарактеризирани како горди. Својство на гордоста е да го прави нашиот ум критериум на сè видливо и невидливо. Тоа се случува ако за сето она што човек го гледа, слуша, чита, чувствува, допира, размислува, па дури и за сето она што му го открива верата, ако за сето тоа, велам, човек како критериум го има својот паднат ум. Како тој ќе го прими сето тоа, како тој ќе го сфати, како тој ќе си одлучи и заклучи – тоа е така и никако

поинаку. Тоа е основната пројава на гордоста. Но, гордоста може да се пројави и како високо мислење за самите себеси и како безобсирна борба за власт и слава (славолубие), а тоа, пак, зависи од околностите во кои се наоѓаме. Малку нешто повеќе да имаме, или да сме понадарени од другите – еве ти ја гордоста и во нејзините демонски димензии.

Борбата против апсолутната гордост, против духовите на злото од поднебесјето, се одвива со апсолутно смирение т.е. со апсолутно послушание. Господ Христос со личен пример ни го покажа и го востанови подвигот на апсолутното послушание: *Сам се смири, откако стана послушен дури до самата смрт, и тоа смрт на крст* (Филип. 2, 8). Секако, апсолутното послушание не Му беше потребно Нему, туку ни е потребно нам.

Тој подвиг, пак – апсолутното (слепо, совршено) послушание кон духовниот отец, доброволно и слободно прифатено – според светите Отци, е единствениот лек за нашата болест. Апсолутното послушание е апсолутен прекин на хранењето на страста на нашиот ум, гордоста. Значи, потребно е, како што и другпат сум ви кажувал, нашиот горд, расеан и затемнет ум да се смири и да се потчини на друг ум, на умот на духовниот отец. Нашиот ум да престане да биде критериум за сè, а тоа да стане умот на нашиот духовен отец. Тоа е конкретно реализирано послушание, кое трае сè до откривањето на местото на срцето и соодветната на тоа молитва. Според светите Отци, послушанието овозможува безгрижност и нерасеаност во молитвата, а чистата молитва – очистување и просветлување на умот, прво на неговата енергија а потоа и на неговата суштина. Умот станува смирен, собран во срцето и просветлен – состојба што никогаш нема да

им биде позната на оние кои не поминале низ овој свето-отечки опит.

Можеби на некои христијани таквиот јарем и бреме им изгледаат тешки, но затоа не треба да забораваме дека во својот подвиг, според Евангелието, некои ќе принесат 30, некои 60, некои 100 плодови... (види Матеј 13, 8). Сè зависи од личната волја и од посветеноста и љубовта кон Бог, односно зависи од тоа дали имаме синовски или пак, робовски и наемнички однос кон нашиот Небесен Отец. Зависи од тоа колку, слободно и непринудено, самите ќе одлучиме да слушаме. Апсолутното послушание е идеал и предание од светите Отци кон кој треба да се стремиме, секој според својата желба и сили. Тоа не е мислење на овој или на оној духовник, кое, заради нашата мала љубов кон Бог и раслабеност во подвигот, самооправдувајќи се, можеме да си дозволиме да го релативизираме и негираме. Апсолутното послушание е на сила сè до добивањето на дарот на молитвата во срцето. Потоа, природно, односот со духовниот отец стекнува друг квалитет.

Апсолутното послушание не важи единствено во случај кога духовното чедо сака својот живот да го посвети на Бог и да стане монах, а неговиот духовен отец – оженет свештеник – тоа не му го дозволува, па дури наместо тоа му советува да се жени или мажи. Во нормален случај, одлуката за нечие посветување на Бог преку монашкиот живот, треба да се препушти на опитен духовен отец-свештеномонах. Надвор од власта на оженетиот духовен отец, во нормален случај, е одлуката за нечие одење во манастир или не. Како ќе одлучува за тоа за коешто нема поим?! А кога веќе говориме за ова, знаеме што вели светиот апостол Павле – кој се жени, или мажи, се труди да ѝ угодува, сакал-нејќел, пред сè на жената односно на

мажот, а не на Бог (види 1. Кор. 7, 32–34). И пак се враќаме на она 30, 60 или 100... или, не дај Боже – ништо.

Жената Хананејка

...И кога излезе оттаму, Исус замина во земјата Тирска и Сидонска.

И ете, една жена Хананејка, како излезе од оние краишта, повика кон Него, велејќи: „Помилуј ме, Господи, Сине Давидов! Керка ми жестоко се мачи од бес“.

Но, Он не ѝ одврати ниту збор. И пристапувајќи до Него, учениците Негови Го молеа и велеа: „Отпусти ја, оти вика по нас“.

А Он одговори и рече: „Јас сум пратен само при загубените овци на домот Израилев“.

Но таа, кога пристапи, Му се клањаше и велеше: „Господи, помогни ми!“

А Он, одговарајќи ѝ рече: „Не е добро да се земе лебот од децата и да се фрли на кучињата“.

Но таа Му рече: „Да, Господи, но и кучињата јадат од трошките што паѓаат од трpezата на нивните господари“.

Тогаш Исус одговори и рече: „О жено, голема е твојата вера, нека ти биде по желбата твоја!“ И во тој час оздраве керката нејзина.

(Матеј 15, 21–28)

Оваа евангелска случка со жената Хананејка ни ја покажува сета големина на послушанието и неговото значење за нашето духовно исцелување, или, духовно преобразување и восовршување.

Читајќи го Светото Евангелие, забележуваме дека откако жената ги упати своите молби кон Христос, Тој не ѝ одговори со ниту еден збор, туку наполно ја игнорираше.

Најпосле учениците негови, и самите зачудени, бидејќи никогаш не Го беа виделе вака строг и „немилостив“, лично Го замолија Христос да ѝ помогне. Ако не затоа што многу се сожалија на неа, барем затоа што сакаа да се ослободат од тоа продолжено вознемирување. Но, Христос останува со непроменет став и однесување; Тој не ја ни погледнува: *„Јас сум пратен само при изгубените овци на домот Израилев“*.

Сето тоа што се случува е огромно понижување и болка за жената. Но таа повторно Му пристапува и, поклонувајќи се, упорно Го моли, не обрнувајќи внимание на својата „пониженост“, на својата душевна и телесна исцрпеност. Тогаш Христос го изговара Својот, за неа многу тежок и навредлив, збор кој ја изедначува жената со бесловесните животни, кучињата. Тоа е веќе врв на „понижувањето“. При вакво слично случување човек најчесто ги губи и надежта и почитта и довербата кон оној што му ги причинува навредата и душевната болка. Вообичаено следи непријатно изненадување, душевна болка, помисли и затемнување на умот, возвраќање со секакви навреди и клетви и оддалечување од оној што повредува.

Но, не и во овој евангелски случај. Жената со смирение го прифати Христовиот збор и, сметајќи се така и самата недостојна за внимание, помош и милост, како некое куче, побара да ѝ дадат само од трошките што им паѓаат на децата од трпезата додека тие го јадат лебот. Го побара тоа што вообичаено го добиваат кучињата. И веднаш го слушаме Христовиот збор на одобрување и потврдување на нејзиниот подвиг на вера, смирение и послушание: *„О жено, голема е твојата вера; нека ти биде по желбата твоја“*. Во еден миг, онаа што беше во крајна „пониженост“, беше помилувана и воздигната заради своето

целосно послушание и вера во Христос и заради, на тој начин, остварената заедница со Него.

Да резимираме: Што, всушност, се случи со жената Хананејка при нејзината средба со Христос?

Прво, таа го прифати Христовото однесување (постапка на крајно игнорирање) кон неа т.е. Неговото дело. Второ, го прифати Неговиот збор (крајно навредлив) за неа, а со тоа и Неговото учење. Трето, таа ги прифати Неговата волја и промисла (постапка на крајно понижување) за неа во врска со нејзиното спасение. И бидејќи ги прифатила делото, зборот, промислата и волјата Христови, неизбежно веднаш ги прими и благодатта Христова и личносната заедницата со Него. Нејзината молба веќе имаше друг квалитет и вредност пред Него: *И во тој час оздраве ќерката нејзина.*

Какво значење има сето ова за нашиот духовен живот?

Однесувањето на жената Хананејка кон Христос покажува каков треба да биде нашиот однос кон духовниот отец, или поточно, какво да биде нашето послушание кон оној кој во нашиот живот претставува икона Христова, кој седи на местото и во образот Христов; кон оној кого слободно и љубовно го одбираме и под чиј просветлен ум своеволно и доброволно го покоруваме нашиот од гордоста расеан и помрачен ум – сè додека, преку растење во послушанието, Самиот Христос не се изобрази и вообличи во нас; сè додека не стигнеме до степенот на 'просветленост на умот'.

Така, најпрвин ние сме должни да го прифатиме делото на нашиот духовен отец во однос на нас. Неговото однесување кон нас може да изгледа свесно небрежно, запоставувачко, дури и понижувачко. Понекогаш, особено

кога ни треба, може да се случи да не можеме да го видиме дури ни да го слушнеме за подолг период. Другпат ќе забележиме дека снисходи кон некој друг, за разлика од строгиот однос кон нас. Но сето тоа, преку аскетско смирение и послушание, треба да го прифатиме и примиме како исправно и спасително однесување кон нас, кое нè чисти од нашата гордост и суета, од нашето мнение и славољубие. Не смееме да дозволиме демонскиот сомнеж, кој секогаш наоѓа поткрепа во нашето повредено високо мислење за самите себе, да ја поткопа нашата вера во Божјата промисла за нас, изразена преку делата на нашиот духовен отец. Кога сме во манастир, а особено на првиот степен – чистење на срцето од страстите, сите непријатности што можат да ни се случат од страна на човек, не можат да бидат големи искушенија, туку Господ понекогаш допушта ние како такви да ги почувствуваме за наше побрзо очистување и духовен опит. Манастирот е посебно место, во него и искушенијата и благодатта се многу поголеми отколку во светот. Особено се големи менталната и душевната борба со демоните. Ова само од опит може да се знае.

Второ, должни сме да го прифатиме зборот на нашиот духовен отец за работите во секојдневниот манастирски живот без поговор. На секое наше знаење, кое во извесна област од практичниот живот може да биде и поголемо од обично, често поголемо и од знаењето на духовниот отец во таа област, треба да му го претпоставиме судот на духовниот отец, за да се сочуваме од пад во непослушание. Не сме дошле во манастир заради земјоделие, сточарство, градежништво, за издавачка или научна дејност или слично, туку заради очистување на срцето и просветлување на умот, заради умносрдечната молитва и

заради совршена лична заедница со Бог, Света Троица.

Трето, должни сме да ги прифатиме волјата и расудувањето на духовниот отец како наша волја и наше мислење и да постапуваме според неговиот последен збор. Битно е исправноста на сите наши посебни мисли, желби и чувства да ја проверуваме со нашиот духовен отец. Секако, проверката претпоставува и изложување на нашите ставови и видувања, но без оглед на степенот на нашето поистоветување со нив и душевната болка што ќе ја претрпиме ако бидеме одбиени, ние мора да ги восогласиме со последниот збор на отецот. Особено ваквото послушание е пресудно во периодот на ‘чистење на срцето’ и не смее да се напушти до моментот на добивање на дарот на умносрдечната молитва. Друг редовен пат нема. Единствено нешто заради кое треба да се загрижи духовното чедо е кога ќе забележи дека духовниот отец се однесува кон него со посебно внимание: без да му подвикне, без да го игнорира, без да го опомене итн. – тогаш треба да знае дека е надвор од патот. Без ваков аскетски подвиг на послушание, како што погоре го објаснивме, никогаш нема да воспоставиме личносен однос со духовниот отец, ниту пак со Христос.

Послушанието неизбежно ќе ни ја донесе благодатта Христова и ќе нè подигне од нашата „пониженост“, од затвореноста на срцето, од нашето робување на страстите и на со нив поврзаните демони. Ако, пак, не сме послушни, или поконкретно, ако не ги прифатиме делото, зборот, расудувањето и волјата на оној кого Христос го поставил за наш учител и водач во духовниот живот, тогаш ја губиме личносната заедница со Бог. Зашто Христос вели: *„Кој го прими оној којшто го праќам Јас, Мене Ме прима; а кој Ме прима Мене, Го прима Оној Кој Ме пратил“*

(Јован 13, 20); и обратно: „*Кој се откажува од вас, од Мене се откажува; а кој се откажува од Мене, се откажува од Оној Кој Ме пратил*“ (Лука 10, 16).

(прв дел)

Жената Хананејка

Прашање на духовен живот и духовна смрт за нас христијаните е нашата согласност и нашето содејство со Божјата промисла за нас, со Божјата волја за нас, со Божјото слово за нас, со Божјото дело за нас. За ова и порано сме говореле, дека од моментот кога жената Хананејка смирено и со благодарност, што значи, со вистинско послушание ги прифати промислата, волјата, словото и делото Христово, таа во истиот момент ги доби и ги прими благодатта Божја и Самиот Христос. Од тој момент нејзината молитва имаше друга вредност пред Господ: *И во тој час оздраве ќерката нејзина* (Матеј 15, 28). Како што велат светите Отци, на оној што ја исполнува Божјата волја, и Бог му ја исполнува неговата. Но, она на коешто во денешната беседа сакам да ви посочам внимание и од коешто треба да извлечеме поука е друго:

Прво, иако некои работи што неволно се случуваат во нашиот живот ни изгледаат лошо, ние како христијани треба да имаме вера и знаење дека секогаш кога ќе ги прифатиме смирено и со благодарност кон Бог, на крајот Бог ќе ги смени и ќе ги приведе за наше добро и наше спасение во Него. Се сеќавате на многустрадалниот и праведен Јов, што рече после сите несреќи што му се случија? *„Гол излегов од утробата на мајка ми, гол и ќе се вратам. Господ даде, Господ го зеде; како што Му е угодно на Господ, така и станува. Нека е благословено Името Господово!“* (Јов 1, 21). И што ѝ одговори на својата жена после страшната болест што го снајде, кога таа му рече: *„Зар уште си цврст во добротата своја, похули на Бог и умри!“* – *„Говориш како безумна. Зар доброто го примаме од Бог,*

а злото да не го поднесуваме?“ Во сето тоа Јов не згреши со устата своја (Јов 2, 9–10).

Второ, ние во Црквата не влегуваме заради здравје, заради успех во работата или заради власт и пари, па дури ни заради спасение, туку – заради Него. Затоа што секогаш кога во Црквата одиме заради нешто, а не заради Него, и секогаш кога во Црквата бараме нешто (па макар и спасение), а не Него – ние всушност градиме со Бог наемнички, а не слободен, љубовен и синовски (личносен) однос. Болеста и здравјето, животот и смртта, со подеднаква благодарност ги примаме од Бог.

Трето, имајќи токму ваква делотворна вера и знаење од опит и имајќи токму ваква безусловна љубов, жената Хананејка не го наруши својот синовски однос кон Бог заради моменталното несовпаѓање на Христовиот однос кон неа со нејзините очекувања, туку напротив, очигледно тој однос се разви и восоврши.

Секако, сето ова не значи и не подразбира наша пасивност, туку активна борба против злото (*злиот*) – ама пред сè во нас, а потоа надвор од нас... Кој ќе се обиде да се соочи со злото надвор од себе без претходно да го победи *злиот* внатре во себе – или пред да Го всели Добриот во себе, таквиот неминовно против злото од надвор ќе се бори со злото што ќе излегува од него (зашто ниту може ниту знае на друг начин) и, според светите Отци, ќе стане слуга на *злиот*.

Но, како да се бориме во меѓувреме со злото надвор од себе? Пред да добиеме умносрдечна молитва – само со апсолутно послушание кон духовниот отец! Друг пат Отците не ни оставиле! Нека е благословено Името Господово!

(втор дел)

Не радувајте се на Моите дарови, туку радувајте се на Мене

Се вратија, пак, седумдесеттемина со радост и велеа: „Господи, во Твое име и бесовите ни се покоруваат“. А Он им рече: „Го видов сатаната дека падна од небото како молња! Еве, ви давам власт да настапувате на змии и скорпии и на секаква непријателска сила; и ништо нема да ве повреди; но не радувајте се на тоа дека духовите ви се покоруваат, а радувајте се што се имињата ваши напишани на небесата“.

Во тој час се возрадува Исус во духот и рече: „Те прославувам, Оче, Господи на небото и на земјата, оти си го сокрил ова од мудрите и разумните, а си го открил на простите. Така е, оти таква беше волјата Твоја“.

(Лука 10, 17–21)

Интересно е што токму ова евангелско четиво, кое се однесува најповеќе на послушанието и на љубовниот однос кон Бог до самозаборава, Светата Божја Црква го определила како најсоодветно за денешниот ден, кога го чествуваме светиот архангел Михаил. Со други зборови, мислам дека Црквата сака да ни каже дека послушанието кон Бог и љубовната посветеност Нему го прават ангелот ангел, а дека непослушанието и самољубието и од ангелот можат да направат демон, како што за жал многу пати до сега и сме виделе...

Како што ви спомнав на минатиот монашки собир: Борбата против апсолутната гордост, против духовите на злото од поднебесјето, се одвива со апсолутно смирение т.е. со апсолутно послушание. Господ Христос со личен

пример ни го покажа и го востанови подвигот на апсолутното послушание: *Сам се смири, откако стана послушен дури до самата смрт, и тоа смрт на крст* (Филип. 2, 8). Секако, апсолутното послушание не Му беше потребно Нему, туку ни е потребно нам.

Во денешното евангелие Господ ни ја објаснува светотаинската хиерархиска структура на подвигот на послушанието во Црквата: *„Кој ве слуша вас [значи Апостолите или денес Епископите], Мене Ме слуша; и кој се откажува од вас, од Мене се откажува; а кој се откажува од Мене, се откажува од Оној Кој Ме пратил“* (Лука 10, 16).

Но, оваа голема, основна и суштинска тајна на нашиот христијански подвиг не можат сите да ја откријат и познаат: *Во тој момент се возрадува Исус во духот и рече: „Те прославувам, Оче, Господи на небото и на земјата, оти си го сокрил ова од премудрите и разумните, а си го открил на простите. Така е, Оче, зашто таква била волјата Твоја“*. Кога говори за премудри и разумни, Богочовекот Христос мисли на оние кои го отфрлаат подвигот на послушание и смирение и се потпираат само на својот разум и мудрост. А кога говори за простите, мисли на оние кои едноставно, како деца Божји, заради исцеление на својот ум, срце и душа, иако разумни и мудри стануваат неразумни и немудри и до моментот на откривање на местото на своето срце пребиваат во подвигот на апсолутно послушание, исполнувајќи ги во пракса, со едноставна вера и доверба во Бог, Христовите зборови: *„Кој ве слуша вас, Мене Ме слуша“*. Само конкретното и апсолутно послушание е подвиг на вистинска аскетска љубов во пракса, без која, пак, не може да се достигне благодатната...

Се вратија пак седумдесеттемина [од подвигот на послушание] *со радост и велеа: „Господи, во Твое име и*

*бесовите ни се покоруваат“. А Он им рече: „Го видов сатаната кога падна од небото како молња. Еве, ви давам власт да настапувате на змии и скорпии и на секаква демонска сила; и ништо нема да ве повреди; но не радувајте се на тоа дека духовите ви се покоруваат, а радувајте се што имињата ваши се напишани на небесата“. Со други зборови Христос им вели: „Не радувајте се на Моите дарови, туку радувајте се на Мене, радувајте се на заедницата со Мене и радувајте се што Мојот Небесен Отец ве направи чедра Свои по благодат, а Мои браќа (и сестри). Зашто и сите дарови на овој свет да ги имате, Мене ако Ме немате, ништо немате и ништо не сте“. Еве колку впечатливо ја живее оваа тајна светиот апостол Павле: *Да имам пророчки дар и да ги знам сите тајни, да ги имам сите знаења за сите работи, а и така силна вера што и планини да преместувам – ако љубов немам, ништо не сум* (1. Кор. 13, 2).*

Заради таа едноставна вера и доверба во Бог и послушание, обични и непознати луѓе станаа апостоли, станаа маченици, станаа преподобни, станаа јуродиви, станаа учители на Црквата и станаа деца Божји. Заради таа едноставна вера и доверба во Бог и послушание, и обичниот и непознат ангел Михаил стана Архангел, прв ангел до Бог. Некогаш, во кризниот момент на општо отпаѓање на ангелите излажани од дотогаш најсветлиот и најблискиот ангел до Бог а сега гордиот и мрачен архидемон, тој обичен но послушен ангел застапа на средина-та од Небото и рече: „Да застанеме смирено, да стоиме со страв!“ – повикувајќи ги на тој начин останатите ангели да останат со љубов и послушание во воспоставениот ред и поредок од Бог, својот Создател.

Заради неговото застапништво, Господи Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ги нашите непријатели, потоа

целиот монашки род, кој примерот на Михаил го следи, и сите Твои луѓе. Амин.

Живееме ли, умираме ли – Господови сме

Зашто никој од нас не живее за себеси и никој не умира за себеси; туку, живееме ли – за Господ живееме, умираме ли – за Господ умираме; според тоа: живееме ли, умираме ли – Господови сме.

Бидејќи Христос затоа и умре и воскресна и оживеа, за да господари и над мртвите и над живите.

(Рим. 14, 7–9)

Светите Отци на Црквата забележале и опишале три вида односи кои човек може да ги има со Бог: робовски, наемнички и синовски.

Стравот е основен двигател на робовскиот однос. Човекот се плаши да не биде казнет со болест, со некоја несреќа или со смрт, заради неисполнување на одредени религиозни обврски. Што е најлошо, се плаши дека ќе биде казнет од Самиот Бог.

Интересот е основниот двигател на наемничкиот односно трговскиот однос. Човекот смета дека со исполнувањето на одредени религиозни обврски, за возврат ќе добие од Бог здравје, успех во животот и материјални блага, а на крај, после заситувањето од животот, и спасение во Рајот.

Љубовта е единствената причина за подвигот на градење синовски однос со Бог. Децата Божји Го бараат Него, својот Небесен Отец, и ништо друго. Добивањето на некои од даровите Божји, без разлика дали небесни или земни, го оставаат на Неговата света промисла за нивно спасение; и толку. Ставот на децата Божји кон нивниот

Небесен Отец е став на благодарност, на давање и на себе-принесување, без притоа да очекуваат нешто за возврат. Тие, барајќи Го само Него, уште во овој живот ја живеат тајната на она: „сè Мое е твое...“ (Лука 15, 31).

Како што сум ви рекол и другпат, ние во Црквата не учествуваме заради здравје, заради успех во работата или заради власт и пари, па дури ни заради спасение – туку заради Него. Зашто секогаш кога во црковниот храм одиме заради нешто (па било да е тоа и спасение), а не заради Него, и секогаш кога во Црквата бараме нешто (па макар и спасение), а не Него – ние всушност градиме со Бог наемнички, а не слободен, љубовен и синовски (личносен) однос.

Оној што живее како дете Божјо, дури и во болеста, дури и во која било несреќа, па дури и во самата смрт ја гледа и препознава единствено љубовта Божја кон себе. Колку е пострашно тоа што го доживува, толку поголема љубов препознава. Смртта не е за него тежок оков на стравот што врзува за земното, туку посакуван премин на слободата кон Бог. Не се штедат ни телото ни душата во тој љубовен двиг. На овој начин функционира Божјото дете, иако тоа сигурно им изгледа чудно, па дури и лудо на робовите и наемниците.

Ако ги погледнеме случувањата од оваа перспектива, мислам дека веднаш станува јасен одговорот на прашањето: Зошто некој толку побожен и добар загинава толку млад и толку трагично? Прераната смрт на добриот, барем за мене, е само сведоштво на неговиот длабок, личносен и синовски однос со Бог. Сведоштво е за неговиот копнеж. Сведоштво за тоа: не што, туку Кого тој барал...

Според светите Отци, долгиот живот на грешниот е дарувано време за предвидено покајание или оставен про-

стор за предвиден добар изданок од неговото потомство.

Друго е прашањето: Зошто токму сега и зошто токму на тој начин некој умира? Времето и начинот на нашата смрт се прашање на Божјата проценка или промисла: кога е тоа најдобро да се случи за нашето спасение, восовршување и осветување; како и, кога е тоа најдобро да се случи за спасение, восовршување и осветување на нашите ближни.

Впрочем, ние не може сè да знаеме, ниту пак ни е од корист тоа, но можеме и сакаме во сè да ѝ се покоруваме на Божјата волја, и тоа е доста за нас. Ние не сме судии Божји, ние сме деца Божји...

Монахот е дете Божјо. Монахот е повикан да објави дека овој свет и неговиот облик поминуваат; дека ќе има воскресение на мртвите, во тело; дека ќе се случат нова земја и ново небо; дека на крајот љубовта ќе остане; дека на крајот личноста, во заедница, ќе остане; дека ќе се воспостават нови односи според икона и подобие на Света Троица; дека ќе живееме „во место светло... каде што нема да има ниту тага ниту болка ниту воздишка, туку живот бесконечен“... Монахот објавува дека сето ова уште не се случило, но и дека веќе се случува...

Монахот е сведок на смртта за овој свет, но и сведок на животот за Бог, во Христос Исус, нашиот Господ. Монахот умира за светот кога физички се одвојува од него. Монахот умира за светот и кога внатре во себеси се ослободува од ропството на своите страсти. Но, монахот потполно умира за светот кога молитвено ќе го закопа и кога постојано ќе се труди молитвено да го задржи својот ум во своето срце, чекајќи го таму дарот на Христовото воскресение, чекајќи ја таму светлината на невечерниот ден на Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух. Амин!

Вдовицата со две лепти

Па седна Исус спроти ковчежето и гледаше како народот пушта пари во него. Мнозина богати пуштаа многу. И кога дојде една бедна вдовица, пушти две лепти, што прават еден кодрант. А Исус, кога ги повика Своите ученици, им рече: „Вистина, ви велам дека оваа сиромашна вдовица даде повеќе од сите што пуштија во ковчежето; зашто сите пуштија од својот вишок, а таа од својата сиромаштија даде сè што имаше, целата своја прехрана“.

(Марко 12, 41–44)

Гледајќи Господ Исус Христос како вдовицата ги пушта во црковната каса своите последни две лепти, рече: „Вистина ви велам, оваа бедна вдовица пушти повеќе од сите. Сите дадоа од својот вишок; таа, пак, пушти сè што имаше за својот живот“ (сп. Лука 21, 3–4). Значи таа, иако крајно сиромашна, даде. Даде не од некој непотребен вишок, туку сè што имаше. Затоа Господ вели „даде повеќе од сите“.

Што значи тоа „даде кога немаше“, најдобро ќе разбереме ако ова евангелско случување го споредиме со промените што се случуваат во нашиот монашки живот. Во нашиот монашки, подвижнички живот понекогаш се случува, согласно Божјата промисла за нас, благодатта отворено да ни содејствува во напорот да ги преобразиме нашите страсти, а понекогаш божествената благодат да се крие. Во првиот случај подвигот го извршуваме со голема леснотија и радост, а во вториот, ако некои од нас и го продолжуваат подвигот со ист интензитет, тоа се случува

со голем напор. Ние сме слични на вдовицата само во вториот случај, кога истрајуваме во подвигот, кога даваме во периодот на сокривање на благодатта, тогаш кога „немаме“.

Таквото давање во услови на сокриена благодат покажува однос на дете Божјо, градење на синовски, а не воспоставување на наемнички т.е. трговски однос со Бог. Трговски однос се случува секогаш кога во период на отворена помош од страна на благодатта Божја се трудиме во подвигот, а во период на сокривање на благодатта подвигот го прекинуваме. Постапката на вдовицата ни го покажува патот на самоодрекување до самозаборав. И навистина, ако сакаме да градиме правилен или совршен, значи, синовски однос со Бог, треба да Му се принесеме Нему до самозаборав, како што и Тој ни се даде нам. Притоа треба да забораваме на самите себеси и да ги игнорираме сите свои чувства, мисли и желби, принесувајќи Му се целосно и безусловно на Бог.

Како се случува тоа, најдобро се гледа кога во молитвата забораваме на сè, преку подвигот на собирање на умот. На оној пак, кој со умот молитвено пребива во срцето подолго време без расејување, откако ќе ја прекине молитвата му треба малку време за да си дојде на себе, да го распознае местото каде што застанал на молитва. Таа состојба на самозаборав најмногу личи на онаа што се забележува кај мачениците и кај јуродивите заради Христос, кои, живејќи без каква и да е надеж насочена кон овој свет, се имаат сосема откажано од него и од самите себеси, живејќи и умирајќи единствено за Господ.

Слика на таквиот самозаборав заради Христос е и монашкиот живот, но само доколку се живее правилно. За таа цел неопходно е да се избавиме од замката на

самосозерцанието (самовнимание, самонабљудување) – што е егоцентризам. Доколку го немаме духот на самоодрекување, ќе бидеме сконцентрирани на она што нам ни се случува, на тоа какви желби имаме, какви помисли нè окупираат, што чувствуваме, дали ни е добро во кој било поглед итн. Тоа е еден вид болна состојба на расеаност на умот којашто е плод на острастеноста на срцето (како духовен центар на нашето битие) и се манифестира, меѓу другото, како отвореност на сите наши сетила во потрага и кон восприемање на разни дразби што ни доаѓаат однадвор или однатре, сеедно, сè со цел да се чувствуваме пријатно.

Самосозерцанието е наша голема страст и болест преку која демонот нè држи врзани и нè води каде што сака, како бесловесни животни, секако далеку од срцето. На пример, ако постапуваме во духот на самосозерцание и наемништво, секогаш кога за време на молитвата нема да ги гледаме нејзините очекувани плодови, ние ќе престанеме да се молиме. Со тоа само ќе покажеме дека ниту знаеме што правиме ниту пак знаеме што бараме, или најточно, Кого бараме за време на молитвата. Духот на самонабљудување ни се поткраднува и во моментите кога се восредоточуваме дури и на ефектите што ни се случуваат при молитвата во срцето. Истиот момент молитвата престанува.

Таквата состојба на егоцентризам можеме да ја надминеме само ако ги искористиме периодите на богооставеност (повлекување на благодатта), затоа што само тогаш имаме прилика, трудејќи се во аскетски подвиг на самозаборав и себедавање, да покажеме синовски однос кон Бог. Притоа, во борбата против таа состојба на самосозерцание (егоцентризам), сè што правиме во однос на

Господ и на ближните треба да биде со став на давање, а никако со став на земање.

Кога стоиме на молитва, сè – сите чувства, помисли и желби што сакаат да нè обземат – освен зборовите „Господи Исусе Христе, помилуј ме“, кажувани со чувство на плач и покајание т.е. освен заедницата и односот со Бог, значи сè друго сметаме за прав и се даваме себеси. И воопшто, сè што правиме во однос на Бог треба да биде со став на давање, давајќи се себеси без да бараме нешто, некакви духовни дарови или утеха за возврат. Ние Го бараме Него, а не Неговите дарови. И секогаш кога ќе заборавиме на себе во молитвата, ние ќе Го откриеме Него, зашто никој не може да каже „Господи Исусе Христе...“ освен во Духот Свет (види 1. Кор. 12, 3).

За избавување од замката на самосозерцанието многу помага и тоа, во периодите на сокриеност на благодатта, особено кога целиот наш духовен и телесен подвиг е повеќе аскетски отколку благодатен и бара многу повеќе напор, сепак да продолжиме да се трудиме во придржувањето кон одредбите на манастирскиот типик: будење навреме, бдение, земање храна и вода само во времето определено за тоа, одење редовно на сите служби, стоење и поклони при молитвата, извршување на манастирските послушанија итн. Тоа е начин на наше давање и градење на синовски однос со Бог до самозабрав, што ни обезбедува процесот на чистење на срцето во манастирот минимално но сигурно да се случува.

Уште еднаш да нагласиме: Многу е важно правилно да се искористат периодите на повлеченост на благодатта, или богооставеност, бидејќи токму тие периоди и само тие ни се дадени за растење и напредок во духовното восовршување, за градење синовски однос со Бог.

Тие периоди ни ги дарува Господ согласно Неговата промисла за нас, и не треба кон вака голем дар Божји да се однесуваме небрежно. Периодите во коишто Господ отворено нè посетува со Својата благодат се периоди во кои ни дава утеха и надеж, нè утврдува во духовното знаење, нè просветлува и ни дава на некој начин сила за претстојниот подвиг во времето кога благодатта ќе се повлече и кога се создаваат услови за наше активно духовно растење.

Секогаш кога нема правилно, во континуиран аскетско-исихастички подвиг да го поминеме периодот на богооставеност, односно сокривање на благодатта, треба да знаеме дека не сме го положиле испитот на синовска љубов и остануваме на сегашното наемничко ниво, очекувајќи ја следната можност. Затоа, не е во духот на подвижништвото да ги пропуштаме овие периоди на кратковремена богооставеност, бидејќи тоа е само губење драгоцено време, кога веќе живееме во манастир и кога веќе животот Му го посветивме на Бог.

Деца, ако ништо друго, запаметете го само ова, заради кое многупати се сопнуваме: Главни периоди за духовно растење се периодите кога благодатта се крие, или подобро, ни содејствува сокриено, бидејќи тие ни пружаат можност да ја победиме навиката на самосозерцание – односно, страста самољубие, егоцентризам – и постојано чистејќи ги нашите срца да растеме, од сила во сила, како чеда Божји, а не да тапкаме во место како наемници.

Не судете, за да не бидете судени!

„Не судете, за да не бидете судени; оти, со каков суд судите, со таков ќе бидете судени“.

(Матеј 7, 1–2)

Да го искористиме крајот на оваа и почетокот на новата административна година, пак и пак да ставиме почеток на ново покајание. Нешто што сме должни (што е потребно) да го правиме не само на почетокот од секоја година туку и на почетокот на секој месец, секоја седмица, секој ден, секој час, па ако е можно, молитвено, и во секој миг од нашиот живот – ако сакаме да напредуваме во процесот на духовното преобразување и добивање на дарот на умносрдечната молитва.

На тој пат кон здобивање на молитвата, постојат три главни пречки што треба да бидат совладани и што стојат наспроти трите основни монашки правила во духовниот живот. Прва пречка е непослушанието кон духовниот отец, која стои наспроти правилото за послушание т.е. наспроти правилото за непоистоветување со нашите желби, помисли и чувства и нивната редовна проверка со духовниот отец. Втора пречка е судењето и осудувањето на ближниот, а таа е спротивна на правилото за правилна исповед, чие пак начело гласи: „Јас сум виновен за сè“. И, третата пречка е неконтинуираниот аскетско-исихастички подвиг во периоди на повлекување на благодатта, наспроти правилото за континуираност во подвигот токму во тие периоди, со што ќе покажеме синовски а не наемнички однос кон Бог, и ќе го искористиме тој од Бог даруван период за наше духовно растење и восовршување.

Живеејќи во манастир, упатени сме (макар и само надворешно) да ги почитуваме правилото за послушание – без тоа не би ни можеле да живееме во манастир – и правилото за континуиран аскетско-исихастички подвиг, кое го исполнуваме ако никако поинаку барем во минимална форма со придржување кон манастирскиот типик што важи за сите коишто живеат во манастирот. Затоа, немајќи многу простор за овие две пречки – ‘надворешно непослушание’ и ‘неконтинуиран подвиг’ – забележуваме дека во процесот на добивање на умносрдечната молитва, судењето и осудувањето на ближниот, односно внатрешното непослушание, се јавува како главна пречка на патот.

Веднаш да кажеме дека гревот на судење и осудување произлегува од главната подгрупа на страста себелубие, а тоа е страста гордост, или славољубие, или високо мислење за самите себеси. Постојат уште две подгрупи на страста себелубие: страста среброљубие и страста сластољубие. За нивното, пак, негување во услови на манастирско живеење нема многу простор, така што уште еднаш го потврдуваме нашиот заклучок: главната страст против којашто треба да се бориме е славољубието т.е. гордоста т.е. високото мислење за нас самите, пројавени како причина за судењето и осудувањето.

Гревот на судење и осудување може да се пројави:

– прво, како надворешна манифестација на болеста, директно преку збор или дело;

– второ, како внатрешна состојба на духот, пројавена како внатрешно непослушание и судење и осудување на духовниот отец и на нашите ближни.

За развивање на оваа страст многу придонесува општиот амбиент или атмосфера на судење и осудување

што владее денес во светот околу нас, кои, пак, се спроведуваат преку гревот на празнословие и озборување.

За директно судење и осудување, преку збор и со дело, не би требало ни да стане збор меѓу нас монасите, со оглед на тоа дека со својот живот се трудиме да ги последуваме небесните ангели. Впрочем, прв предуслов во процесот на очистување на срцето е да престанеме да грешиме со збор и со дело. Но за нас е особено важно да обрнеме внимание на судењето и осудувањето, како главна причина за внатрешното непослушание кон нашиот старец и како однос кон нашите ближни. Особено е важен и почеток на сè е односот со нашиот старец. Надворешно може и да ги исполнуваме нештата што од нас ги бара старецот, а внатре во себе да не се согласуваме со тоа и да се бунтуваме, некогаш дури и да ги исмеваме таквите одлуки, мислејќи дека ние тоа подобро од старецот го знаеме или можеме. Тоа покажува дека всушност го судиме и го осудуваме нашиот старец, поточно – не знаеме што правиме во манастирот, превознесувајќи се над него во помислите. А целта на послушанието е токму спротивна на оваа страст на умот: нашиот горд, расеан и затемнет ум да го ставиме во процес на исцеление, или поинаку, да го смириме, да го собереме и да го просветлиме преку послушанието. Без внатрешно послушание кон старецот и кон сите ближни (во рамките на првото), нема монашки живот и нема умносрдечна молитва.

Освен тоа, рековме дека живееме во една општа атмосфера на судење и осудување, која дава многу погодно тло за развивање на оваа болест. Духот на денешната цивилизација раѓа болни луѓе, луѓе со високо мислење за себеси – иако во најголем број случаи реална основа за такво мислење и не постои – кои многу лесно си земаат

за право да им судат на останатите луѓе, односно да ги осудуваат. Погледнете ги медиумите, меѓусебните разговори..., сè се сведува на пројава на судење и осудување.

Духот на судењето и осудувањето, кој го повикуваме со чинење на истоимената наша страст и кој цврсто се приврзува кон неа, е најблизок на духот антихристов, затоа што се бори да го заземе Христовото место на единствен Судија на живите и мртвите. Ниеден друг дух не е толку сличен на духот на антихристот како духот на судењето и осудувањето. Не можеме со таква страст и со таков дух во себе да си го очистиме срцето. Христос е единствениот наш Судија.

Затоа, да се трудиме гревот на судење и осудување да не ни се провлекува ниту надворешно – преку зборови и дела, ниту како внатрешна состојба на духот и внатрешно непослушание, ниту да му овозможуваме услови за владеење како општа атмосфера на живеење. Не само што не треба да учествуваме во создавањето на еден таков амбиент туку дури и ако случајно се најдеме во него, должни сме да го оневозможиме со нашето смирено однесување. Во спротивно, духот на антихристот што го опишавме ќе го заземе просторот околу нашето срце, а заради страста за судење и осудување што ја негуваме внатре во нас, тој и понатаму местото каде што треба да се пројави благодатта на Крштението ќе го држи затворено... како „мерзост на запустението што седи на свето место“ (види Матеј 24, 15).

Благодатта од нашите срца се пројавува како неосудување, простување и љубов

И кога се сврте кон жената, му рече на Симон: „Ја гледаш ли оваа жена? Влегов во твојот дом, ти ни вода за нозете не Ми даде, а таа со солзи Ми ги обли нозете и со косата своја ги истри. Ти не Ми даде целив, а таа, откако влегов, не престана да ги целива нозете Мои. Ти со миро не ја помаза главата Моја, а таа со миро ги помаза нозете Мои. Затоа ти велам: нејзе ѝ се простуваат многу гревови, оти Ме возљуби многу; а кому малку се проштева, и љубов мала има“. Нејзе, пак, ѝ рече: „Ти се простуваат гревовите!“

(Лука 7, 44–48)

Деца, сите го читаме Светото Евангелие, и на сите ни се познати овие и слични места во него каде што, на пример, се вели:

- Прштевајте и ќе ви се прости!
- Не судете и нема да ви се суди!
- Не осудувајте и нема да бидете осудени!
- Љубете ги непријателите свои!

Што е заедничко за сите овие и слични евангелски поуки и вистини:

Кога некој простува, кога не осудува, или кога некој има љубов таква каква што покажа жената блудница во Евангелието или како што гледаме во житието на свети Андреј Јуродив, тоа е само сведоштво дека во него пребива благодатта Божја. Не може христијанин, во кој пребива Божјата благодат, да лаже и да краде, да не простува и да мрази, да озборува и да осудува или да не се

смирува пред она што Светиот Дух го вели и го прави преку светите Отци на Црквата. Тоа се сè дела на оние од кои отстапила благодатта и кои се под влијание – знаеме чие.

Лудо и неприфатливо изгледа за логиката на некои тоа што го прави грешната жена или свети Андреј?! Лудо и неприфатливо изгледа за разумот на некои она што од опит го велат светите Отци-аскети на Црквата?! Ќе го отфрлиме ли како неприфатливо и неразумно?! Не, ако сме христијани, во најлош случај може да се само-залажуваме дека немаме сили, или поточно, може да не сакаме да го направиме истиот подвиг, но не може и смирено да не го прифатиме каковозможен и да го прославиме. *Никој нека не се лаже; ако некој од вас мисли дека е мудар во овој свет, нека стане безумен, за да биде мудар. Зашто мудроста од овој свет е безумство пред Бог, како што е напишано: „Он ги фаќа мудрите во нивното лукавство“. И пак: „Господ знае дека помислите на мудрите се суетни“ (1. Кор. 3, 18–20).*

Присуството на благодатта во нечие срце е показател дека тој човек е возљубен од Бог и дека тој самиот Го љуби Бог и своите ближни; дека на тој човек му е простено од Бог и дека тој самиот им простува на сите што му грешат; и, дека тој човек не е осуден од Бог и дека тој самиот не осудува никого освен самиот себеси за сето зло што му се случува и нему и на целиот свет. Тоа се дела на оние чиешто срце е доволно очистено од страстите и во чиешто срце се пројавила благодатта на Крштението. Тоа се дела на оние што го знаат местото на срцето и чијшто ум престојува молитвено внатре во него. Благодатта е основа и извор на сите добродетели. Благодатта од нашите срца се пројавува како неосудување, простување и љубов.

Бог секогаш ни простува и нè љуби. А ние, кога не простуваме, кога осудуваме и кога не љубиме, ја отфрламе благодатта Божја и Самиот Бог, и самите на себе не си простуваме и самите себеси се осудуваме. Всушност, и што има поголема осуда за некого од тоа да се оддели и да остане надвор од Божјата благодат. Затоа треба да се присилиме самите себеси да простуваме, да се присилиме самите себеси да не осудуваме и да се присилиме самите себеси да ги љубиме сите, па и непријателите. Значи, да не ме сфатите погрешно: не го чувствуваме сето тоа, туку се присилуваме себеси. Тоа е аскетскиот подвиг на простување, неосудување и љубов на оние кои се наоѓаат на првиот степен – чистење на срцето од страстите. Она што го велат светите светогорски старци: Кога благодатта се крие од вас, живејте и постапувајте исто како да ја имате, исто како кога нескриено ви помагала во подвигот. На вториот степен – просветлување на умот, подвигот престанува да биде претежно аскетски и станува претежно благодатен.

И да не заборавиме: Бог прв нас нè возљуби, а ние Него... (види 1. Јов. 4, 10).

Сето тоа сум го запазил од младини...

Кога младичот дојде пред Христос, Му се обрати со зборовите: *„Учителе благ, какво добро треба да направам за да имам живот вечен?“*

А Христос му одговори: *„Зошто Ме нарекуваш благ? Никој не е благ освен Единиот Бог“*; и го потсети на Божјите заповеди: *‘не убивај, не прељубодејствувај, не кради, не сведочи лажно; почитувај ги татко си и мајка си; сакај ги ближните свои како себеси!’*

Младичот побрза да Му одговори: *„Сето тоа сум го запазил од младини“*; и во продолжение вели: *„Што ми е уште потребно за да имам живот вечен?“*

Христос му одговори: *„Ако сакаш да бидеш совршен, оди, продај го имотот свој и подели го на сиромаси, и ќе имаш сокровиште на небото; па дојди и врви по Мене!“* Но младичот си отиде нажален, затоа што беше многу богат.

(види Лука 18, 18–23)

Во ова случување опишано од светите евангелисти во Новиот Завет (Матеј 19, Марко 10, Лука 18), може да се види како се одвива актот на самооправдување и какви се последиците од него.

Слободно можеме да заклучиме дека Христос, како Бог, Кој сè знае, последното барање го постави пред младичот не толку заради тоа што навистина очекуваше од него да го исполни повикот за совршенство, туку само за да му покаже на младичот дека ги нема исполнето ниту првите заповеди што Тој му ги посочи. Со други зборови, ако и претпоставиме дека младичот ги исполнувал некако

заповедите, согласно неговото сведоштво, тој тоа сигурно го правел како оние коишто „даваат од својот непотребен вишок“, а не како вдовицата со двете лепти, која даде „сè што имаше за својот живот“. Давањето од непотребниот вишок, или поинаку, подвигот само во моментите кога благодатта отворено ни содејствува, а прекин на аскетско-молитвениот подвиг кога благодатта се сокрива – не нè очистува од страстите и не нè просветлува. Тоа го прави само подвигот на давање *сè што имаме за својот живот*, или, континуираниот аскетско-исихастички подвиг во времето кога благодатта се крие од нас.

Дека младичот навистина не ги исполнил заповедите што Христос му ги посочи и не го поминал патот на очистување од страстите и просветлување на умот – кој го поминуваме преку исполнување на заповедите – покажува и фактот што тој не Го препозна Христос како Господ, ниту на почетокот од разговорот ниту потоа. Доколку навистина ги имаше исполнето заповедите, младичот ќе беше поминал патот на очистување, ќе беше просветлен и како и многубројни други примери во Евангелието ќе Го препознаеше Господ во учителот (како што тој Го нарече) Исус, и ќе тргнеш по Него. Вака, и покрај можноста што му беше дадена, а заради заробеноста на срцето од некоја страст и со тоа помраченост на умот – што е една од трите карактеристики на непокајаниот ум, заедно со гордоста и расеаноста – тој не Го препозна и не го прифати Божјото слово за себе, самооправдувајќи се и со тоа покажувајќи отворено, иако несвесно, непослушание.

Значи, без оглед на тоа колку младичот мисли дека настапува искрено или не, случувањето покажува дека него го поткраднуваат заробеноста од некоја страст и високото мислење за самиот себе, изразени преку гревот

на самооправдување. Неговото тврдење дека заповедите ги запазил уште од младини е обично самооправдување, со оглед на тоа дека не ги гледаме плодовите на таквиот подвиг – очистување на срцето и просветлување на умот, преку кои Го препознаваме Христос и од кои добиваме сила да го прифатиме Неговиот повик и да врвиме по Него, каде и да оди.

Страста којашто Самиот Господ ја посочува како пречка за очистување и отворање на срцето на младичот е среброљубието: *„Ако сакаш да бидеш совршен, оди, продај го имотот свој, подели го на сиромаси и ќе имаш сокровиште на небото, па дојди и врви по Мене!“* Но, како што знаеме, младичот си отиде нажален, затоа што беше многу богат, затоа што беше заробен и затемнет од страста среброљубие. А неговите зборови „што ми е уште потребно за да имам живот вечен“, не се ништо друго освен потврда на самооправдувањето и показател на високото мислење за самиот себе, пример за ‘мнение’. Тоа мнение и му попречи на младичот да ги забележи прекорот и опомената (со Кого разговара), упатени кон него уште на почетокот од разговорот, што се кријат во, по малку, грубите Христови зборови: *„Зошто Ме нарекуваш благ? Никој не е благ освен Единиот Бог“*. Заради таа прелест на мнение и заради страста среброљубие младичот и си оди нажален, мислејќи дека сè направил како што треба, а – ете, останува неразбран, незабележан и непризнат.

Вакво нешто се случува и со нас секогаш кога на некој прекор од нашиот духовен отец реагираме со истиот грев на самооправдување како младичот – односно, секогаш кога се противиме на прекорот од нашиот духовен отец и наместо да го изговориме зборот „прости“, се самооправдуваме, кажувајќи ја причината заради која нешто се

случило. А сè што се бара од нас во тој момент, без разлика дали она што духовниот отец го вели нам ни изгледа или навистина е неточно, е да одговориме со послушание, со зборот „прости“ – со смирено прифаќање на неговиот прекор. Значи, суштината се состои во зборот „прости“, во смиреното прифаќање на неговото слово за нас, што значи – во послушанието, за да се покори нашиот горд ум, во барање на Божјата а не на човечката правда. Секогаш кога нема да одговориме со зборот „прости“, треба да знаеме дека ако ништо друго, робови сме на страста славољубие, на високото мислење за самите себеси, мнението.

Страстите се тие што го држат нашето срце заробено и затворено за умносрдечната молитва, а умот непросветлен; тоа многу добро сите го знаеме. Страстите и демоните, кои секогаш се поврзани со нив, се тие што нè држат приземјени и неспособни да одговориме на небесниот повик постојано упатен кон нас. Заробеноста од страстите нè принудува да ја самооправдуваме нашата неспособност и духовна неподготвеност во моментите кога треба да го заштитиме високото мислење за себе, мнението. Еве уште еден евангелски пример за тоа: *„Царството Небесно прилега на човек цар, кој направи свадба на синот си и ги испрати своите слуги да ги повикаат поканетите на свадба; а тие не сакаа да дојдат. Потоа испрати други слуги и им рече: ‘Кажете им на поканетите: „Ете, приготвив јадење, јунците мои и сè што е угоено се закрани и сè е готово; дојдете на свадба!’“* Но тие не сакаа да знаат за тоа, а си отидоа: *кој на нива [страст на сластољубие], кој по трговија [страст на среброљубие]; а некои, пак, ги фатија неговите слуги, ги исмеаја и ги убија [страст на славољубие]*“ (Матеј 22, 2–6).

И ако во туѓото не бевте верни, кој ќе ви го даде вашето?

„И го пофали господарот несправедливиот настојник оти постапил досетливо; зашто синовите на овој свет во својот род се подосетливи од синовите на светлината. И Јас ви велеам: створете си пријатели со неправедно богатство, та кога осиромашите, да ве примат во вечните живеалишта.

Верниот во малку и во многу е верен, а несправедливиот и во многу и во малку е несправедлив. Па така, ако во неправедното богатство не бевте верни, кој ќе ви го довери вистинското? И ако во туѓото не бевте верни, кој ќе ви го даде вашето?

Ниеден слуга не може да им служи на двајца господари: зашто, или едниот ќе го замрази, а другиот ќе го засака; или на едниот ќе му угоди, а другиот ќе го презре. Не можете да служите и на Бог и на Мамон“.

Сето тоа го слушаа фарисеите, кои беа среброљупци, и Му се потсмеваа.

(Лука 16, 8–14)

„И го пофали господарот несправедливиот настојник оти постапил досетливо; зашто синовите на овој свет во својот род се подосетливи од синовите на светлината.

И Јас ви велеам: створете си пријатели со неправедно [со туѓо] богатство, та кога осиромашите, да ве примат во вечните живеалишта“.

Сè што имаме е дар од Бог. Ова не се однесува

само на благодатта на свештенството, ниту само на благодатта што секој православен христијанин ја добива во Црквата, туку се однесува и на благодатните дарови на постоење, живот и словесност, кои секој човек ги има. Со сите овие дарови, за кои ништо не сме придонеле да ги имаме, треба да се ставиме во служба на временото и вечното спасение на нашиот ближен.

Затоа и прашањата на коишто ќе треба да одговориме на Страшниот суд не се однесуваат толку за верата и Црквата на кои припаѓаме, колку на конкретните лични дела: дали кога Господ Христос беше гладен Му дадовме да јаде; дали кога Господ беше жеден Му дадовме да пие; дали кога Господ беше странец Го примивме; дали кога Господ беше необлечен Го облековме; дали кога Господ беше болен Го посетивме; дали кога Господ беше во затвор дојдовме при Него... Ако случајно некој праша: „Кога сето тоа Господи?“ Одговорот барем на нас христијаните ни е многу јасен: *„Вистина ви велам, доколку сте го направиле тоа на еден од тие Мои најмали браќа, на Мене сте Ми го направиле“* (Матеј 25, 40).

Ете, тоа е начинот на кој се створаат пријатели со туѓо богатство, та кога ќе умреме, да бидеме примени во вечните живеалишта. Но, ваквиот материјален и конкретен начин важи само за „синовите од овој свет“ што се подвизуваат да го откријат Царството Небесно внатре во себеси, или поинаку, важи за сите оние што не го ослободиле доволно своето срце од страстите и го немаат дарот на молитвата во срцето – оние што се наоѓаат на првиот степен од духовниот развој. За оние што се на вториот степен од духовниот развој, на степенот на просветленост на умот, важи друго правило. Таквите, секое добро за своите ближни го измолуваат од Господ и го

добиваат, во своето срце. Во нивните срца Синот Човечки, Оној Кој се поистоветува со секој човек, има „каде глава да потслони“ (Матеј 8, 20).

Толкувањето на претходното зачало од истата глава на Евангелието нека биде само како вовед во толкувањето на денешното...

„Верниот во малку и во многу е верен, а несправедливиот и во малку и во многу е несправедлив...“

За ова, овојпат би рекол вака: борецот и во малку и во многу е борец, а млакиот и во малку и во многу е млак; храбриот и одлучниот и во малку и во многу е храбар и одлучен, а плашливиот и колебливиот и во малку и во многу е плашлив и колеблив; богољубивиот и послушниот и во малку и во многу е богољубив и послушен, а самољубивиот и непослушниот и во малку и во многу е самољубив и непослушен; постојаниот и во малку и во многу е постојан, а непостојаниот и во малку и во многу е непостојан. Зборувам за генералната насока на движење, а не за повремениите осцилации. Зборувам за внатрешниот став во срцето, а не за повремениите надворешни манифестации. Ви зборувам за војната во којашто веќе сме победници, а не за загубените битки.

„Па така, ако во неправедното богатство [дар со кој се проверува нашата верност] не бевте верни, кој ќе ви го довери вистинското?“

Ако првата светлина на очиштената енергија на умот, која Бог ни ја дарува за согледување на сопствените гревови и на сопствената валканост, ние ја користиме за согледување на туѓите гревови и за судење и осудување на ближните, тогаш сами си го затвораме патот за вистинската светлина – онаа што Бог ни ја дарува да ја видиме со преобразените телесни очи откако ќе ја очистиме и

суштината на умот во срцето.

Ако дарот на умносрдечната молитва не го преточиме во повеќечасовен молитвен дневен подвиг, Кој ќе ни ја довери вистинската т.е. непрестајната умносрдечна молитва?

Ако со својата просветленост не го активираме подвигот на аскетската љубов кон непријателите и не опстоиме во него, Кој ќе ни ја довери вистинската т.е. благодатната љубов кон непријателите? Дар, без кој се доведува во прашање каква било друга меѓучовечка „љубов“.

„И ако во туѓото не бевте верни, кој ќе ви го даде вашето?“

И ако не го искористиме времето што ни е дадено за духовно растење во моментите кога благодатта се крие од нас, односно ако не постапуваме во време кога благодатта е сокриена од нас исто како и кога е присутна, Кој ќе ни ја даде нашата – онаа што постојано и нескриено би пребивала со нас?

„Ниеден слуга не може да служи на двајца господари: зашто, или едниот ќе го замрази, а другиот ќе го засака; или на едниот ќе угоди, а другиот ќе го презре. Не можете да служите и на Бог и на Мамон.“

Ако последиците на поделеноста се случуваат и ги гледаме дури и во рамките на служењето на еден ист Господар – *оној кој не е во брак се грижи за она што е Господово: како да Му угоди на Господ; а женетиот се грижи за земното: како да ѝ угоди на жената* (1. Кор. 7, 32–33) – тогаш колку ли повеќе евангелскиот заклучок важи кога некои веќе со своите дела се определиле да Му служат на Бог или да му служат на ѓаволот. Со таа разлика, што додека ние Му служиме на Бог, демонот постојано насилно се наметнува и прави сè да станеме негови слуги; а

оние што на демонот му служат, Бог постојано и ненаметливо ги води со Својата промисла кон спасение и смирено го чека одговорот на Својата долготрпелива и бескрајна љубов.

Сето тоа го слушаа фарисеите, кои беа среброљупци, и Му се потсмеваа.

Среброљубието во суштина е телољубие, земјољубие и, на крај – црвољубие. Како што вели свети Јован Лествичник: „Зашто сè што е создадено ненаситно тежнее кон сродното на себе: крвта кон крв, црвот кон црв, земјата кон земја. Зошто тогаш и телото не би копнеело по тело?“ Оваа состојба Господ бара да ја надминеме, кога вели: „Роденото од тело, тело е; а роденото од Дух, дух е“ (Јован 3, 6); и: „Вистина, вистина, ти велеам, ако некој не се роди одозгора, тој не може да го види Божјото Царство“ (Јован 3, 3). Затоа, повторно според Лествичник: „Сепак, ние што ја совладуваме природата и копнееме по Небесното Царство се обидуваме [во текот на подвигот на духовното растење] да го измамиме тој измамник [телото, но и демонот] со разни досетки“.

Пресвета Богородице, спаси нè!

Не можете да им служите и на Бог и на Мамон

*„Никој не може да им слугува на двајца господари:
оти, или едниот ќе го замрази, а другиот ќе го засака; или
кон едниот ќе се приврзе, а другиот ќе го презре. Не мо-
жете да им служите и на Бог и на Мамон“.*

(Матеј 6, 24)

Кога би можеле да го освестиме тој момент од на-
шиот духовен живот, би забележале дека нашиот расеан
ум при неговото лутање по „светот“ се задржува онаму
каде што наоѓа настада. А бидејќи на првиот степен од
нашиот духовен развој ние сме сè уште и најмногу заробени
од страста славољубие, треба со сигурност да знаеме
дека умот се насладува со мисли, желби, надежи, планови
и фантазии што се храна за нашето самољубие. Се на-
сладува со мисли што ја хранат нашата суета и високото
мислење за самите себеси, како и со озборување, судење
и осудување на сите оние кои се „пониски“ од нас и кои
ги загрозуваат нашата „власт и слава“. И сето тоа, според
Господовите зборови, излегува од нашето срце и го валка.
А не дека нè валка, како што некои мислат, она што ќе го
внесеме преку устата.

Должност на сите нас што се наоѓаме на првиот
степен, на степенот на очистување, е со аскетски напор
да го принудуваме нашиот ум да се заклучува во зboro-
вите на молитвата „Господи Исусе Христе, помилуј нè“,
и Богочовекот Исус Христос да биде единствената наша
настада. Немаме многу избор: или нашиот ум расеан по
„светот“ ќе се насладува со неговата лажна слава, или

собран во Бог ќе се насладува со Оној Кој единствено го љуби и го исполнува човекот, нашиот Господ Исус Христос.

По молитвите на единствената наша Владичица и Патеводителка, Пресветата Богородица и Секогашдева Марија, Господи Исусе Христе, помилуј нè.

Злото внатре во вас, самите вас ве разградува

Рече Господ: „Како што сакате да постапуваат луѓето со вас, така постапувајте и вие со нив!

И ако ги сакате оние што вас ве љубат, каква ви е наградата? Зашто и грешниците ги милуваат оние што ги сакаат нив. И ако им правите добро на оние што вам ви прават добро, каква ви е наградата? Оти и грешниците го прават тоа. И ако им давате заем на оние од кои се надевате дека ќе ви го вратат, каква ви е наградата? Зашто и грешниците им даваат заем на грешници, за да им се врати истото.

Туку, вие љубете ги непријателите ваши и чинете добро и на заем давајте – не очекувајќи ништо. Така, ќе биде голема наградата ваша, и ќе бидете синови на Севишниот; зашто и Он е добар кон неблагодарните и кон лошите. И така, бидете милостиви како што е милостив вашиот Отец“.

(Лука 6, 31–36)

Толкувајќи го денешното евангелско четиво, би сакал да ги нагласам: од една страна, теоретската едноставност на христијанскиот подвиг, и живот, онака како што е запишан во Светото Евангелие; а од друга страна – потребата од реален и личен практичен напор во остварувањето на евангелските заповеди Христови.

Зашто, што има поедноставно од оваа заповед: „Како што сакате да постапуваат луѓето со вас, така постапувајте и вие со нив“? Зар сакате некој да ви мисли лошо? Тогаш немојте ни вие да прифакате лоши мисли за никого

внатре во вашето срце! Зар сакате некој да зборува лошо за вас, да ве нарече лажговци или крадци, или застрането неморални или теолошки неписмени? Тогаш немојте ни вие да ги озборувате, судите и осудувате своите ближни! Немојте ни за вистински случувања, а камоли за она што не се случило!!! Зар сакате некој да ви направи нешто лошо? Тогаш немојте ни вие да правите никому ништо лошо. Што има теоретски поедноставно од ова? Секако, во практика треба да вложиме голем напор да ги исконтролираме своите мисли, зборови и дела; но, постепено и со помош на Божјата благодат ќе успееме. Никој не станал одеднаш светител, преподобен, туку со континуиран и долгогодишен напор во внимание над самиот себе при исполнувањето на заповедта за љубов кон своите ближни.

Но, Господ нè опоменува во ова евангелие да не се залажуваме самите себе со „љубов од интерес“: *„Ако ги милувате оние што вас ве љубат, каква ви е наградата? Зашто и грешниците ги милуваат оние што ги сакаат нив!“*. Со ваква „љубов“ христијаните не можат квалитетно да се разликуваат од овој свет и да бидат подобни на својот Господ. Она што нè прави вистински христијани, она што нè дели од овој свет, кој лежи во зло, и она што нè ослободува од гревот, ѓаволот и смртта е исполнувањето на заповедта Христова: „Туку, вие љубете ги непријателите ваши и чинете добро и на заем давајте – без да очекувате ништо“.

Во пракса ова значи да не одговараме на злото со зло. Ваквиот одговор би значел умножување на злото во нашиот живот и во светот. А демонот токму тоа го чека: да пронајде некое зло во нас за да нè извалка и за да го стави нашиот живот под негова контрола. Значи, злото внатре во вас самите вас ве разградува, а не оној против кого е

насочено. Ако на злото коешто ни го прават одговориме со добро, тогаш и себеси се заштитуваме од демонското влијание, а и на нашиот непријател му оставаме време, можност, па дури и сила за покајание... Да внимаваме на кого му служиме! Не можеме истовремено да бидеме и слуги Божји и слуги демонски...

Ме љубиш ли?

„Но вам што слушате, ви велам: љубете ги непријателите свои; правете им добро на оние што ве мразат; благословувајте ги оние што ве колнат и молете се за оние што ве навредуваат. На оној што ќе те удри по едниот образ, заврти му го и другиот; и на оној што сака да ти го земе горното алиште, подај му ја и кошулата“.

(Лука 6, 27–29)

Зошто некој да стане наш непријател? Зошто некој да нè мрази? Зошто некој да нè колне? Зошто некој да нè навредува? Зошто некој да нè удри по образот? И, зошто некој да сака да ни го земе горното алиште? Од две причини: или некое зло сме му направиле; или е демонизиран, па мисли дека сме му направиле некое зло, со самото тоа што постоиме. Друга причина не постои. И во двата случаја, без оглед на тоа дали сме му направиле зло или мисли дека сме му направиле, оној што ги презема горенаведените дејствија навистина е под влијание на демонот.

Што се однесува до нас, подобро е да бидеме во редот на оние коишто заради својот подвиг во послушание или заради својата просветленост (без да причинат зло некому) биваат напаѓани од оние што се под влијание на демонот, отколку да се најдеме во групата на оние што под влијание на демонот прават зло, па исто таквите демонизирани им враќаат со зло.

Затоа и Господ вели: љубете ги, благословувајте ги, молете се за нив, завртете им го и другиот образ и подајте им ја и кошулата, за да бидете милостиви како што е милостив вашиот Отец Небесен и за да бидете совршени

како што е совршен вашиот Отец Небесен. Би додал: за да сведочите дека сте чеда на вашиот Небесен Отец, во-синовени во Господ ваш, Богочовекот Исус Христос, преку Телото Негово – Црквата, во Светата Евхаристија; а не да речат дека вашиот татко е ѓволот и дека ги правите оние дела што од него ги научивте („*Вашиот татко е ѓволот; а вие сакате да ги исполнувате желбите на својот татко; тој е човекоубиец од почетокот и не стои во вистината, зашто во него нема вистина. Кога зборува лага, говори од себе, зашто е лажец и татко на лагата*“ – Јован 8, 44).

Деца, знаете ли со кој внатрешен став треба да ги доживувате непријателството и злото на луѓето против вас? Така како некој да бара од вас одговор на прашањето „ме љубиш ли..?“ . А токму тоа и се случува: „непријателот“ бара да најде во нас, макар и потсвесно, трошка љубов за да се фати за нешто и да се извлече од ропството на демонот. (Но, за тоа другпат.) Сите луѓе бараат единствено љубов, но тесен е патот и малкумина знаат каде да ја најдат и малкумина се тие коишто ја наоѓаат совршената љубов во овој свет и век. А патот, според светите Отци, е прво: слободно и своеволно апсолутно послушание во добро кон духовниот отец, до добивањето на дарот на отворањето на срцето и на умносрдечната молитва (не и потоа, зашто тоа би било идолопоклонички однос и идолопоклонство); и второ: секојдневно повеќечасовно пребивање на умот преку молитвата („Господи Исусе Христе, помилуј ме...“) во срцето и љубов кон непријателите. Нема премин од степен на просветлување во степен на обожение без љубов и кон непријателите. Тоа е последниот испит.

Но, сепак да почнеме од апсолутно послушание, кое за оние што се научени да се потпираат на својот

разум е „камен за сопнување и камен за соблазнување, на кој тие се сопнуваат, не покорувајќи му се на словото...“ (1. Петр. 2, 7–8), а за оние коишто сакаат да се восовршат е радост во безгрижноста на децата Божји, изобилство на благодатта и непоколеблив темел на молитвеното тихување. Значи, апсолутно послушание до добивањето на дарот на умносрдечната молитва за да не останете робови на демонот, затоа што сте *скапо платени*; и, нема апсолутно послушание по добивањето на дарот на умносрдечната молитва, затоа што „вие сте скапо платени: не станувајте робови на луѓе“ (1. Кор. 7, 23).

Време за страв и параноја или време за покајание

„Зашто секому што има ќе му се даде и преумножи, а од оној што нема ќе се одземе и она што го има. А лошиот слуга фрлете го во крајна темнина: таму ќе биде плач и крцкање со заби“. Откако го рече тоа, извика: „Кој има уши да слуша, нека чуе!“

(Матеј 25, 29–30)

Оној што нема и на кого ќе му се одземе и она што (мисли дека) го има е оној што не благодари на Бог за сè и што живее себично. Додека, пак, оној што има и на кого ќе му се додаде и повеќе добро и ќе му се преумножи е оној што благодари на Бог за сè, без разлика дали тоа што се случува или тоа што го добива во моментот изгледа добро или лошо; оној е што сè свое, па и душата и телото и постоењето ги принесува на Бог „за живот на светот“ (Јован 6, 51).

Оние што немаат и на кои ќе им се одземе и тоа што мислат дека го имаат се оние што живеат во согласност со своите страсти – славољубие, среброљубие и сластољубие. Страстите за власт, пари и телесни наслади се тие коишто прават човекот, нивниот заробеник, сето она што го ужива и поседува да го користи само за свои потреби (самољубие) и сè што ужива и поседува да му изгледа малку. Зашто таква е самата природа на страстите: тие постојано бараат ново и поголемо задоволување, а после секое задоволување оставаат уште поголема потреба и уште поголема празнина.

Секако, Господ секому остава време за покајание

и потоа сè се одзема, а на крајот и самото време дарувано за покајание (преумување). Господи, помилуј..!

Тајната на Крстот Христов во нашиот живот

„Ако некој сака да оди по Мене, нека се одрече од себе, нека го земе крстот свој и нека врви по Мене! Оти кој сака да ја спаси душата своја, ќе ја загуби; а кој ќе ја загуби душата своја заради Мене, тој ќе ја спаси“.

(Матеј 16, 24–25; Лука 9, 23–24; Марко 8, 34–35)

Светите апостоли Матеј, Марко и Лука во Светото Евангелие скоро идентично ги имаат запишано зборовите со кои Христос ги поучува Своите ученици. Овие зборови, со кои Господ лично му се обраќа на секој од нас, денес се уште поактуелни, а ќе бидат и до крајот на овој свет и век.

Забележуваме два дела во оваа поука. Во првиот дел – кога ни вели да се одречеме од себе, да го земеме својот крст и да врвиме по Него – Господ Исус Христос нè повикува да ги поминеме трите степени од нашиот духовен развој: чистењето на срцето од страстите, просветлувањето на умот и обожението на личноста. Значи, намерно Богочовекот Христос ги нагласува трите степени од духовниот развој за наша поука, инаку можеше едноставно да рече: „Кој сака да е со Мене, нека врви по Мене!“

Во вториот дел нè потсетува дека нашата душа е болна и заробена од страстите и дека ако сакаме да ја спасиме, треба да ја исцелиме од нив. Вториот дел од поуката нè освестува за важноста на првиот. И навистина, ако не го освестиме фактот дека сме болни – или поинаку, дека сме заробени од страстите, од гревот, од демонот и од смртта – никогаш нема да ја почувствуваме потребата

од Лекар и Спасител на нашите души и тела. На луѓето со високо мислење за самите себеси, како и на оние кои пребиваат во незнаење, им се случува да го освестат фактот за заробеноста дури после доживувањето на сериозни несреќи и болести во својот живот. Да не бидеме како нив!

Одрекувањето од себе одговара на првиот степен од духовниот развој – чистење на срцето од страстите, и трае сè до отворањето на срцето за умносрдечната молитва. *Одрекувањето од себе* подразбира одрекување од нашето болно *јас*, кое заради гревовната навика просто се поистоветува со своите страсти: сластољубие, среброљубие и славољубие. Токму заради тоа Господ и нè повикува *да се одречеме од себе* – заради нашето поистоветување со страстите. Исто така, со тоа што овој степен од нашиот духовен развој Господ го нарекува *одрекување од себе*, сака да нè предупреди дека овој подвиг воопшто не е лесен, дека нас навистина нè чека одрекување од нашето болно *јас*. Страстите се тие што го валкаат нашето срце и ја држат благодатта на Крштението закопана и недејствителна во него. Живееме како некрстени, без да ја познаваме полнотата на животот и радоста на благодатта Божја. Нашиот ум останува непросветлен, а демонот, користејќи ги нашите страсти, непречено нè води од искушение во искушение. Целиот живот ни се претвора во една постојана неизвесност, загриженост, несигурност, страдање и мачење. Одрекувањето од болното *себе* е предуслов за исцелителна заедница со Бог. Ова одрекување се случува од моментот кога ќе ги исповедаме своите гревови и кога ќе почнеме да живееме под раководство на духовен отец. Само заради љубов и вера во Бог, човек може да се одрече од себеси и од своите страсти. Колку ги исполнуваме Божјите заповеди, толку се исцелуваме

од своите страсти и толку Го љубиме Бог: „Ако ги запазите Моите заповеди, ќе останете во љубовта Моја“ (Јован 15, 10). Исполнувањето на заповедите е аскетска љубов на дело и кон нашите ближни, затоа што ќе ги поштедиме од тоа да бидат објект или средство за задоволување на нашите страсти.

Земањето, односно носењето на крстот е поврзано со вториот степен од духовниот развој – просветленоста, и дарот на умносрдечната молитва. Од една страна, тоа е голем молитвен подвиг т.е. љубов кон Бог, а од друга страна, заради луѓето коишто водени од демонот нè напаѓаат и мразат, без ништо лошо да сме им сториле, тоа е голем подвиг на аскетска љубов и кон непријателите. На првиот степен демонот нè напаѓа од внатре, преку страстите од коишто сме заробени; додека, на вториот степен тој не може да нè нападне однатре, бидејќи срцето веќе не ни е заробено од страстите, па затоа нè напаѓа однадвор, преку луѓе кои се негови слуги. *Носењето на крстот* ја означува токму љубовта и кон непријателите така како што Христос ни покажа на Крстот: „Оче, прости им, не знаат што прават“ (Лука 23, 34). Господ така премудро го устроил нашето духовно восовршување, што, без љубовта и кон оние што на кој било начин ни прават зло (со лоша мисла и чувства, со зборување против нас или со лоши дела), не можеме да поминеме од вториот на третиот духовен степен – од просветленост во обоженост. Љубовта и кон непријателите е конечно уништување на секоја суета, високо мислење и гордост во нас.

Одењето по Христос, во вистинска смисла на зборот, се однесува на третиот степен на духовниот живот – обожение, кога човекот е ослободен од страстите и од дејството на демонот и ги љуби благодатно сите без

исклучок. Најреткиот дар од Бог што го краси највисокиот степен на духовно совршенство на човекот е непрестајната умносрдечна молитва за спасение на светот. Карактеристична појава за овој духовен степен е т.н. грабнување на умот, кога, соединет со Бог, умот пребива во Неговата слава и светлина. Молитвата на светите луѓе е највисок креативен дострел којшто може да го достигне човекот. Молитвата на светите луѓе го држи светот во постоење и нè спасува сите нас за Царството Небесно. Таква молитва имаат Богородица и Светителите Божји.

Како што видовме, Тајната на Крстот Христов ги содржи истовремено и двете димензии: и љубовта кон Бог и љубовта кон секој човек. Или, можеме да речеме дека љубовта кон Богочовекот Христос покажува дека љубовта и кон Бог и кон секој човек е двоедна и неразделна љубов: *Ако некој рече: „Го сакам Бог“, а го мрази својот брат, лажец е; оти, кој не го сака својот брат, кого го видел, како може да Го сака Бог, Кого не Го видел?* (1. Јов. 4, 20); или, *„Тогаш и тие ќе Му одговорат и речат: ‘Господи, кога Те видовме гладен, или жеден, или странец, или необлечен, или болен, или во затвор и не Ти послуживме?’ Тогаш ќе им одговори и рече: ‘Доколку не сте го направиле тоа на еден од овие најмали браќа, и Мене не сте Ми го направиле’“* (Матеј 25, 44–45).

Богочовекот Христос се поистоветува со секој човек, и што и да му направиме ние на некого, добро или зло, Господ го прима тоа како Нему да Му е направено. Затоа во евангелска смисла на зборот, секој човек што на кој било начин Божјата промисла го внесува во нашиот живот е наш ближен!

Господ да нè чува од лоши мисли и чувства, од лоши зборови и од лоши дела кон нашите ближни, а особено

да нè чува од грев кон оние коишто стојат пред светиот олтар и се молат за нас!

Господи, да прогледам!

Во она време, кога се приближуваше Исус до Ерихон, еден слепец седеше крај патот и просеше; и штом чу дека покрај него врви народ, праша: „Што е тоа?“

Му кажаа дека минува Исус Назареецот.

Тогаш тој извика и рече: „Исусе, Сине Давидов, помилуј ме!“

Оние што одеа напред, го искараа да молчи; но тој уште погласно викаше: „Сине Давидов, помилуј ме!“

Исус застана и заповеда да Му го доведат. И кога оној се приближи до Него, го праша, велејќи: „Што сакаш да ти направам?“ Тој рече: „Господи, да прогледам!“

Тогаш Исус му рече: „Прогледај! Верата твоја те спаси!“

И одеднаш прогледа и тргна по Него, славејќи Го Бог. И сиот народ, кога го виде тоа, Му въздаде слава на Бог.

(Лука 18, 35–43)

Во денешното евангелие, деца, опишани се две состојби коишто просто не оставаат друг простор освен за аскетско-исихастичко толкување. Дури мислам дека ова четиво е едно од поиндикативните во целото Свето Писмо за степените на духовниот развој, кои се препознаваат по видот на молитвата. Прикажана ни е јасно состојбата на слепост, односно непросветленост, и состојбата на прогледување, или, просветлување.

Првата состојба е кога слепиот седи и повикува по Богочовекот Христос: „Исусе, Сине Давидов, помилуј ме!“. Оваа состојба го покажува првиот степен од духов-

ниот раст – чистењето на срцето од страстите. За овој степен знаете дека се карактеристични усната молитва и очистувањето на енергијата на умот, односно првото гледање на несоздадената светлина, но исто така и сè уште присутната затвореност на срцето и непросветленоста на умот т.е. духовното слепило. Кај слепиот ја забележуваме не само упорноста во усната молитва туку и свеста дека е слеп и дека треба да се ослободи од таа слепост. Слепиот верува дека Христос може да го исцели и затоа никој, и покрај забраните, не може да го спречи неговиот молитвен повик кон Христос. Тоа е вистинска пројава на вера поврзана со дела.

Истото важи и за нас. Треба да знаеме дека духовно сме слепи, треба да веруваме дека Христос може да нè исцели и треба оваа наша вера да ја докажеме со што почесто призивање на името Исусово, без да дозволиме некој или нешто да нè попречува. Кога постепено, преку молитвениот подвиг ќе почнеме да ја чистиме енергијата на умот, тоа ќе ни овозможи да согледаме каде се наоѓаме, да видиме дека сме паднати, дека сме слепи во однос на Хрстовиот идеал, и уште посилно да повикаме кон Него. Но, ако тоа прво очистување (просветлување) го употребиме за да ги гледаме и судиме туѓата грешност и слепило, тогаш го одбираме погрешниот пат, кој нè враќа многу поназад отколку што сме биле.

Во ова евангелие гледаме и колку точно слепиот ја изговара формулата на Исусовата молитва – *„Исусе, Сине Давидов, помилуј ме!“* Она коешто исто така може убаво да се забележи е заповедта Господова да Му го доведат. Тоа е слика на, од Господ воспоставеното, духовно раководство, преку коешто слепиот единствено може да дојде до Христос и да ги чуе зборовите: *„Што сакаш да ти*

направам?“ Оној што е под правилно духовно раководство и е свесен за својата слепост, знае и што најнапред да побара: *„Господи, да прогледам!“*

Не, оти некои луѓе најнапред бараат други нешта – власт, здравје, пари, работа, жена, маж, робовски мир итн... Некои, додуша, покрај сето тоа бараат и спасение... Добро е тоа, но Господ Исус Христос не ги повика на спасение туку на совршенство Своите браќа и сестри по благодат: *„Бидете совршени, како што вашиот Отец Небесен е совршен!“* (Матеј 5, 48).

Втората состојба којашто може да се издвои во денешното евангелие е кога Христос направи слепиот да прогледа. Оваа состојба го покажува вториот степен од духовниот раст, а тоа е просветлувањето на умот. Всушност самото *прогледување* го означува просветлувањето. Просветлувањето, од една страна, претполага доволно очистена суштина на срцето од страстите, а од друга страна, тоа е Божји дар. Затоа и Господ Христос вели: *„Прогледај! Верата твоја [потврдена со дела] те спаси!“* Таа чистота на срцето ја овозможува пројавата на благодатта на Крштењето во него како и симнувањето на умот во него. Бидејќи умот го знае ‘местото на срцето’, тој ја напушта усната молитва и продолжува да се моли внатре во срцето. Таму внатре, соединет молитвено со Божјата благодат, тој се просветлува.

Тргувањето на претходно слепиот по Христос е всушност опис на почетокот на третиот степен од духовниот раст, а тоа е обожението. Димензиите од степенот на обожението не се опишани во личниот подвиг на претходно слепиот. Нив може да ги забележиме во делата на нашиот Господ, Богочовекот Исус Христос.

Деца, добро е и ова да го знаете: Оние што се наоѓаат на степенот на просветленост исто така се чувствуваат како слепи во однос на оние што со своите преобразени телесни очи ја гледаат несоздадената божествена светлина, дури и повеќе отколку што својата слепост ја чувствуваат вистинските духовно слепи од степенот на чистење на срцето од страстите. (Ако воопшто и ја чувствуваат...) Затоа и свети Григориј Палама во тој период од својот духовен развој молитвено повикувал: „Господи, просветли ја мојата темнина!“

Жетвата е голема, а работници малку...

Во она време, кога виде Исус многу народ, се сожале, зашто беа истоштени и прснати како овци без пастир. Тогаш им рече на Своите ученици: „Жетвата е голема, а работници малку. Затоа, помолете Го Господарот на жетвата да испрати работници на Својата жетва“.

(Матеј 9, 36–38)

Што ли си вели Богочовекот Христос за денешната жетва и за денешните работници? И ако тогаш се сожале, кога Он беше непосредно со нив, што ли чувствува сега? Тргувајќи од самиот себеси, тешко ми е дури и да размислувам за ова. Од друга страна пак, тоа е и единствениот правилен начин за читање на Евангелието: да тргне човек од самиот себеси, постојано да се проверува со Евангелието најнапред и единствено самиот себеси. Евангелието Христово е вечно актуелно...

Но, што значат Господовите зборови „жетвата е голема, а работниците се малку“? Првиот дел од реченицата е сигурно разбирлив за сите. Доволно е да пресметаме само колкав број од тие што се крстиле православни, во недела (денот на Воскресението) или на некој празник е присутен на Божествената Литургија, и ќе сфатиме дека тој број е многу мал. А ако пресметаме колкав број и од тие што се присутни зема живо учество во Светата Евхаристија, преку причестувањето со Светите Тајни, тогаш ќе видиме дека тој број е просто разочарувачки. Затоа и Господ Исус им рекол на апостолите: „*Одете најнапред при загубените овци на Израилевиот дом*“ (Матеј 10, 6). Истиот повик е актуелен и денеска зашто огромното мнозинство

се само номинални и само по име православни христијани, а малкумина се подвизуваат правилно. А да не забораваме дека во жетвата спаѓаат сите луѓе, од почетокот па до крајот на векот и светот; од сите народи, од сите раси, од секоја возраст и од секоја вера...

Вистинскиот проблем се наоѓа во вториот дел од реченицата: „а работници – малку!“ Што сака да каже Христос со тоа „малку“? Ајде да речеме дека тогаш биле навистина малку работници на број; но денес, кога евангелски работници гледаме често меѓу нас, како да мислиме дека се малку? Господ сака да каже дека има малкумина коишто правилно се подвизуваат. Дека има малкумина кај кои свештеничкиот чин што го носат одговара на нивната внатрешна духовна состојба. Пастирот по стадото се препознава; дрвото – по плодовите (види Матеј 7, 16–20). А „*каде што е трупот, таму и орлите се собираат*“ (Матеј 24, 28)... Некој мудрец рекол вака нешто: Најлесен начин за човек да се осуди самиот себеси е да пишува, што значи – кога пишува, токму тоа и го прави. А реченото е во сè согласно со Евангелието: „*Оти по зборовите свои ќе бидеш оправдан, и по зборовите свои ќе бидеш суден*“ (Матеј 12, 37).

Познато е дека светите Отци во својот духовен подвиг забележале три нивоа на духовниот развој, предавајќи ни ги нам како свој духовен опит: ‘чистење на срцето’, ‘просветлување на умот’ и ‘обожение’. Оваа поделба ја наоѓаме кај многумина од Отците, иако можат да се сретнат различни називи. Свети Никита Ститат, на пример, вели дека постојат три степени во напредувањето кон совршенството: ‘почетна состојба на чистење’, ‘преодна состојба на просветлување’, ‘мистична состојба на совршенство’. Во теологијата на свети Максим Исповедник овие три степени се претставени како ‘практична философија’

(чистење), ‘природно созерцание’ (просветлување на умот) и ‘мистично богословие’ (обожение). Овие степени на духовно растење кај свети Исак Сирин ги пронаоѓаме именувани како ‘покајание’, ‘чистота’ и ‘совршенство’. Како што вели тој, „покајание е: да се престане со својот претходен гревовен начин на живеење и, притоа, да не се жали за тоа. Чистота е: срце исполнето со сострадална љубов кон сето создание. Постои нешто што овде би требало да се нагласи: чистотата не е само свест за тоа дека сме се ослободиле од оваа или онаа страст, чистотата е плод на покајанието. Ако после покајанието ја стекнеме чистотата, таа чистота е вистинска во Исус Христос единствено ако имаме срце коешто има љубов за сите луѓе. И, на крајот, доаѓа совршенството, имено – смирението, а тоа значи: одрекување од сите видливи нешта, но и од сите мислени нешта, и пребивање (во Бог) над сите тие нешта, без никакво помислување на нив“.

Но, што треба да знаат пастирите или оние коишто сакаат тоа да станат? Отците бараат да се почитува правилото според кое примањето на свештенички чинови соодветствува на трите степени од духовниот раст. Да се потсетиме, постојат три степени во свештеничкиот чин: ѓаконски, презвитерски и епископски. Овие три степени се соодветни на трите степени од духовниот развој: ‘чистење на срцето’ (пракса), ‘просветлување на умот’ (теорија) и ‘обожение’ (теологија). Свети Максим ги поврзува трите стадиуми на духовниот живот со трите степени на свештенството. Тој пишува: „Делото на ѓаконот го врши оној што го вежба својот ум за свештени подвизи и ги изгонува од себе страсните помисли, а делото на презвитерот го врши оној што го просветлува својот ум во познание на создадените битија и со тоа го уништува лажнонареченото

знаење; додека, делото на Епископот го има оној што го восовршува својот ум со светиот мир на познанието на обожуваната и Пресвета Троица“.

И во списите „За црковната ерархија“ на свети Дионисиј Ареопагит се опишуваат три степени од духовниот живот, наречени ‘чистење’, ‘просветлување’ и ‘совершенство (обожение)’, кои се поврзуваат со трите степени на свештенството: „Епископите во потполност ја поседуваат моќта на просветлувањето... Нивната задача не е само да просветлуваат туку и да восовршуваат. Свештениците се просветлени и просветлуваат, додека ѓаконите очистуваат и знаат да расудуваат“.

Накратко кажано, пастирите треба духовно да го раководат во процесот на очистување, просветлување и обожение народот Божји кој учествува во Светите Тајни на Црквата. А, ако не ги восогласиме состојбите – лични и црковни – со учењето на светите Отци, не можеме ни да очекуваме некакви подобри резултати во нашето пастирско работење. Епископите на Православните Цркви и понатаму предимно ќе се занимаваат со славољубие (со борба за власт, со политика и со етнофилетизам); презвитерите и понатаму предимно ќе се занимаваат со среброљубие; а, останатиот народ и понатаму ќе се занимава: едни (номиналните) предимно со блуд, а други (неправилно духовно раководените) предимно со озборување, со лажење, со судење и со осудување – на првите, на вторите и меѓусебно...

И за крај, што значи тоа „бесплатно добивте, бесплатно давајте“ (Матеј 10, 8)? Па, прво пастирот – зашто за него се однесува – треба да знае што добива и што дава... А второ, создадениот кога ќе го прими несоздаденото, ќе сфати дека што и да направил за да го добие, навистина

бесплатно го добил. Тогаш ќе сфати дека и единствено бесплатно ќе може да го дава... Со сосема други очи го гледаат создаденото оние што го гледаат од перспектива на Царството Небесно, а сосема поинаку – оние што го гледаат од перспектива на земја, на кал и на црви.

Господи, помилуј..!

Избор на ‘подобриот дел’

Во она време влезе Исус во едно село; една жена по име Марта Го прими во својот дом. А таа имаше сестра по име Марија, која седна при нозете Исусови и го слушаше словото Негово.

Марта се беше, пак, зафатила со многу работи и, кога застана, рече: „Господи, зар нејќеш да знаеш дека сестра ми ме остави да служам сама? Кажми ѝ да ми помогне“.

А Исус ѝ одговори и рече: „Марто, Марто, ти се грижиш и се трудиш за многу работи. Но само едно е потребно. Марија го избра добриот дел, кој нема да ѝ се одземе“.

(Лука 10, 38–42)

Како и другпат што сум ви кажувал: Марта го симболизира и отсликува првиот степен на духовниот раст, а тоа како што знаете е чистењето на срцето од страстите, т.е. практичниот подвиг; додека, пак, Марија го претставува повисокиот степен на духовниот раст – умносрдечната молитва и просветлувањето на умот т.е. теоријата, или, созерцанието. Не напразно се чита ова евангелие секогаш кога Ја славиме Пресвета Богородица, и не напразно се спомнува изборот на ‘подобриот дел’, а ќе видиме зошто...

Но, пред да продолжиме со денешната тема, сакам прво да се потсетиме на едно забравено светоотечко предание: Отците бараат да се почитува и правилото според кое примањето свештенички чиновници соодветствува на трите степени на духовен раст. Оној што е на степенот на чистење и истиот го поминува правилно под раководство на духовен отец, може да добие ѓаконски чин. Оној што го достигнал степенот на просветлување на умот и дарот

на умносрдечната молитва може да биде ракоположен за презвитер, а оној што го достигнал степенот на обожение може да биде Епископ. Лесно е забележливо за сите нас, како принесувањето на даровите на олтарот од храмот, односно излегувањето на свештеникот пред олтарот е поврзано со излегувањето на умот пред олтарот на срцето (умносрдечна молитва) и словесната жртва на човековата личност што Му се принесува на Бог во срцето.

Од погоре напишаното можеме да сфатиме во каква духовна и молитвена состојба се наоѓала Пресвета Богородица престојувајќи во Светињата на светињите од старозаветниот храм, каде што првосвештеникот само еднаш годишно имал право да влезе. Впрочем, ако нашите дела по плодовите се познаваат, тогаш што да речеме за Онаа Која Христос Бог ни Го роди..? Мислам дека е подобро да го оставиме свети Григориј Палама за Богородица да зборува:

„Испитувајќи што му е најпотребно на молитвеникот за да беседи со Бог, по кој пат доаѓа молитвата, Богородица го пронаоѓа свештеното тихување – ‘безмолвие на умот’, оддалеченост од светот, заборав на сè земно и стремење кон божествените откровенија, избор на ‘подобриот дел’. Открива дека ако умот не се расејува кон земните работи, би можел да се оддаде на подобро и повозвишено дејствување, што значи да се сврти кон самиот себеси: единственото дејствување преку коешто би можел да се соедини со Бог.

...Оние кои така чинат, кои со свештено тихување ги очистиле срцата и на неискажлив начин Му се приближиле на Оној Кој Е над секое чувство и мисла, во себе како во огледало Го гледаат Бог. Тихувањето е, значи, брз и директен патеводител, успешен и соединувачки со Бог,

особено за оние кои во сè и потполно го практикуваат. А што да кажеме за Богородица, Која од детството престојуваше во исихија? Молитвено тihuвајќи натприродно, од најраните години, Таа токму затоа – не знаејќи за маж – и ја стекна благодатта да Го роди Богочовекот Христос“.

(прв дел)

Избор на ‘подобриот дел’

Возљубени мои духовни чеда во Господ,

Како и другпат што сум го толкувал пред повеќето од вас денешното евангелско четиво, така и сега сакам заедно да се потсетиме: Марта го симболизира и отсликува првиот степен на духовниот раст, а тоа, како што знаете, е чистењето на срцето од страстите, односно практичниот подвиг; додека, пак, Марија го претставува повисокиот степен на духовниот раст – умносрдечната молитва и просветлувањето на умот, односно теоријата т.е. созерцанието.

Овојпат сакам да го насочам вашето внимание на еден друг многу важен момент од оваа случка:

Не може оној што е на степенот на очистување да го познава духовниот опит на оној што е на степенот на просветлување. Може да се интересира и може да чита (што е неопходно), а може да претпоставува и може да нагаѓа (што е опасно), ама да знае – не може. Затоа таквите, ако неразумно се обидат да зборуваат или толкуваат нешто за духовниот опит од повисокиот степен, многу лесно можат да згрешат. Се случува дури и да не се согласат со она што светите Отци ни го оставиле во наследство, што е многу лошо. А како треба да постапуваат за да не залутаат од патот?

Токму тоа сакав да ви го објаснам преку примерот на Марта. Гледате, и на Марта не ѝ е јасно тоа што го прави Марија, но таа не се обидува сама да го толкува тоа што се случува ниту пак оди и се расправа директно со Марија (затоа што љубовта не го дозволува тоа), туку

многу правилно се упатува право кон Изворот на секое знаење, Господ наш, Богочовекот Исус Христос, и вели: „Господи, зар нејкеш да знаеш дека сестра ми ме остави да служам сама? Кажи ѝ да ми помогне“ (Лука 10, 40). Сепак, ние многу добро го знаеме одговорот, упатен со сострадување и прекор до сите нас, иако во нашиот живот многу го пренебрегнуваме: „Марто, Марто, ти се грижиш и се трудиш за многу работи. Но само едно е потребно. Марија го избра добриот дел, кој нема да ѝ се одземе“ (Лука 10, 41–42). Може ли секој од нас да си одговори на прашањето колку време од 24-часовниот ден ѝ посветува на лично-соборната молитва насамо? И колку во тие претпоставени десетина минути молитва нашиот ум е собран во зборовите на молитвата? Се лажеме себеси ако одговорот е позитивен, нели?

Значи, каква поука можеме да извлечеме од поведението на Марта? Да не се превознесуваме со нашиот телесен т.е. горд, расеан и затемнет ум, па да толкуваме работи кои од личен опит не ни се познати. Потоа, секогаш да се смируваме пред она што од опит го велат светите Отци. И секогаш да бидеме во редовен контакт со нашиот духовен отец и да го прашуваме за она што не ни е јасно од прочитаното, слушнатото или помисленото.

А како треба да се однесува духовниот отец? Вака нешто прочитав кај некој од светогорските старци од минатиот век, којшто објаснува како треба да постапуваат духовниците кога ќе бидат прашани за умносрдечната молитва: Ако го имаат тој опит, треба да ги водат своите духовни чеда по патот на очистување од страстите кон откривање на местото на срцето, или, дарот Божји на соединување на умот и срцето; а ако го немаат, смирено да го признаат тоа, а не сешто да зборуваат против самиот

подвиг на молитвата во срцето или против носителите на тој дар. Секое дрво по плодот се познава... (види Матеј 7, 16–20).

(втор дел)

Верувам, Господи, помогни му на неговото неверие!

Тогаш еден од народот одговори и рече: „Учителю, го доведов при Тебе син ми, во кого има нем дух; и секогаш, каде и да го фати, го кутнува, и тој се запенува и крчка со забите и се здрвува. И им кажав на учениците Твои да го изгонат, но тие не можеа“.

А Исус одговори и рече: „О, роде неверен, до кога ќе бидам со вас? До кога ќе ве трпам? Доведете го кај Мене!“ И кога го доведоа кај Него – штом Го виде, веднаш духот го стресе; и тој падна на земи и се валкаше запенет. Го праша Исус татко му: „Колку време има откако станува тоа со него?“ Тој одговори: „Од детинство; и многупати духот го фрлаше во оган, и во вода, за да го погуби: но, ако можеш, смили се на нас и помогни ни!“ А Исус му рече: „Ако можеш да поверуваш? Сè е можно за оној што верува!“ И одеднаш таткото на момчето извика и со солзи рече: „Верувам, Господи, помогни му на неговото неверие!“ А Исус, штом виде дека се собра народ, му забрани на нечистиот дух и му рече: „Дух нем и глув, Јас ти заповедам: излези од него и не влегувај веќе во него!“ И кога извика, силно го стресе и излезе; а момчето беше како мртво – така што мнозина велеа дека умрело. Исус, пак, откако го фати за рака, го исправи; и тоа стана.

И кога влезе Исус во една куќа, учениците Негови Го прашаа насамо: „Зошто ние не можевме да го истераме?“ Им одговори: „Тој род со ништо не може да се истера, освен со молитва и пост“.

(Марко 9, 17–29)

Во евангелското четиво од четвртата недела на Големиот Пост, значајни за толкување се следниве две случувања: *А Исус му рече: „Ако можеш да поверуваш, сè е можно за оној што верува“. И одеднаш таткото на момчето извика и со солзи говореше: „Верувам, Господи, помогни му на моето неверие!“*. Како и ова: *И кога влезе Исус во една куќа, учениците Негови Го прашаа насамо: „Зошто ние не можевме да го истераме?“ Им одговори: „Тој род со ништо не може да се истера, освен со молитва и пост“*.

Со првата евангелска случка, Господ Исус Христос меѓу другото сака да нè поучи и да ни го покаже постоењето на аскетски и на благодатен подвиг во православниот духовен живот и разликата меѓу нив. Едно е аскетска вера и доверба во Господ, а друго е благодатна вера: благодатната вера веќе преминува во познание, знаење и сигурност. Едно е аскетското исполнување на Божјите заповеди, а друго е благодатно исполнување. Едно е аскетска молитва, а друго е благодатна молитва. Едно е аскетска љубов кон нашите ближни, а друго е благодатна љубов. Истото важи и за подвигот во сите други добродетели на нашиот христијански живот. Едно е аскетско трпение или смирение или плач или пост итн., а друго кога кој било од овие подвизи ќе го осени благодатта Божја.

Во што е разликата помеѓу аскетскиот и благодатниот подвиг и од каде произлегува таа разлика? Во зависност од тоа на кое ниво или степен од духовниот развој се наоѓа човек, различен е и неговиот подвиг. На првиот степен, кој се нарекува чистење на срцето од страстите, подвигот на секој човек во која било добродетел е аскетски. Тоа значи дека срцето на овој степен е сè уште подложно на страстите и заробено од нив, така што демонот

релативно лесно, преку помислите и сетилата, го наведува човекот на грев. Исто така, на овој степен, бидејќи срцето е сè уште заробено и извалкано од страстите, благодатта на светото Крштение не ги пројавува својата сила и отворена помош на оној што се труди да ги исполни Божјите заповеди и да се ослободи од гревовната навика. Затоа и подвигот на степенот од чистење на срцето од страстите изгледа многу тежок, а некојпат дури и безнадежен. Треба да се вложи многу напор и труд во моменти кога ни се чини дека нема помош од никаде. Треба да ги исполнуваме заповедите Божји, добродетелите, и кога за тоа воопшто немаме желба и волја и не го чувствуваме тоа како потреба во нас. Присилувањето на самите себе е клучниот момент заради којшто подвигот се нарекува аскетски. На човек му останува само да се присили себеси во творење добро, а врз основа на одлука на сопствениот ум, потпрена на некои непроверени сознанија од верата – верувајќи дека Бог ќе му помогне. Затоа и таткото на демонизираното момче низ солзи вели: *„Верувам, Господи, помогни му на моето неверие!“*

Но не е точно дека Бог со Својата благодат и на првиот степен не му помага на човекот, затоа што ние без Него ништо не би можеле да направиме, но таа помош е некако скриена токму за да се пројави слободната определба на човекот за доброто, за Бог. Бог сака да нè научи да ги исполнуваме Неговите заповеди од љубов кон Него, како деца Божји, а не како робови – од страв, или како наемници – за награда. Лесно е да ги исполнуваме заповедите кога благодатта е со нас. Лесно е да даваме кога добиваме. Но сепак, тоа е трговија, а не љубов. Љубовта дава и кога не добива.

Благодатта во одредени моменти се пројавува по-силно во нашиот живот, но само за да нè одмори од подвигот, да нè утврди во верата и да нè утеши. Тогаш сè ни е лесно. Секоја добродетел ја извршуваме како нешто најприродно. Сепак, тоа не се моменти кога ние духовно растеме. Духовниот развој ни е овозможен само во моментите кога Божјата благодат останува скриена, а ние продолжуваме да се трудиме во исполнувањето на добродетелите. Секогаш кога паѓаме и не успеваме да ја исполниме добродетелта, во тие моменти на криење на благодатта, ние не сме го поминале испитот и повторно ќе треба да го полагаме сè додека не успееме. Тоа е еден вид на постојано вежбање во добро. И самиот старогрчки збор ‘аскеза’ во суштина значи вежбање. Светите Отци велат дека во моменти кога благодатта се крие, треба да постапуваме – иако тоа воопшто не го чувствуваме така – како да е таа присутна. Само тогаш растеме.

На вториот степен, кој се нарекува просветлување на умот, подвигот на секој човек во која било добродетел е веќе доволно благодатен, освен во однос на љубовта кон непријателите, каде што и понатаму е претежно аскетски. Тоа значи дека срцето е доволно очистено од страстите и благодатта на светото Крштение во сила се пројавува од него и отворено му помага на човекот да се бори против гревот и демонот. Нема веќе подвиг во голем труд и напор, туку природно тежнење кон добродетел. Демонот не може да нè нападне од внатре, туку напаѓа и искушува од надвор, преку луѓето кои се негови слуги. На ова ниво од духовниот развој, откако подвижникот ќе биде проверен со двете груби страсти среброљубие и сластољубие, целата понатамошна борба се случува околу суптилната страст славољубие. Уште поконкретно кажано, целиот по-

двиг и борба со демонот се случуваат околу љубовта и кон непријателите. Ако слугите на демонот ги прашаеме да ни одговорот зошто нè мразат и нè напаѓаат, што зло сме им сториле – не ќе знаат да ни кажат. На овој степен нашата вера сè повеќе станува опит и знаење отколку само гола вера. На третиот степен, обожение, се случува она Павловото: *и јас веќе не живеам, туку Христос живее во мене* (Гал. 2, 20); како и ова: *а ние имаме ум Христов* (1. Кор. 2, 16).

Во второто евангелско случување, Христос нè поучува дека демонскиот род може да се истера само со молитва и пост. Што значат овие Господови зборови? Тие значат дека со страстите, од коишто луѓето се заробени, се поврзани демоните; и сè додека човек не се ослободи, очисти од своите страсти, сè дотогаш не ќе може да се ослободи и од демонот поврзан со нив, кој, пак, преку страстите слободно влегува во внатрешноста на срцето и предизвикува искушенија и пад. Од страстите се исцелуваме, се чистиме, кога, од една страна, не ги исполнуваме, кога се воздржуваме од нив и кога, од друга страна, ги твориме светите заповеди Божји. Според светите Отци, секоја страст е како една змија: ако ја затвориме во кош и ако не ѝ даваме да јаде и да пие, таа ќе умре; а ако ја храниме редовно, таа ќе живее и ќе се развива. Молитвата и постот што ги спомнува Господ значат токму тој подвиг на воздржување и исцелување од страстите и истовремено исполнување на Божјите заповеди.

Вистинско простување на гревот е очистувањето од страстите и изгонувањето на демонот внатре од човекот. Духовниот отец, којшто преку духовното раководство ќе му помогне на своето духовно чедо да се очисти од страстите и да се ослободи од демонот, истовремено му помага и да не го повторува истиот грев, а тоа значи и

вистинско простување. Ако на неког му речеме дека гревот му е простен, а тој повторно го прави, тогаш очигледно е дека ниту се случило исцелување од страстите, ниту простување на гревот, ниту изгонување на демонот поврзан со страстите од кои човекот е заробен. Се разбира, без учество во Светите Тајни на Црквата, бесплодно е подвизувањето во добродетелите, односно скоро ништо не вредат само молитвата и постот.

За последното место

А кога забележа како поканетите избираат први места, им кажа парабола и рече: „Ако те покани некој на свадба, не седнувај на прво место, за да не се случи некој од гостите да биде со поголема чест од тебе, и да не дојде оној што ве поканил и тебе и него, па да рече: ‘Отстапи го местото на овој’; и тогаш, засрамен, ќе седнеш на последното место.

Но, кога ќе бидеш поканет, оди и седни на последното место, та оној што те поканил, штом дојде, да ти каже: ‘Пријателе, премести се погоре’; тогаш ќе имаш чест од гостите што седат со тебе; зашто секој што се воздига, ќе биде унизен; а тој што се понизува, ќе биде воздигнат“.

(Лука 14, 7–11)

Штом е во прашање свадба на која има промена на местата за седење, тогаш во ова евангелско четиво не се зборува и не се мисли на есхатолошкото Царство Небесно, туку на Црквата којашто престојува во времето и просторот на овој свет и на нејзината Света Литургија како предвкус на Царството. Не се мисли на ‘Вистината’, туку на ‘Иконата’. А посебно се мисли на местата што свештенството ги зазема на Светата Литургија. Како што е убаво речено: Едно е да заземеш место по Божја волја, а друго е да заземеш место по Божјо допуштање. Што понатаму значи тоа и како сето тоа ќе се заврши, секој нека си мисли...

Исто така, едно претставува последното место што го зазема некој откако ќе го засрамат, а друго претставува последното место коешто повиканиот на свадбата сам, согласно Господовата заповед, си го зазема. Денес

ќе зборувам за ова второто...

Според Господовите зборови: Секој што заради човечка слава се воздига себеси – значи, секој што бара внимание, почести и покорност од луѓе и себеси се смета за некој многу важен – ќе биде понижен. А оној, пак, кој се понижува себеси заради Бог, барајќи последно место низ подвигот на самоосудување, прифаќајќи дури и да биде отфрлен од сите, ќе биде воздигнат од Бог. Сетете се на мачениците, јуродивите и вистинските монаси...

Последното место, на степенот на чистење на срцето од страстите значи умирање за светот, туѓинување, апсолутно послушание и во рамките на тоа послушание – да се биде послушен и слуга на сите. Ако има некој на кого не сме му послушни, значи не сме застанале на последно место. Не сме ја исполниле Божјата заповед: „оди и седни на последното место!“ На почетокот овој подвиг е претежно аскетски, што значи, ние претежно се присилуваме во него, додека од нашето срце не „потечат реки од жива вода“ (Јован 4, 14), а потоа подвигот станува претежно благодатен, односно ние самите го посакуваме последното место и тежнееме кон него.

Последното место, на степенот на просветлување на умот значи повеќечасовно молитвено задржување на умот во срцето и претежно аскетска љубов кон непријателите. Можете да замислите кое прво место и колку човечката слава и утеха му значат на оној кому после неколку часовното молитвено задржување на умот во срцето му треба некое време, откако ќе излезе од таа состојба, да освести кој е, каде се наоѓа или колку е часот...

Зошто зборуваме за аскетска љубов на ова ниво? Што се однесува до љубовта кон непријателите, треба да се знае дека она што е благодатно и ‘природно’ на трети-

от степен, сè уште е аскетски подвиг на вториот степен. Љубовта кон непријателите е единствениот критериум на божественоста на нашата љубов кон ближните. Сето она друго што ние го нарекуваме љубов е само на ниво на душевност или времената посета на благодатта.

„Сметајте го секој ден за загубен ако не сте плачеле во него“, вели негде свети Јован Лествичник; а јас пак ви велама, дообјаснувајќи, сметајте го загубен денот и ако не ве повредиле или ако не ве понижиле или ако не ве ставиле на последно место, или поточно, ако не згизиле по вашата гордост. Зашто во тоа се состои првото блаженство – блажени се сиромашните по дух; а плачат спаѓа во второто блаженство. Без смирение и седнување на последно место, остануваме без основа за понатамошен духовен живот.

Но, да не чекаме да се случи тоа, односно да се смируваме преку трпење на неволни страдања така, што други ќе нè стават на последно место; зашто очистувањето преку ваквиот пасивен подвиг трае подолго. Смирете се сами (со активен волев подвиг), сами ставете се на последно место! Бидете како Оној Кој вели: *„Не дојдов да Ми служат, туку да служам“* (сп. Матеј 20, 28).

Поуката е: Треба што побргу да се ослободиме од високото мислење за себеси и од гордоста. А дека сме заробени од оваа страст на умот, гледаме од тоа што кога ќе нè повреди некој (намерно или ненамерно), срцето веднаш реагира. Веднаш ни се случува демонска затемнетост, веднаш рој на помисли коишто го расејуваат умот и коишто ја уништуваат молитвата, и веднаш лоши чувства кои ја обземаат нашата душа. Значи, гледаме дека нашиот ум и срце се сè уште заробени од гордоста. Ако не се ослободиме од оваа страст со аскетски (волев) подвиг и преку

неволни страдања, нема отворање на срцето, нема умно-срдечна молитва. Значи – и промашување на монашкиот живот, на пример...

Во сето, интересно е тоа дека против она што најмногу ни користи духовно – газењето по нашата гордост – ние најмногу се противиме, клоцаме. Непријателствуваме против оној што го повредил нашето славољубие, наместо да го сметаме за најголем добротинител. Како времено да забораваме дека има и демони, и дека нашата борба не е против тело и крв...

Господи, Исусе Христе, помилуј нè!

ПОТПОЛН ЧОВЕК

Деца, во денеска прочитаното четиво од Светото Евангелие, повторно ги препознаваме трите состојби на духовниот раст коишто светите Отци ги откриле и ни ги пренеле како свој духовен опит:

Кога одеше по патот, некој Му рече: „Господи ќе врвам по Тебе каде и да одиш“. Исус му рече: „Лисиците имаат легла и птиците небески – гнезда, а Синот Човечки нема каде главата да ја потслони“ – обожение;

На друг пак му рече: „Врви по Мене“. А тој одговори: „Господи, дозволи најнапред да отидам и да го закопам татко ми“. Но Исус му рече: „Остави ги мртвите да ги закопуваат своите мртовци, а ти врви по Мене и проповедај го Царството Божјо“ – просветлување;

А друг еден рече: „Господи, ќе одам по Тебе, но дозволи ми најнапред да се простам со своите домашни“. Но Исус му рече: „Никој што ја ставил раката своја на ралото и погледнува назад, не е достоин за Царството Божјо“ – чистење на срцето од страстите.

(Лука 9, 57–62)

Во ова евангелско четиво ги препознаваме сите состојби на духовниот раст, но прикажани во еден обратен редослед од она како ние духовно растеме.

Овој обратен редослед го сретнуваме и во свештеничката молитва пред читањето на Светото Евангелие за време на литургиското собрание на верниот народ. Во оваа молитва се вели:

„Запали ја во нашите срца, човекољубив Владико,

бесмртната светлина на Твоето богопознание [обожение]; отвори ги очите на нашиот ум за да ги разбереме Твоите евангелски проповеди [просветлување]; всади го во нас и стравот на Твоите блажени заповеди, та, победувајќи ги сите телесни похоти, да живееме духовен живот, мислејќи и творејќи што Ти е на Тебе угодно [чистење]“.

Овој обратно прикажан редослед во евангелското четиво и во литургиската молитва во сè е согласен со теолошкиот редослед и структура на целиот домострој на нашето спасение собран во зборовите на свети Јован Богослов: *Во тоа се состои љубовта, што не ние Го засакавме Бог, туку Бог нас нè возљуби и Го прати Синот Свој за да ги очисти гревовите наши* (1. Јов. 4, 10). Ова треба никогаш да не го заборавиме.

Љубовта Божја, откровението Божјо, е основа на синергијата помеѓу Бог и човекот. Благодатта Божја е основ на нашиот подвиг во процесот на очистување, просветлување и обожение. Овој процес, после личниот повик Божји до секој од нас, како што може да се забележи во делата на светите Отци и од нашиот личен опит, влегува во својот ‘природен’ тек и се движи од најниската духовна состојба кон највисоката: „Никој од врзаните со телесни похоти не е достоин да Ти приоѓа [чистење] или да Ти се приближи [просветлување] или да Ти служи [обожение] Тебе, Цару на славата“ (молитва на Светата Литургија, пред принесувањето на Светите Дарови).

Но, да се вратиме на денешното евангелие... „*Лисиците имаат легла и птиците небески – гнезда, а Синот Човечки нема каде главата да ја потслони*“. Со овие зборови Богочовекот Христос ни потврдува дека човековото срце како духовен центар е единственото место на лична средба помеѓу Бог и човекот. Дека само во очистеното,

просветлено и обожено срце Господ наоѓа Свој спокој и почивалиште. Дека многу малку подвижници во една генерација го достигнуваат дарот на обожение, на непрестајна умносрдечна молитва и на гледање на божествената несоздадена светлина.

Но Исус му рече: „Остави ги мртвите да ги закопуваат своите мртовци, а ти врви по Мене и проповедај го Царството Божјо“. Со овие зборови Богочовекот Христос му потврдува на Својот ученик дека тој не е духовно мртов и дека затоа и го повикува да го проповеда и сведочи Царството Божјо. Никој не може да го проповеда и сведочи Царството Божјо ако нема опит од него, а тоа Господ најдобро го знае. Господ најдобро знае и кој го има тој опит и кого повикува на проповед; како што и најдобро знае кој е тој што самиот себеси се повикува на проповед. Тоа исто така значи дека Неговиот ученик доволно го очистил своето срце, дека Бог му го открил местото на неговото срце и дека го има дарот на умносрдечната молитва. Тоа е доказ дека Неговиот ученик е учесник во Царството Небесно и дека веќе не е дел од „светот“, или поинаку, дека е мртов за гревот а жив за Бог во Исус Христос, својот Господ. Мртви духовно се сите оние коишто се сè уште дел од „светот“, затоа што не го очистиле доволно своето срце од страстите и заради тоа не го познаваат местото на срцето и го немаат дарот на умносрдечната молитва, а згора на сè и не се во апсолутно послушание на својот духовен отец. Односно, такви се сите оние коишто самите себе се повикуваат на проповед.

Но Исус му рече: „Никој што ја ставил раката своја на ралото и погледнува назад, не е достоин за Царството Божјо“. Со овие зборови Богочовекот Христос го опоменува овој Свој ученик којшто се наоѓа на првиот степен од

духовниот развој, и како да му вели: „Кој милува татко или мајка повеќе од Мене, не е достоин за Мене; и кој милува син или ќерка повеќе од Мене, не е достоин за Мене; и кој не го земе крстот свој и не оди по Мене, не е достоин за Мене. Кој ќе ја запази душата своја, ќе ја загуби; а кој ќе ја загуби душата своја заради Мене, ќе ја зачува“ (Матеј 10, 37–39). Тоа не значи дека не треба да се поздравиме со своите домашни, на пример кога заминуваме во манастир; но, тоа значи да внимаваме, како што вели свети Јован Лествичник: „Да не те преплави наклонетоста кон твоите мили роднини и да не пропаднеш во потопот на љубовта кон овој свет. Немој да дозволиш да те трогнат солзите на родителите и пријателите, инаку (можеби) вечно ќе плачеш. Кога твоите ќе те опкружат како пчели (подобро кажано оси) и ќе почнат да те оплакуваат, тогаш со окото на својата душа погледни веднаш на смртта и на делата за кои ќе ти биде судено, та не ни погледнувај на твоите, за да можеш тагата (световна) да ја одбиеш со тага (по Бог)“.

Некаде во своите дела, светиот старец Јосиф Спилеот вели: „Ако не ја достигнеш благодатта Божја во нај-голема мера, не сметај се себеси за потполн човек“.

Бесомачните

И кога пристигна на другата страна во земјата Гергесинска, Го сретнаа двајца бесни, излегле од гробиштата; беа толку лоши што не смееше никој да мине по тој пат. И ете, извикаа и рекоа: „Што имаш со нас Ти, Исусе, Сине Божји! Зар си дошол тука предвреме да нè мачиш?“

А далеку од нив пасеше голем број свињи. И бесовите Го молеа и говореа: „Ако нè изгониш, дозволи ни да отидеме во свињине!“ И Он им рече: „Отидете!“ И тие излегоа и отидоа во свињите. И одеднаш сите свињи се сурнаа низ стрмнината во морето и се издавија во водата.

А свињарите побегнаа и штом дојдоа во градот, раскажаа за сето тоа и за она што се беше случило со бесните. И ете, излезе целиот град да Го пресретне Исус и кога Го видоа, Го замолија да си отиде од нивниот крај.

(Матеј 8, 28–34)

Бесомачните што Христос ги исцели побараа да одат по Него, а локалните жители останаа без Него затоа што не Го примија, или поточно, побараа да си оди од нивниот крај. Ова евангелско четиво покажува дека бесомачните можат полесно да бидат исцелени бидејќи тие, потполно обземени од демонот, остануваат без можност слободно да одлучуваат за своето спасение; а оние што се свесни и словесни – многу потешко, оти според слободната волја, која Бог не ја нарушува, ако останат робови на страстите, тие остануваат неисцелени. Слободната волја е како меч со две острици бидејќи можеме да ја исползуваме да го достигнеме подобие то Божјо, а можеме и да отпаднеме од Бог. А, Бог ја почитува нашата слобода,

затоа што ако се наруши слободата, се нарушува и ликот според кој сме создадени.

Значи, зошто не Го примаме Христос? Заради задоволување на нашите страсти, кои ни се поважни од Него. Примерот со луѓето од земјата Гергесинска ни покажува дека ним им беа поважни свињите, заради страстите среброљубие и сластољубие, отколку Христос. А овие страсти се оние што Отците ги нарекуваат погруби и преку коишто демонот најнапред напаѓа. Што ли да речеме за посуптилната страст на умот, како што е гордоста или високото мислење за самите себе или суетата, преку која демонот сериозно најнакрај напаѓа и која е последна на ред да се очисти пред да се премине од еден степен на духовен раст на друг? Само заради славољубието и високото мислење за самите себе нашето срце останува затворено за умносрдечната молитва, а умот непросветлен.

Според преданието на светите Отци, демонот го зазема центарот на нашето срце пред Крштението. Но, кога човекот на Крштението ја прима благодатта Божја во центарот на срцето, тогаш демонот се изгонува надвор од центарот и се сместува во околината на срцето. Сè додека е срцето заробено од страстите и сè додека доволно не се очисти, односно додека човекот не дојде до вториот степен од духовниот раст, просветленоста, демонот останува во околината на нашето срце. Значи, додека е човекот на првиот степен и додека неговото срце е заробено од страстите, а умот не го познава местото на срцето и нема умносрдечна молитва, нема потреба демонот да го напаѓа однадвор. Сосема е доволно да го нападне однатре, преку помислите. И ако човек ги прифати, тие се доволни за пад и валкање на срцето. На пример, може некој да ни пречи со самата своја појава, со начинот на кој оди, јаде, зборува...

а притоа реално ништо да не ни направил. Очигледно дека проблем имаме ние и дека проблемот е внатре во нас. Ние преку своите страсти го гледаме светот околу нас, а демонот е тој што се обидува да ги преувеличи и да ги толкува случувањата, на наша штета.

Дури некој и да направи нешто што мислиме дека нè загрозува или повредува, тоа е за нас добро зашто нè освестува дека немаме љубов и смирение тоа да го покриеме. Оти нам Христос ни е критериум, а не некоја човечка правда. Што значи тоа, Христос да ни е критериум? Тоа се случува секогаш кога при секое искушение ние не испитуваме кој, колку и зошто ни згрешил, туку дали нашите мисли, чувства и молитва во тој момент се подобни на Христовите додека бил на Крстот или не се. Нашата задача е при секое такво искушение да го бараме проблемот внатре во нас, поточно, да видиме колку во нас има суета, омраза, гнев, нетрпеливост и слично. Всушност, Господ затоа и допушта да бидеме искушани – за да видиме што имаме внатре во нашето срце и од што треба да се ослободиме.

Притоа секогаш треба да знаеме дека Господ никогаш нема да дозволи да бидеме искушани преку нашите сили. Секогаш кога ќе се обидеме проблемот да го лоцираме и да го бараме надвор од нас, да знаеме дека сме на погрешен пат.

Додека сме на првиот степен од духовниот развој, чистењето на срцето од страстите, не смееме ниту да помислиме дека проблемот може да биде надвор од нас. На вториот степен може условно да се каже дека проблемот е од надвор, затоа што демонот нè напаѓа однадвор, преку луѓе; но, бидејќи неговата цел е со силен и конкретен напад да го разбуди недопреобразениот дел на страстите, треба и тогаш да сме свесни дека проблемот е

сепак внатре во нас. Всушност, ниту една позиција – дури ни третиот степен, обожението – не ни дава безбедност и право да мислиме дека проблемот е надвор од нас. Освен, нели, ако некој не си помисли дека го достигнал Христовото совршенство!? Значи и на вториот степен од духовниот раст (просветленост), кога ќе се случи дури и некои луѓе на кои ништо зло не сме им направиле и коишто не нè ни сретнале или виделе во својот живот да пројавуваат големо непријателство кон нас – и тогаш треба проблемот да го бараме внатре во нас. Ние ни во тој случај не треба да бараме човечка правда и должни сме да ги љубиме, имајќи Го Христос како единствен критериум на нашето однесување, ако сакаме да го очистиме нашето срце.

Треба да знаеме дека сè се случува според правилата на духовниот закон. Најпрвин демонот нè напаѓа преку погрубите страсти – сластољубие, среброљубие – а на крајот преку најсуптилната, славољубието. Демонот се бори секогаш да си ги поврати загубените позиции, па дури и да се врати во центарот на нашето срце.

На секој степен од духовниот раст му одговара и чинот на свештенството. Ако некој има свештенички чин којшто не одговара на степенот на неговиот духовен раст и ако покрај тоа воопшто не живее во подвиг и послушание, ја губи и онаа молитва што ја има. Ако тој со својот ум не излегува пред престолот Божји во своето срце, што ако со телото стои пред престолот Божји во храмот? И оној којшто има дури и епископски чин, треба да живее во подвиг на внатрешно послушание – умот да го потчини на друг ум, на умот од својот старец – ако за својот надворешен чин нема внатрешно духовно покрите, односно барем просветленост на умот и умносрдечна молитва. Инаку, многу ќе пострада додека не ја научи лекцијата.

Очистувањето од главната страст, гордоста, се базира на послушанието. Во спротивно, се случува човек да напредува во чинови, а да назадува во духовниот живот. Како последица на ова се случуваат разни поделби и расколи во Црквата.

Христос вели: *„Дојдов да ги повикам грешните на покајание, а не праведните“*; и: *„Здравите немаат потреба од лекар, но болните“* (Марко 2, 17). Оној што не мисли за себе дека е болен и грешен, нема ништо со Христос. Но, бидејќи Христос нè љуби, допушта да паднеме во грев и реално, па дури и да се разболиме телесно, за да сфатиме дека сме грешни и болни и како такви да Го побараме.

Во врска со борбата против демонот, треба да знаеме дека демонот нè напаѓа со својот ум. Неговиот ум против нашиот ум. Ако ние во умот го прифатиме она што тој ни го предлага, односно ако се согласиме со неговата мисла, ја губиме благодатта и се затемнуваме. Значи, благодатта ја губиме не кога демонот нè напаѓа со некаква си своја зла енергија, туку тогаш кога ние го прифаќаме со нашата слободна волја она зло што тој ни го предлага.

Треба да знаеме и дека демонот не знае што мислиме ние понатаму и што се случува внатре во нас. Но тој, бидејќи е стар борец, знае од искуство и заклучува според нашето надворешно однесување. Значи, ние не смееме надворешно со ништо да покажеме што се случува внатре во нас при некое искушение. Треба да се смириме и да кажеме: „Фала Ти, Господи, за сè; страдам заради моите гревови и мојата нечистотија – нека е благословено Името Господово!“; а потоа да ја кажуваме Исусовата молитва. Ако ја кажуваме собрано, за кратко време стануваме како оган. Исто како оган кој откако ќе се разгори, никој повеќе не може да го допре без да се изгори. Тогаш демонот и

да се обиде да ни пристапи, брзо ќе се повлече бидејќи молитвата го гори.

Но, треба да имаме и правилен став во молитвата. Тоа е кога молитвата ја доживуваме како наше давање и кога ја кажуваме од љубов спрема Господ и од желба да бидеме со Него. Тогаш таквата молитва е попостојана, и демонот тогаш тешко може да ни пријде. А, ако молитвата ја кажуваме со став на барање, односно само како борба против демонот, тогаш таа брзо може да се прекине.

Нашите внатрешни борби не треба да ги кажуваме на никого освен на оној којшто ни е одреден за тоа – духовниот отец, инаку демонот ќе дојде до потребните информации. На тој начин се исклучува градење на паралелни односи (почеток на секое зло), ширење страв од демонот, се оневозможува неговото влијание и се спречуваат многу други работи поврзани со ова.

И не треба да се плашиме од демонот. Тој, според светите Отци, после Христовото Воскресение за нас е „опасен“ само колку играчка во рацете на мали деца. Треба да се плашиме од неправилно водење на војната. Тоа е причината за нашите изгубени битки...

Сè што ни пречи од надвор, треба да го опфатиме во нашата молитва, и тогаш ќе го почувствуваме како дел од нас и ќе престане да ни пречи.

Кога знаеме дека сме острастени, затемнети и под големо внатрешно влијание на демонот, зошто проблемот го бараме надвор од нас? Зошто секогаш се самооправдуваме, а другите ни се криви за сè? Штом го лоцираме проблемот надвор од нас, ние сме надвор од Патот, надвор од Христос, надвор од Евангелието Христово, надвор од Духот Христов, надвор од своето срце... Го оставаме тесниот пат и трчаме по широкиот. Самооправдувањето,

а осудувањето на другиот се сигурни знаци дека под нашите стапки се наоѓа широкиот пат.

За крвоточивата жена и за Јаировата ќерка

Додека Он им говореше за тоа, ете некаков началник се приближи до Него, Му се клањаше и велеше: „Ќерка ми умре сега; туку дојди, положи ја раката Своја на неа и таа ќе оживее“. И како стана Исус, тргна по него, заедно со учениците Свои.

И ете, една жена, која беше страдала дванаесет години од крвотечение, се приближи одзади и се допре до крајот на облеката Негова. Зашто си велеше: „Само ако се допрам до облеката Негова, ќе оздравам“. А Исус штом се заврте и ја виде, рече: „Не плаши се, ќерко, верата твоја те спаси!“ И оздраве жената во тој час.

И кога дојде Исус во куќата на началникот и ги виде свирачите и народот збунети, им рече: „Излезете надвор, зашто девојката не е умрена, туку спие“. А тие Му се потсмеваа. Но штом го истера народот, Он влезе, ја фати девојката за рака, и таа стана. И се расчу тоа по целиот тој крај.

(Матеј 9, 18–26)

Како што крвта е потребна за животот на телото, така и благодатта Божја е потребна за вистинскиот живот на душата. И како што телото умира ако крвта истече, така и душата се умртвува ако благодатта Божја отстапи од неа.

На првиот степен од нашиот духовен развој, чистење на срцето од страстите, ние сме во постојана борба да го сопремене тоа истекување и губење на благодатта од нас. На првиот степен нашиот духовен живот е непостојан

и често се случува духовно да паѓаме и да стануваме, но во тој процес ние учиме и како да ја задржиме благодатта во нас. Уште учиме како, и кога благодатта се крие од нас, да живееме исто како кога е таа присутна и кога нескриено ни помага. Во овој подвиг, во ова аскетско принудување на самите себе се состои тајната на нашето духовно растење. Расеаноста на нашиот горд и затемнет ум е главна причина за губење на благодатта. И како што свети Никола Кавасила негде вели: „Затоа се причестуваме на секоја неделна Литургија, односно така често, за да го обновиме Христовиот печат во нашата нестабилна природа“.

Дури на вториот степен, просветлување на умот, откако ќе го познаеме местото на срцето и ќе го добиеме дарот на умносрдечната молитва, ние внатре во нас го запознаваме непресушниот извор на Божјата благодат. И бидејќи имаме вистински допир до Христос, престанува процесот на постојано губење на благодатта, исто како што кај крвоточивата жена престанало течењето на крвта. Ја добиваме онаа постојана радост и светлина.

Значи, треба да го најдеме вистинскиот начин за допир до Христос, затоа што многу од луѓето се туркаа до Него и Го допираа, но Он само крвоточивата жена ја посочи како некој што вистински се допрел до Него. На првиот степен од духовниот раст вистинско допирање до Христос е очистувањето на срцето од страстите преку исполнувањето на Неговите заповеди, но само во рамките на апсолутното послушание. На вториот степен вистинско допирање до Христос е повеќечасовното молитвено пребивање на умот во срцето и љубовта кон непријателите.

Вистинскиот допир до Христос ни ја открива тајната на Царството Небесно внатре во нас, во нашето срце, и ни ги открива силата на преобразувањето и радоста на

Христовото воскресение. Тајната на Христовото воскресение ќе остане недостапна и неоткриена за сите оние што не го прифаќаат и што го негираат начинот на вистински допир до Христос на секој од степените на духовниот развој; и ним, како на такви што се потсмеваат и не веруваат, ќе им биде забранет влезот и ќе пропуштат да го видат воскресението на душата и телото уште во овој свет и век, исто како што им се случи на оние што не го видоа воскресението на Јаировата ќерка.

Да бевте од овој свет, тогаш светот ќе го љубеше своето

„Оваа заповед ви ја давам: да се љубите еден со друг. Ако светот ве мрази, знајте дека Мене светот уште пред вас Ме замрази. Да бевте од овој свет, тогаш светот ќе го љубеше своето; но бидејќи не сте од светот, туку Јас ве избрав од светот – затоа светот и ве мрази“.

(Јован 15, 17–19)

Гледате, Христос ни дава заповед да се љубиме едни со други, додавајќи на друго место дека по таа љубов ќе нè познаат како Негови ученици. Љубовта е отсуство на секое зло. Не е возможно во нас да негуваме лоши мисли, од нашата уста да излегуваат лоши зборови (озборување, осудување) и да правиме лоши дела, и тоа најчесто против нашите ближни по вера, а истовремено да се нарекуваме ученици Христови.

Како што веќе сум ви рекол, злото што го прифаќаме и негуваме внатре во нас, самите нас нè разорува, а не оној против кого е насочено. Еве, на пример, кога му мислиме лошо на некого, зар не чувствуваме дека ја прекинуваме молитвата, зар не чувствуваме дека расположението на душата ни се менува кон зло, зар не чувствуваме дека си го валкаме срцето, зар не чувствуваме дека отстапува благодатта Божја од нас и зар не чувствуваме дека пребиваме во темнина? Кому тогаш му штети злото во нас, на оние против коишто е насочено или на нашата душа и срце? Секако, плодот на злото ние ќе го вкусиме.

Кога некого озборуваме, клеветиме и осудуваме, зар не чувствуваме дека ги нарушуваме Божјите заповеди

и дека отпаѓаме од Него? Кому тогаш му штетат озборувањето, клеветите и осудувањето, на оној против кого се насочени или на оние коишто тоа го прават? Нормално, на оние коишто тоа го прават и на оние кои им веруваат. Според Светото Евангелие, кој суди и осудува, ќе биде суден и осуден. А што се случува со оној кого го озборуваат, клеветат и осудуваат? Ако е праведен, ќе добие достоинство на блажен: *„Блажени сте вие, кога ќе ве срамат и прогонат и кога ќе говорат против вас секакви лоши зборови лажно заради Мене“* (Матеј 5, 11). Ако е неправеден, Бог ќе му прости, затоа што кога веќе еднаш го осудиле на земјата, нема да му судат за истото и на Небото. Секако, треба да се покае и да не ги повторува своите гревови.

Кога против некого правиме лоши дела, зарем не стануваме противници Божји? Затоа што Христос рече: *„Ако сте му направиле на еден од овие Мои најмали браќа, Мене сте Ми направиле“* (Матеј 25, 40). Сега да ве прашам: Лошите дела му штетат на оној против кого ги правиме, или ги разоруваат нашата душа и срце? Нормално дека штета се случува кај оној што обземен од демонот ја исполнува неговата волја и на тој начин се подготвува за вечна заедница со него и за вечно оддалечување од Оној Кој е бесконечен и сегде присутен. А што се случува со оној кој го трпи лошото дело? Истото. Ако е праведен, ќе добие и маченички венец. Ако е неправеден, ќе добие соодветно простување на гревовите, затоа што не може и тука и во Царството Небесно за исто дело да трпи казна. Секако, и тој треба да се покае и да не ги повторува своите гревови.

Но, дали е лесен нашиот подвиг на љубовта? На почеток – не! Треба да се принудуваме да љубиме и да чиниме добро, иако можеби тоа не го чувствуваме во нас. Како што вели старец Силуан: *„Треба да живееме исто како*

кога благодатта не се крие од нас“. Тоа е активен аскетски подвиг во очекување на благодатниот... Без аскетско-благодатна љубов и кон непријателите, нема премин од втор на трет степен од духовниот раст – обожение, и нема непрестајна умносрдечна молитва. За премин од прв на втор степен воопшто и да не зборуваме.

Но, што значи тоа: *„Бидејќи не сте од светот, туку Јас ве избрав од светот, затоа светот и ве мрази“*? Кој е тој „свет“ што нè мрази? Според светите Отци, тоа се демоните и луѓето што, наоѓајќи се под нивна контрола, ја исполнуваат нивната волја. А кој не е дел од светот? Само кога сме во апсолутно (слепо, или, совршено) послушание на нашиот духовен отец, односно кога сме вистински на патот на очистувањето на нашето срце или кога веќе доволно сме го очистиле срцето од страстите и сме го добиле дарот на молитвата во срцето, ние престануваме да бидеме дел од светот. Оние чие срце е заробено од страстите (и затоа не го знаат местото на срцето и го немаат дарот на умносрдечната молитва), а не се ни во послушание кон духовен отец, се сè уште дел од светот.

Но, не треба да се плашине од овие сироти созданија, од демоните и од луѓето под нивна контрола: *„Не плаши се мало стадо, зашто волјата на Мојот Отец Небесен е да ви го даде Царството“* (Лука 12, 32). Значи не треба да се плашине, зашто Господ ни дал и сила да ги победиме и ја ограничил интензивноста на нивната борба против нас согласно силите со кои ние располагаме.

Господ сè мудро устроил за наше спасение и духовно растење. На првиот степен од духовниот раст, чистењето на срцето од страстите, демонот има дозвола да нè нападне само од внатре преку помислите што ни ги предлага, а согласно страстите од коишто сме заробени. На

вториот степен, просветлувањето на умот, демонот нема сила да нè нападне од внатре бидејќи срцето е доволно очистено од страстите (така што ние не сме дел од светот, или поинаку речено, под контрола на демонот); и за да го поттикне непреобразениот дел од нив, тој има дозвола да користи не само помисли туку и реално искушение преку луѓето, неговите слуги (кои се дел од светот т.е. под контрола на демонот). На пример: наместо помисла за жена или маж, се случува искушение од реален човек; наместо помисла за имот и пари, се случува реално искушение, преку човек, за стекнување пари и имот на недозволен начин (а дури и да е начинот дозволен, не треба сигурноста на нашата ипостас да ја базираме на парите, туку на Господ); наместо помисла за човечка власт и слава, се случува реално и предвременно добивање на истите во замена за Божјата власт и слава. Како што велат Отците, демонот толку многу се плаши од умносрдечната молитва што е спремен дури и од крајот на светот да придвижи човек преку когошто ќе се обиде истата да ја прекине во нас, преку кој било од горенаведените начини. На третиот степен од духовниот раст, обожението, демонот има дозвола и реално, видливо да се појави пред очите на светите луѓе за да ги исплаши и одврати од патот, како што гледаме во житијата на Светиите; или да ги натера луѓето – неговите слуги, да ги мачат и убијат Светиите, како што исто гледаме во житијата на свети Димитриј Мироточив и на другите свети маченици.

По молитвите на светиот великомаченик Димитриј, и на сите Твои Светии, Господи Исусе Христе, Боже наш, помилуј нè!

Тоа што си го приготвил, кому ќе остане?

Рече Господ во приказна: „На некој богат човек нивата му беше родила многу; и мислеше во себе, велејќи: ‘Што да направам? Немам во што да ги собирам плодовите свои’. Па рече: ‘Вака ќе направам: ќе ги урна амбарите свои и ќе сосидам поголеми, и таму ќе го собирам сето свое жито и сите свои добра, и ќе ѝ речам на душата своја: „Душо, имаш многу добра, приготвени за многу години; почивај, јади, пиј и весели се“.

Но, Бог му рече: ‘Безумниче, ноќеска ќе ти ја побарам душата твоја; тоа што си го приготвил, кому ќе остане?’

Така бива со оној што собира добра за себе, а не се богати во Бог“.

(Лука 12, 16–21)

Целиот наш живот е дар Божји. И сиромаштвото е дар Божји, кога сиромавиот со смирение и трпение Му благодари на Бог за него, и го препознава овој дар. И богатството е дар Божји, кога богатиот со смирение и трпение им служи на сиромасите со своето богатство и на тој начин Му благодари на Бог за него, и го препознава овој дар. Кога луѓето би ги препознавале даровите Божји и нивната цел, и кога со смирение и благодарност би се однесувале кон нив, даровите Божји би служеле како средство за напредување и остварување на нашата заедница во Богочовекот Христос – која е нашиот најголем дар Божји – и би служеле како средство за наше спасение. Со други зборови, само на тој начин можеме да Му благодариме на Бог кога Неговите дарови повторно Нему Му ги принесуваме:

„Твои дарови од Твоите, на Тебе Ти ги принесуваме за сите и за сè“. Делотворниот однос на благодарението од севкупниот наш живот соборно се исполнува со нашето учество во Светата Евхаристија (Благодарение) на Црквата Божја.

Но, како богатиот конкретно „успева да собира“ добра само за себе, а не се богати во Бог, поинаку речено, како тој своето богатство како дар Божји не Му го принесува конкретно на Бог? За да го објасниме овој негативен пример, ќе се послужи́ме со друг негативен пример од случувањето на Страхниот суд:

„Тогаш ќе им каже и на оние коишто се од левата страна: ‘Одете од Мене, проклети, во вечен оган, приготвен за ѓаволот и неговите ангели. Зашто гладен бев и не Ми дадовте да јадам; жеден бев и не Ме напоивте; странец бев и не Ме прибравте; необлечен бев и не Ме облековте; болен и во затвор бев и не Ме посетивте’.

Тогаш и тие ќе Му одговорат и речат: ‘Господи, кога Те видовме гладен, или жеден, или странец, или необлечен, или болен, или во затвор и не Ти послужи́вме?’

Тогаш ќе им одговори и рече: ‘Доколку не сте го направиле тоа на еден од овие најмали браќа, и Мене не сте Ми го направиле’“ (Матеј 25, 41–45).

Гледаме дека Господ се поистоветува (дури и најповеќе) со секој еден страдалник. Затоа секогаш кога со своето богатство ќе му помогнеме на еден од овие најмали Христови браќа што страдаат, ние не собираме за себеси, туку се богатиме во Бог.

Сето ова погоре напишано начелно важи најнапред и најмногу за луѓето коишто живеат и работат во светот. За монахот – како оној што е мртов за овој свет – начелно важи друго правило. Монахот е должен да Го

нахрани, напои, прибере, облече, посети и да Му послужи на Христос во своето срце. Секако, за да го оствари ова, најнапред треба да го очисти своето срце од страстите, да го осознае ‘местото на срцето’, да го открие Царството Небесно внатре во себе и да застане пред Царот на славата, распнат заради нас и наше спасение.

Ова богатење во Бог се случува на трите степени од духовниот развој на монахот: на степенот на чистење на срцето од страстите, на степенот на просветлување и на степенот на обожение.

На првиот степен, во Бог се богати оној што го чисти своето срце од страстите, или, оној што ги преобразува своите страсти во добродетели и ги умножува вториите. Секако, овој процес мора да се случува во рамките на конкретно и апсолутно послушание, поточно, кога со слободното потчинување на нашиот ум под умот на духовниот отец престануваме да ја храниме страста на словесниот дел од душата (умот) – гордоста, суетата, високото мислење за самите себе.

На вториот степен, просветлување, во Бог се богати оној којшто страда во подвигот за исполнување на Христовите зборови *‘љубете ги непријателите свои’*, и кој својот ум повеќе часови од денот го држи молитвено закопан во своето срце – дури и за време на Светата Литургија – барајќи Го само Него, а не Неговите дарови.

На третиот степен, обожение, на децата Божји им се открива тајната на зборовите на нивниот Небесен Отец *‘сè Мое е ваше’* (сп. Лука 15, 31), и им се открива соборната димензија на повикот на Духот Божји внатре од нивните срца *‘Ава, Оче!’* (Рим. 8, 15) – им се открива она што светиот старец Софрониј го нарекува ‘плач за целиот Адам’.

Господи, помилуј..!

Роденото од тело, тело е; а роденото од Дух, дух е

Меѓу фарисеите беше еден човек по име Никодим, кнез јудејски. Тој дојде при Исус ноќно време и Му рече: „Рави! Знаеме дека си Ти учител дојден од Бог; зашто никој не може да ги прави овие чудеса што ги правиш Ти ако не е со Него Бог“.

Му одговори Исус и рече: „Вистина, вистина ти велам: ако некој не се роди одозгора, не може да го види Царството Божјо“.

Никодим Му рече: „Како може човек да се роди, кога е стар? Зар може по вторпат да влезе во утробата на мајка си и да се роди?“

А Исус му одговори: „Вистина, вистина ти велам: ако некој не се роди од вода и Дух, не може да влезе во Царството Божјо; зашто, роденото од тело, тело е; а роденото од Дух, дух е. Затоа, не чуди се што ти реков: вие треба да се родите одозгора.

Ветрот дува каде што сака, и гласот негов го слушаш, но не знаеш од каде иде и на каде оди; така е со секој човек роден од Дух“.

(Јован 3, 1–8)

Според светите Отци, незнаењето е најголемото зло. Затоа, потребно е и неминовно за секој православен христијанин меѓу другото да го знае ова и да прави разлика помеѓу душевност и духовност, како и помеѓу интелектуалност и просветленост.

Душевниот човек може да биде пречувствителен или бесчувствителен – односно, може да се најде каде било

во целата лепеза на состојби помеѓу овие две крајности. Душевниот човек може да биде разумен, интелегентен или неразумен, неинтелигентен – односно, може да се најде каде било во целата лепеза на состојби помеѓу овие две крајности. Постојат и огромен број на комбинации во рамките на душевноста, помеѓу разните степени на чувствителност со разните степени на разумност. На пример, може да е некој интелектуалец, а да е бесчувствителен. Ова е една од најлошите комбинации. Сето ова што го говориме важи во границите на ментална непореметеност. Духовниот човек е секогаш и просветлен и е своевиден интелектуалец, а најдобро би било за Црквата кога би бил и високо образован. Духовниот човек е и просветлено чувствителен. Душевноста и интелектуалноста се плод на телото, а духовноста и просветленоста се плод на Духот. Како што читаме во Светото Евангелие: „роденото од тело, тело е; а роденото од Дух, дух е“.

Но каде е границата помеѓу душевноста и духовноста, или, помеѓу интелектуалноста и просветленоста? Според светите Отци, преминот од едното до другото се случува во моментот кога срцето на човекот доволно ќе се очисти од страстите, кога од срцето на човекот ќе се пројави божествената благодат на Крштението, кога Бог на човекот ќе му го открие ‘местото на срцето’ и кога ќе му го дарува дарот на умносрдечната молитва. Ова се сè карактеристики на вториот степен од духовниот раст, кој светите Отци вообичаено го нарекуваат просветленост на умот. Овие дарови не му се познати на оној што се наоѓа на првиот степен од духовниот развој, кој светите Отци го нарекле чистење на срцето од страстите. Таквиот човек е сè уште претежно душевен.

Светите Отци не направиле и не систематизирале

една табела, еден преглед на односите помеѓу духовните состојби и на од нив произлезените духовни појави. Но, секој што сака да ја открие таа табела, може лесно да го направи тоа, анализирајќи ги нивните пишани дела. Основната поделба на степените на духовен развој ја наоѓаме кај многумина од Отците, иако можат да им се дадат различни имиња. Свети Никита Ститат, на пример, вели дека постојат три степени во напредувањето кон совршенството: 'почетна состојба на чистење', 'преодна состојба на просветлување', 'мистична состојба на совршенство'. Во теологијата на свети Максим Исповедник овие три степени се претставени како 'практична философија' (негативно и позитивно чистење), 'природно созерцание' (просветлување на умот) и 'мистично богословие' (обожение).

Ќе се согласите сите со мене дека на секоја од овие три состојби на духовен развој сигурно ѝ одговараат различен вид на молитва, различен вид на искушенија, различен вид на однос со духовниот отец, различен вид на сведочење на Христос, различен вид, на пример, на организација на монашкиот живот итн. Не е можно иста молитва да имаат тој што е на првиот степен и тој што е на вториот степен од духовниот развој; едниот има само усна или умна, а другиот има и умносрдечна итн. Впрочем, светите Отци пишуваат за сето ова.

Што се случува кога човекот ќе премине од првиот на вториот степен? Кога човекот ќе го доживее овој премин, тој од претежно душевен станува претежно духовен, од претежно интелектуален станува претежно просветлен, од претежно самољубив станува претежно богољубив и човекољубив (богочовекољубив – што би рекол блажениот Отец Јустин Поповиќ). Неговиот подвиг од претежно аскетски станува претежно благодатен. И сето ова

го говориме за оние што се подвизуваат во знаење...

Зошто го користиме зборот „претежно“? Затоа што на степенот на просветлување срцето е само доволно очистено од страстите, но не и целосно, не совршено. На подвижникот од вториот степен уште многу напор и борба му претстојат и со себе и со духовите на зLOBата од поднебесјето, во подвигот на љубовта и кон непријателите и во подвигот на нерасеаното повеќечасовно задржување на сопствениот ум внатре во срцето. На првиот, пак, степен од духовниот развој, чистење на срцето од страстите, одлуките и постапките на човекот се случуваат претежно под влијание на мислите и помислите произлезени од повредената суета и неостварените желби, односно произлезени од борбата за човечка власт и слава и од борбата за остварување на овоземните желби; одлуки и постапки произлезени од паднатата природа. На првиот степен човекот е заробен од страстите – пред сè од гордоста, славолубието, суетата, високото мислење за самиот себе и сл. – затоа и срцето не му е отворено и токму затоа го нема дарот на молитвата во срцето; и токму затоа е претежно душевен.

Јасно е сега зошто често го нагласувам подвигот на апсолутното послушание, подвигот на апсолутна послушност на нашиот ум на духовното раководство од нашиот духовен отец. Исцелението на расеаниот и затемнет ум започнува од моментот кога преку апсолутното послушание ќе престане да се храни неговата страст, гордоста. Ако и после изборот на духовен отец и соодветниот однос со него, нашиот ум остане критериум за сите наши мисли, чувства, одлуки и постапки, тогаш што сме направиле? Надвор сме од процесот на исцеление и очистување. Сме останале дел од светот и светот останал дел од нас, или

поинаку, светот владее внатре во нас. Ова особено важи за оние коишто преку монашкиот или свештеничкиот чин стигнуваат, со Божјо допуштање, до највисоките функции на Црквата. Божја волја е: чистење на срцето – ѓаконски чин; просветлување на умот – презвитерски чин; обоже-ние на душата и телото – епископски чин. И што правиме сега кога сите ќе се пронајдеме во Божјото допуштање, а не во Божјата волја? Ве молам, барем малку да се осветиме, барем малку да се смириме. Да ја осветиме нашата проблематична ‘духовна состојба’, производ на нашата падната природа. И да се покаеме, преумиме... односно, да бидеме послушни на нашиот духовен отец. Господи, помилуј..!

Затоа, после не треба да се чудиме кога првенството по чест го доживуваме како првенство на власт; кога наместо како мајка-Црква се однесуваме како маќеа-Црква; кога од позиција на координативен центар за единство произведуваме расколи; кога многу повеќе сакаме да се среќаваме со моќниците и богатите од овој свет отколку со нашиот брат во Христос; кога нашиот брат во Христос го гледаме како непријател, а моќникот од овој свет, макар и еретик, го нарекуваме возљубен брат во Христос; итн. Господи, сочувај ја устата моја..!

Значи, деца, сето тоа се случува кога ќе се помеша душевноста со духовноста и интелектуалноста со просветленоста, а патот е тесен... Сето тоа се случува кога нашата душевност и интелектуалност ќе ги поставиме како критериум на духовниот живот, како идол... Само послушанието е заштита од ова зло. Душевноста и интелектуалноста прават идоли, а духовноста и просветленоста ги рушат.

Господ да нè чува сите!

Домашна задача

А Он, кога ги подигна очите кон учениците Свои, говореше: „Блажени сте вие бедни по дух, зашто ваше е Царството Божјо.

Блажени сте вие кои сега гладувате (за правда – Матеј 5, 6), оти ќе се наситите.

Блажени ќе бидете кога ќе ве намразат луѓето и кога ќе ве одделат и похулат и ќе го исфрлат името ваше како лошо, заради Синот Човечки. Зарадувајте се во оној ден и развеселете се, зашто голема е наградата ваша на небесата“.

(сп. Лука 6, 20–23)

Во денешното четиво од Светото Евангелие според Лука, кое го слушнаваме, забележуваме дека од деветте блаженства што, на пример, ги сретнуваме во Евангелието според Матеј, само овие три се наброени. Многу ми е интересен за објаснување редоследот на изложување на овие блаженства...

Кога би ги споредиле блаженствата изложени според Лука со изложените според Матеј, ќе видиме дека се одбрани токму оние што накратко можат да ни ја објаснат или доловат суштината на сите останати. Одбрана е сржта на блаженствата.

Ако продолжиме да објаснуваме зошто е тоа така, врз основа на спомнатата споредба, ќе заклучиме дека во Евангелието според Лука е одбрано првото блаженство, кое како такво по истиот ред се појавува и кај Матеј и кое ја опишува првата и основна етапа од првиот степен на нашиот духовен развој – степенот на чистење на срцето

од страстите.

Така е. Точна е забелешката дека сите степени (или нивоа) од нашиот духовен развој, кои ни ги опишале и објасниле светите Отци, можеме да ги пронајдеме во Новиот Завет на нашиот Господ, Богочовекот Исус Христос. И точно е дека четворицата Евангелисти сите наши човечки мисли, зборови и дела ги опишуваат во рамките на трите степени од духовниот развој: чистење на срцето од страстите, просветлување на умот во длабочината на срцето, и обожение на личноста – и на душата и на телото.

Постојат и други меѓуетапи, но за тоа другпат... Засега е важно само да ве потсетам на она што го велат светите Отци, дека на сите три степени од нашиот духовен развој благодатта на Светиот Дух Господ, која како членови на Црквата ја имаме внатре во нас, ни содејствува како: очистувачка благодат, просветлувачка благодат и обожителна благодат.

Второто наброено блаженство во Евангелието според Лука го наоѓаме како четврто по редослед во Евангелието според Матеј. Ова блаженство ја опишува првата и основна етапа од вториот степен на нашиот духовен развој – степенот на просветлување на умот.

Третото наброено блаженство во Евангелието според Лука го наоѓаме како деветто по редослед во Евангелието според Матеј. За разлика од првите две, ова блаженство ја опишува последната или преодната етапа од третиот степен на нашиот духовен развој – степенот на обожение.

Значи, сите блаженства можеме да ги поделиме во три групи, согласно трите степени од нашиот духовен развој. Секој степен опфаќа точно три блаженства. Со тоа што првото, четвртото и седмото блаженство ги опишу-

ваат првите и основни етапи на соодветните степени, а третото и шестото блаженство ги опишуваат преодните етапи од степен на степен – односно, од степен на очистување во степен на просветлување и од степен на просветлување во степен на обожение. Нормално, последното или деветтото блаженство е исто така преодна етапа, но од овој на оној свет, или поинаку речено – од овој минлив свет и век, во бесконечното Царство Небесно.

Ваша домашна работа, деца, е напишено, врз основа на она што досега сум ви го кажувал, да ми ги објасните првото и четвртото блаженство и да ми кажете зошто со овие блаженства започнуваат првите и основни етапи од соодветниот степен! Јас мислам дека со ова што ви го кажав денес, доволно ви помогнав. Домашните ќе ви ги прегледам, а воедно и ќе ве испрашувам во недела.

Вистинско сведоштво

„И ви велам: секој што ќе Ме признае [посведочи, исповеда] Мене пред луѓето, и Синот Човечки ќе го признае пред Божјите ангели“.

(Лука 12, 8)

На секој од степените од духовното растење, оние што правилно се подвизуваат Го сведочат и Го исповедаат Христос на соодветен, различен начин. Нема иста сила на сведоштво оној што сè уште го чисти своето срце од страстите со оној што веќе го просветлил својот ум, а да не споредуваме со оној којшто се обожил. За да сфатиме како треба да Го сведочиме и исповедаме Богочовекот Христос уште додека се наоѓаме на првиот степен од духовниот раст – степен на чистење на срцето од страстите – (знаење коешто треба да нè интересира повеќето нас), претходно треба да сфатиме како треба правилно да се подвизуваме на истиот степен. Вистинското сведоштво на Христос е неразделно од правилниот начин на подвиг, соодветен на секој од степените на духовен развој.

Но, како знаеме или како одредуваме на кој од степените на духовен развој се наоѓаме? Нашата духовна возраст најлесно и единствено се одредува според квалитетот на молитвата. Ќе се согласиме сите, користејќи ја природната логика што ја имаме, дека не е возможно иста молитва да имаат оној што сè уште го чисти своето срце од страстите, оној што сè уште го просветлува својот ум, и оној што е обожен. Така, според светите Отци, молитвата на првиот е усна и умна, на вториот е умно-срдечна, а на третиот е непрестајна умносрдечна. Исто

така, на ова место да се потсетиме дека не треба да мешаме интелектуалност и просветленост. Ѓаволот е најголем интелектуалец, ама нема ниту трошка просветленост. Значи, кога скоро сите ние, преку гореописаната проверка, ќе се пронајдеме себеси на првиот степен, добро е да го знаеме и ова што следува...

На првиот степен од духовниот развој правилниот подвиг, според нашите Отци, се состои во: прво, непоистоветување со помислите, желбите и чувствата и нивна редовна проверка со духовниот отец; второ, правилна исповед, во која главно ги откриваме реакциите на нашето срце при падот во искушението и не обвинуваме никој друг освен самите себеси; и трето, континуиран аскетско-исихастички подвиг (пост, метании, редовно присуство со стоење на богослужбите, бдение, молитвен подвиг итн.) до моментот на отворање на срцето или до моментот на откривање на местото на срцето, преку кој исто така ги газиме нашето самољубие и навиката на самоугодување на паднатата природа, и ги поставуваме рамките, основата, амбиентот за плач, со што ни се отвора и патот кон дарот на солзите на покајание. Целта на овие правила е ставање на нашиот ум во состојба на потчинетост на друг ум, или подобро, ставање на нашиот горд, расеан и затемнет ум во процес на исцелување и просветлување, а срцето во процес на очистување од страстите.

Секако постојат и неправилности и пречки на патот. Прва пречка е непослушанието кон духовниот отец, која стои наспроти правилото за послушание т.е. наспроти правилото за непоистоветување со нашите желби, помисли и чувства и нивната редовна проверка со духовниот отец. Втора пречка е судењето и осудувањето на ближниот, а е наспроти правилото за правилна исповед, чие пак

начело гласи: „Јас сум виновен за сè“. И третата пречка е неконтинуираниот аскетско-исихастички подвиг во периоди на повлекување на благодатта, наспроти правилото за континуираност во подвигот токму во тие периоди, со што покажуваме синовски, а не наемнички однос кон Бог и со што го користиме тој од Бог даруван период за наше духовно растење и восовршување.

Откако веќе ги знаеме правилата, можеме лесно да ги опишеме и пројавите на правилниот и пројавите на неправилниот подвиг, или поинаку, пројавите на правилното сведоштво (и исповед) на Исус, Синот Божји, и пројавите на неправилно проповедање или сведочење на Бог.

Како треба да се однесува, на пример, оној што треба своите помисли, желби и чувства да ги провери со својот духовен отец и што треба правилно да се исповеда, поточно, да се исповеда без и најмалку да обвини некој друг за настанатиот грев или за настанатото искушение? Односно, како треба да се однесува оној чијшто ум и срце се сè уште заробени од страстите и затоа го нема дарот на умносрдечната молитва и просветленоста? Нели таквиот треба да се смирува, да послушува, да прашува, да се проверува, да се советува, повеќе да молчи и да слуша, да се подучува, самиот себеси да се обвинува, да се подвизува..? Сите овие претходно опишани пројави се и пројави на вистинско сведоштво и исповедање на Богочовекот Христос! Со вистинско сведоштво и исповедање, и оној што се наоѓа на степенот на очистување може да привлече кон Христос и да придонесе за спасението на оние што го гледаат неговиот начин на живот.

А како се однесува оној што духовно неправилно живее? Нели таквиот има високо мислење за самиот себе, нели сè знае, нели не слуша никого, не прашува, не се

проверува со духовниот отец, не се советува, многу зборува, се самодоказува, се самооправдува, озборува, суди и осудува, другите ги подучува, не е трпелив, се расправа, се служи со лаги, неосновано или прекумерно критикува, а вообичаено не се подвизува туку евентуално само интелектуално се надградува..? Има и такви, од истата сорта, кои слабиот интелектуален капацитет го компензираат со навидум построг подвиг, но во сè друго се слични... Нормално, нивната тема за дискусија се обично каноните и „чувањето“ на православната вера... Има и разни типови помеѓу. Сите претходно опишани однесувања, кои произлегуваат од нивниот неправилен начин на живот, се детално објаснети од светите Отци. Сите пројави и однесувања од неправилниот начин на живот се само храна за страста гордост, високо мислење за самите себе, суета... Наместо да се исцелуваме, ние стануваме полоши и поштетни за Црквата и од неверниците. Зошто?

Сите овие претходно опишани однесувања се и пројави на погрешно сведоштво и исповедање и проповед на Богочовекот Христос! Ваквиот начин на однесување, кој произлегува од неправилен подвиг, ги предизвикува сите останати искушенија, непријателства, поделби, раздори, расколи и ереси од кои страда Црквата Христова. Обемот на штетата зависи само од позицијата што оној кој така постапува ја има во Црквата. Еден вид штета може да предизвикува оној што нема свештенички чин, друг вид штета оној што е во некој од пониските свештенички чинови, а најголема штета може да предизвика оној што го има епископскиот чин.

Се наметнува едно најнормално и најобично логично прашање: Добро деца, како ги правиме сите овие работи без просветленост на умот, поточно, без постојано

да го просветлуваме нашиот ум во длабочината на срцето – таму каде што пребива Божјата благодат на Крштението – преку повеќечасовна умносрдечна молитва? Како без просветленост на умот толку самоуверено дискутираме, убедуваме, упорно тврдиме, подучуваме, објаснуваме итн., она што е да речеме „дозволено“? И уште полошо, како толку лесно озборуваме, судиме и осудуваме? Или токму заради непросветленоста тоа го правиме... А да не зборуваме за зависта, лагата, клеветата и сите слични гревови. Зарем не ни е јасно дека без просветленост на умот, светот и сè во него гледаме преку своите страсти од кои сè уште не сме очистени? Зарем не ни е јасно дека без просветленост немаме јасна слика или, уште подобро, зарем не ни е јасно дека имаме погрешна слика за нештата околу нас. Зарем не сфаќаме дека сето тоа што го правиме е само храна за нашите страсти? Зарем не гледаме дека имаме влезено во еден бесконечен круг на самовалкање и себеразболување?

Не сакам со ова да речам дека не треба човек да си го каже своето мислење. Не дај, Боже! Но треба да внимава на неколку работи, а особено кога разговара со еднакви на себе... Прво, на својата внатрешна состојба, за да може своето мислење смирено да го изложи, а не во моменти на нервоза и возбуда. Второ, ако веќе не може смирено, тогаш барем да внимава да не ја помине црвената линија на христијанско однесување. И трето, да не настојува по секоја цена да го наметне своето мислење, колку и да е тоа точно. Еве што за последново вели свети Јован Лествичник: „Оној што во разговор со другите упорно настојува да го наметне своето мислење, сè и да е тоа точно, нека сфати дека боледува од болеста на ѓаволот. Ако го прави тоа во разговор со еднакви на себе, можеби

и сè уште може да го излечи казната на постарите; но, ако така се однесува и со постарите и попометните [поопитните] од себе, тогаш таа болест луѓе не можат да ја излечат“.

Оној што нема просветлен ум, со многу напор го исполнува светоотечкото правило: гревот да го мразиме, а грешникот да го љубиме. Вообичаено суетата нè завлекува во обратен правец: да ги поистоветиме грешникот и гревот, и на зло да вратиме со зло... Добро е ако и отпосле се покаеме, но штетата е направена. Од горенаведеното, мислам дека на сите ни станува јасно зошто нашите дискусии, без оглед на тоа на кој начин се случуваат и како започнуваат, честопати се сведуваат на едно многу ниско ниво: на разговор за световни работи, на озборување, на клеветење, на судење, на осудување, на самопофалби, на подлажнувања и лаги, на враќање со зло на зло...; особено кога се случуваат надвор од рамките на должната почит заради непосредната хиерархиска потчинетост.

P.S.

Затоа, на пример, ако се сеќавате на прашањето од пред десетина дена на форумот од Преминпортал „каков форум сакаме?“, тоа не би требало ништо друго да значи, според мене, освен „каков форум на верните им треба?“. А на верните, кои се наоѓаат на степенот на чистење на срцето од страстите, им треба форум со правила, како што на младото стебло му треба силен колец на кој ќе биде прицврстено. Ем да не порасне накриво, ем силниот ветер да не го скрши. Растењето накриво е задојување со погрешно учење и практикување на погрешен живот, а кршењето од силниот ветер е соблазната која ги одбива луѓето од Црквата. На верните им треба форум што нема

да ги храни нивните страсти, форум што ќе одговара на нивото на нивната духовна возраст, форум што ќе го помогне процесот на нивното очистување, форум што ќе им помогне и интелектуално да се надградуваат, форум што ќе сведочи дека се вистински Христови ученици (пред сите оние кои првпат ќе го посетат), форум во кој ќе се учат и да љубат – прво аскетски, а потоа благодатно... Или треба да се обезбеди таков форум за верните, или нема потреба од никаков... Ако мене некој ме праша...

Имајте вера во Бог...

„Имајте вера во Бог. Оти, вистина ви велам, ако некој ѝ рече на оваа планина: ‘Дигни се и фрли се в море!’, и не се посомнева во срцето свое, а поверува дека ќе биде како што рекол, ќе му се исполни што и да каже.

Затоа ви велам: сè што ќе побарате во молитва, верувајте дека ќе го добиете – и ќе ви биде“.

(Марко 11, 23–24)

Вистинити се овие Господови зборови, деца, што пред малку ги прочитавме, но сè си има свој ред. На пример, ова слово во сила е разбирливо само ако се прочита во контекст на целото евангелско учење Христово. Уште поразбирливо станува ако се живее и објасни во рамките на секој од степените на духовниот развој, низ кои неопходно треба да поминеме. Секако, најразбирливо ќе стане доколку потполно се оствари во нашиот живот преку нашите дела. Едно е да знаеш во кој правец е целта, друго е да ја гледаш целта во далечината, а трето е да стигнеш на самата цел. Едно е вера и доверба во Бог, друго е знаење од просветленост, а трето е совршена заедница со Него. Како што вели светиот апостол Павле: *Сега гледам нејасно како во огледало, а тогаш – лице в лице; сега знам нешто, а тогаш ќе знам како што сум познат* (1. Кор. 13, 12).

Двете спомнати добродетели, верата и молитвата, треба да бидат правилно објаснети и сфатени ако сакаме да ја разбереме пораката Господова од ова евангелско четииво. Најпрво ќе зборуваме за еден конкретен аспект на молитвата, а потоа и за самата вера. Што се однесува до молитвата, треба да видиме што точно значи тоа „сè што

ќе побарате“ ...

Во контекст на целото Евангелие Христово, во суштина, молитвата никогаш не се сфаќа како барање туку како давање. Оној што молитвата ја сфаќа како некакво барање, уште не сфатил во Кого верува и Кого бара. Ние во молитвата Го бараме само Него, но можеме да Го најдеме и добиеме само ако потполно Му се дадеме. Така, ако молитвата не ја сфатиме како потполно давање, никогаш нема да Го добиеме Оној Кој веќе сè ни дал, пред сè потполно Самиот Себеси. Светиот Дух и полнотата на благодатта ги добиваме во нашите срца уште од часот на светото Крштение и првата Причест. Како давање на Бог, како славословие треба да ги сфатиме и севкупниот наш живот, постоење и делување и надвор – ако воопшто така може да се каже – од светата Евхаристија. Ние сме деца на Црквата и ние правилно можеме да функционираме само црковно-благодарствено, соборно-евхаристиски, само ако даваме.

На првиот степен од духовниот раст, чистењето на срцето од страстите, нашиот живот во значителна мера е под влијание на страстите и на демонот поврзан со нив. Можеме да претпоставиме во колкава мера и нашата молитва, преку која најчесто се изразуваат нашите желби, може заради тоа да биде погрешна. Затоа и Апостолот вели: *Барате, но не добивате, зашто барате погрешно, за да го трошите во вашите страсни желби* (Јак. 4, 3). Богочовекот Христос го поставил во Својата Благовест точниот редослед на барањата: „*Барајте ги најнапред Царството Божјо и Неговата правда, и сè ќе ви се придаде!*“ (Матеј 6, 33). Нормално, Царството е таму каде што е Царот! И повторно сè се сведува на претходниот заклучок: ние во молитвата Го бараме само Него!

Значи, многу е битно, како што видовме, каков е редоследот на нашите „барања“ во молитвата. Интересно е што најзначајните „барања“ во молитвата може веднаш да ни се остварат, а „ситните“ барања за секојдневните потреби може и воопшто да не ни се остварат, посебно ако ни станат приоритет и ако го попречуваат нашето духовно растење. На пример, Господ може веднаш да Го добиеме во молитва и да стапиме во заедница со Него (*затоа што никој не може да Го нарече Исус Господ освен во Светиот Дух!* – 1. Кор. 12, 3). А ако најнапред бараме пари, среќа, здравје, успех, брачен партнер, итн., сигурно Господ – а со Него и сè друго – може да Го изгубиме и во редот на незнабошците да се најдеме:

„Па затоа не грижете се и не говорете: ‘Што да ја-деме?’ или, ‘Што да пиеме?’ или, ‘Во што да се облечеме?’ Зашто сето тоа го бараат незнабошците, а вашиот Отец Небесен знае дека за сето ова имате потреба. Но барајте ги најнапред Царството на Бог и Неговата правда, и сето ова ќе ви се додаде“ (Матеј 6, 31–33).

Дар за верните, кои најнапред Го добија Царот и Царството Небесно, е да им се додадат и другите работи од секојдневниот живот. Никогаш не се совпаѓа со нивната етика, та навистина и во молитвата да ги бараат тие нешта за себе. Чест и радост на верните е да го поделат со Христовите најмали браќа и тоа што ќе им се додаде. Должност, а и за духовна полза на сите нас, е да се молиме за здравје, радост, материјални добра и успех на сите луѓе, но не и за самите себе – како што рековме – за да не станеме како незнабошците. Дар од Бог само за совршените е ваквите молитви за другите луѓе да им бидат услышани. Како што велат светите Отци, на оној што ја исполнува Божјата волја, и Бог му ја исполнува неговата.

Словото на оние од степенот на обожение не е само просветително, тоа е и чудотворно: изгонува демони, лекува болни, преместува планини итн. Како што вели Христос: „*Кој верува во Мене, делата што ги вршам Јас и тој ќе ги врши, и поголеми од нив ќе врши*“ (Јован 14, 12). Но, кога Господ зборува за верата, и во овој случај и во случајот со поместувањето на планината со помош на верата, Он пред сè мисли на верата којашто произлегува од совршената заедница со Него, а не на едноставната почетна вера во Него. Едно се делата што произлегуваат од почетната вера во Него, а друго се чудата што произлегуваат од совршената заедница со Него. Едно е верата, на пример, со која човек ја прави првата исповед, а друго е верата што светителот ја има пред или после извршувањето на првото чудо.

Значи, со едноставна вера и доверба во Бог, а не во човек, оние што се на степенот на чистење на срцето од страстите се одрекуваат од светот, влегуваат во апсолутно послушание и се трудат во подвигот на усноумната молитва. Со просветлена вера во Бог, оние што се на степенот на просветлување на умот се трошат себеси во љубовта кон непријателите и во повеќечасовната умносрдечна молитва. И со совршена вера во Бог, оние што се на степенот на обожение се молат за сите луѓе и ги исцелуваат нивните немоќи и болести.

Деца, добро е да го знаете и ова: Оние што се на степенот на просветлување на умот, немаат чудотворно слово и сила да ги исцелуваат тешко болните, на пример, од рак. Тогаш како можат тие успешно да се помолат за нив? Само ако во молитвата изјават пред Господ дека се подготвени да ја примат тешката болест на себе наместо оној за кого се молат... Тоа воопшто не значи дека боле-

ста ќе им биде пренесена – барем не веднаш, а можеби и никогаш – но многу пати значело болниот да биде исцелен од својата болест. Тоа е дел од нивниот подвиг на аскетска љубов кон секој човек.

„И кога стоите на молитва, праштевајте, ако имате нешто против некого, па и вашиот Небесен Отец да ви ги прости вашите гревови. Ако ли, пак, вие не праштевате, ни вашиот Небесен Отец нема да ви ги прости гревовите ваши“ (Марко 11, 25–26).

Озборувањето, судењето и осудувањето, лажењето и клеветењето се знаци дека човекот кој тоа го прави сè уште не простил и не простува, што значи, не верува... Тогаш таквиот и нека не се чуди што нема вистинска молитва. Неприфатлива е пред Бог молитвата „Оче наш“ ако само еден човек останал надвор од нашето срце. Бессилна е молитвата „Господи Исусе Христе, помилуј ме“ ако сме му направиле зло на еден од оние најмали Негови браќа. На прелест и суд е молитвата без вера, без покајание, без преумување.

Господи, чувај..!

Ни Јас не ви кажувам...

Во она време, дојде Исус во Ерусалим; и кога одеше низ храмот, се приближија до Него првосвештениците и книжниците, и старешините, па Му рекоа: „Со каква власт го правиш тоа, и кој Ти ја дал таа власт?“

А Исус им одговори и рече: „Ќе ве прашам и Јас еден збор, и одговорете Ми; тогаш и Јас ќе ви кажам со каква власт го вршам тоа.

Крштението Јованово од небото ли беше, или од луѓето? Одговорете Ми“.

А тие се мислеа во себе и велееа: „Ако кажеме: ‘Од небото’, ќе рече: ‘Па зошто не му поверувавте?’ Но, ако кажеме: ‘Од луѓето’“ – се плашеа од народот; зашто сите го сметаа Јован за вистински пророк. И кога Му одговорија на Исус, рекоа: „Не знаеме“. А Исус им одговори и рече: „Ни Јас не ви кажувам со каква власт го вршам тоа“.

(Марко 11, 27–33)

Деца, проблемот што денешново евангелско чети-во го поставува пред нас е гносеолошки. Познанието на Единствениот Вистински Бог, како што знаеме од учењето на светите Отци и од нашиот мал личен опит, се стекнува единствено преку напорен долгогодишен подвиг во градењето на внатрешна аскетско-благодатна заедница со Него. Во тој подвиг на богопознание, на првиот степен од духовниот развој, очистување, се чисти енергијата на умот; на вториот степен, просветлување, се чисти суштината на умот; а на третиот, обожение – оној што ќе ги преобрази и својата душа и своето тело ќе може со своите телесни очи да ја види несоздадената светлина и славата Божја.

Првосвештениците, книжниците и старешините од она време, според сведочењето во Евангелието, држејќи се до правилата од Законот само надворешно, и практично и интелектуално, очигледно немаат вистинска заедница со Бог и затоа не можат од опит да познаат и да видат дека Човекот Исус Христос е Синот Божји, очекуваниот Месија. Но, Исусовата личност и дела го предизвикуваат кај нив токму тоа прашање. Така, дел од нив, со прашањето што го поставуваат, всушност сакаат од Исус да дознаат дали е Он навистина Синот Божји. Постојењето на ваквиот нивен интерес се гледа и од едно друго место во Евангелието кога Го прашуваат: *„До кога ќе ги мачиш нашите души? Ако си Ти Христос, кажи ни отворено?“* (Јован 10, 24).

Нивниот надворешен пристап, или поконкретно, барањето на лесен и брз начин да се дојде до спознание на Вистината, да се дојде до одговор на претходно поставеното прашање, во најдобар случај е само сведоштво за самољубиви и неискрени луѓе кои сакаат преку сигурна и навремена информација да ги обезбедат своите лични позиции и просперитет; и тоа, додека сè уште мислат и се надеваат дека Исус Христос ќе воспоставува земно царство. Во најлош случај, како што подоцна и се случи, барањето потврден одговор од Христос, од истите луѓе на истото прашање, беше само причина за Неговото предавство, осудување и смрт на Крст: *„Те заколнувам во Живиот Бог да ни кажеш: Ти ли си Христос, Син Божји?“* (Матеј 26, 63).

Дел, пак, од првосвештениците и книжниците, како што се случува, се заинтересирани само за природата и изворот на Неговата власт, затоа што очигледни беа за сите чудата што Он ги правеше: *„Со каква власт го правиш тоа и кој Ти ја дал таа власт?“* И нивниот пристап е надворешен и е само сведоштво за самољубиви и властољубиви

луѓе кои се надеваат дека преку некое тајно и лесно стекнато знаење ќе ја остварат и задоволат својата страст славољубие. Секако, и тие кога ќе видат дека не можат на тој начин да дојдат до тоа знаење и до таа власт, ќе гледаат како да Го убијат, односно ќе гледаат како да се ослободат од Носителот на таа чудесна власт, Кој крајно ја засенува нивната дотогашна човечка слава и позиција. Déjà vu.

Затоа Христос на нивното прашање им одговара со прашање, давајќи им шанса – впрочем како и на сите нас – да се покажат: „*Јовановото крштевање од небото беше или од луѓето?*“... Но наместо на покајание, сите сме сведоци на едно лукаво и параноично размислување, на една пресметливост, чија крајна цел е грижата за сопствениот статус, за сопствените позиции, за сопствената власт, грижата за задоволување на сопствените страсти: *А тие се мислеа во себе и велеа: „Ако кажеме: ‘Од небото’, ќе рече: ‘Па зошто не му поверувавте?’ Но, ако кажеме: ‘Од луѓето’“ – се плашеа од народот; зашто сите го сметаа Јован за вистински пророк.* Така, сакајќи на најбезболен можен начин да го избегнат одговорот на за нив незгодното прашање, првосвештениците и книжниците велат: „*Не знаеме*“. А тоа „не знаеме“ е всушност едно неволно признавање на нивната духовна состојба и единствена стварност за нив. Очекуван одговор од оние кои не знаат опитно, како што веќе спомнавме, дека познанието на Бог извира од животот во Бог и се случува во внатрешноста на очистеното, од страстите, срце.

Не треба да го потцениме и фактот дека Богочовекот Христос на првосвештениците и книжниците им даде реална можност да го добијат одговорот на своето прашање – *А Исус им одговори и рече: „Ќе ве прашам и Јас еден збор, и одговорете Ми; тогаш и Јас ќе ви кажам, со*

каква власт го вршам тоа“. Доволно ќе беше само искрено да признаат и да одговорат дека Крштевањето Јованово беше од небото, за да им се отворат духовните очи и да Го препознаат Синот Божји во Човекот Исус, Кој пред нив стоеше. Но, очигледно тешко се ослободува човек од своето славољубие и тешко се смирува.

Христовиот одговор е страшен: *„Ни Јас не ви кажувам!“* Ужасот на овој Негов одговор воопшто не се состои во тоа што Он не сака да им каже, да им соопшти, туку во фактот што Он знае дека дури и да им каже, напразно ќе ги троши Своите зборови; дека зборувањето во случајов би било само нешто како фрлање бисери пред свињи. А кој сака да си го фрли својот бисер пред свиња? Ваквиот Христов одговор е само уште едно сведоштво дека Вистината не се спознава надворешно, само со интелектот, со разумот, туку пред сè внатрешно, со благодатно и молитвено просветлување на умот во очистеното срце. Прво-свештениците и книжниците, пак, од тоа време, според евангелското сведоштво, се како варосани гробови: една-двор изгледаат убаво, а од внатре се полни со нечистотија и смрдеа (види Матеј 23, 27–28). Бидејќи тие не се внатрешно очистени, отворени и подготвени за Него и бидејќи немаат благодатна заедница со Него, затоа и не можат макар и интелектуално да ја спознаат вистината за Него, дури и кога Он би им ја соопштил. А им ја соопштил многупати, со Своите дела... (види Јован 10, 25). Тие самите себеси се онеспособиле и се осудиле да не добијат одговор од Христос, а не дека Он не сакал да им одговори.

Деца, основната претпоставка за сфаќање на поуката од ова евангелие ја сочинуваат зборовите Христови: *„Здравите немаат потреба од лекар, туку болните. Не сум дошол да ги повикам праведниците, туку грешниците – на*

покајание“ (Марко 2, 17). Високото мислење за самите себе, славољубието, изразено како непослушание, е најголема-та а можеби и единствената пречка за нашиот духовен развој. Покајанието, односно постојаната свесност за нашата разболеност и грешност, изразена како совршено послушание, е единствената здрава основа за правилен почеток, за правилен продолжеток и за правилно восовршување на нашиот духовен живот и познание во Црквата. Доволно е искрено да ги погледнеме нашите дела, зборови и мисли низ призма на евангелскиот идеал на Христовите заповеди. Ако некому и тоа не му е доволно, тогаш нека го спореди својот живот со Христовиот, посебно ние што сме ‘на место Негово и во обличје Негово’...

Господи, помилуј..! Пресвета Богородице, спаси ме!

Светлина на светот

„Вие сте светлината на светот. Не може да се сокрие град што се наоѓа на врв планина. Ниту пак светило се пали и става под поклоп, туку на свеќник и им свети на сите в куќи. Така треба да свети пред луѓето и вашата светлина, за да ги видат вашите добри дела и да Го прослават вашиот Отец Небесен...“

(Матеј 5, 14–16)

„Никој кога запали свеќа, не ја поклопува со сад ниту ја става под одар, туку ја наместува на свеќник, за да ја гледаат светлината оние што влегуваат.“

(Лука 8, 16)

Светлината за која станува збор сите ние ја имаме добиено на денот на светото Крштение. Тоа е благодатта на Светиот Дух! Бидејќи не нè воспитувале од мали во духот на православиот живот и подвиг, божествената благодат останала скриена под наслагите на гревот, под закоравената бесчувствителност на нашето срце. Затоа треба да поверуваме, да се покаеме, да се исповедаме, да се вратиме на духовниот подвиг, да ги исполнуваме заповедите Божји, да се молиме, да се причестуваме со Телото и Крвта Христови... Целта е: преку правилно духовно раководство, во послушание, да ги отстраниме, една по една, наслагите на валканост од нашето срце, за да се пројави благодатта што сме ја добиле на светото Крштение. Благодатта постепено ќе го преобрази нашиот живот и ќе нè направи целите светлина: и нашите мисли и нашиот збор и нашето дело. Таа благодатна светлина, која е дар на

Светиот Дух Господ, е единствениот вистински печат и потврда на нашиот правилен духовен подвиг и вистинско сведоштво на Христос Богочовекот, во слава на нашиот Бог Отец.

Оној што запалил свеќа, на првиот степен од својот духовен развој – очистување, е тој што доволно ја очисти енергијата на својот ум. Ова очистување се нарекува и прво гледање на несоздадената божествена светлина.

Кога запалената свеќа не се поклопува со сад, тоа значи дека оној што доволно ја има очистено енергијата на умот, првото гледање на несоздадената светлина, кое се случува во умот и разумот, не го употребува за судење и за осудување на ближниот. Судањето и осудувањето е грев, а гревот ја задушува светлината, која е очистувачката благодат.

А кога свеќата не се става под одар, тоа значи дека првата светлина не се употребува само за интелектуално надградување, туку за севкупно преобразување на сите душевни и телесни сили. Користењето на првата светлина само за интелектуалното надградување, прво го ограничува нејзиното делување („ставање под одар“), а потоа и наполно ја задушува. Знаењето гордее и создава поделби, а љубовта смирува и соединува во заедница.

Кога запалената свеќа се наместува на свеќник, тоа значи дека првата светлина се користи за согледување на сопствените гревови и нивно отстранување. На тој начин продолжува процесот на чистење на срцето од страстите.

Со континуирано продолжување на правилниот подвиг, на вториот степен од нашиот духовен развој – просветлување, започнува да се чисти поконкретно и суштината на умот, која е во срцето. Кога суштината на умот

доволно ќе се очисти, се случува отворање на срцето, појавување на несоздадената благодат и молитвено симнување на умот во него. Тоа е дар Божји.

Очистувањето и просветлувањето на суштината на умот се нарекува и второ гледање на несоздадената божествена светлина. Сега светлината, поставена на свеќникот, а тоа е нашето срце, може слободно да делува. Во оваа светлина лесно се забележува секој двиг на срцето и душата, како и помислите што сакаат да влезат од надвор. Во оваа светлина многу полесно се контролираат страстите, кои сè уште постојат во срцето. Веќе оваа светлина тешко може да се поклопи под сад и да се задуши, за тоа е потребно пад во голем грев; а уште помала е можноста под одар да се стави, затоа што потребата од интелектуално знаење на тој степен е безначајна. И запаметете, Бог никогаш не ја пали оваа светлина за таа потоа да згасне, туку „ја наместува на свеќник, за да ја гледаат светлината оние што влегуваат!“ Ако светлината се разгорува и засилува преку постојан напор да се пребива во умносрдечната молитва и преку подвигот на љубовта кон непријателите, тогаш таа го одведува својот „сопственик“ до третиот степен на духовниот развој, наречен обожение.

На овој степен му одговара третото, вистинското гледање на несоздадената божествена светлина, дури и со преобразените телесни очи. Гледањето на несоздадената светлина, кај светите Отци – мислам дека кај свети Максим Исповедник – може да се сретне и како ‘созерцание на логосите на битијата’. Во оваа светлина се гледа и се доживува целото човештво како еден Адам, а соборната димензија на животот проникнува и ја опфаќа целата твар. Словото, пак, на обожените станува чудотворно: *„Кој верува во Мене, делата што ги вршам Јас и тој ќе ги врши,*

и поголеми од нив ќе врши“ (Јован 14, 12). За оваа светлина Господ вели: „Виe сте светлината на светот. Не може да се сокрие град што се наоѓа на врв планина“. И тоа, не само за оние што влегуваат во куќа т.е. во Црквата туку и на сите што се надвор.

Вистинското гледање на несоздадената божествена светлина му е потребно на духовниот отец за да ги води правилно своите духовни чедра. Но, од друга страна, опитот покажува дека напредокот во духовниот живот сепак во најголема мера зависи од слободната волја на духовното чедо. Од вас зависи дали ќе се трудите во молитвениот подвиг малку, постојано или воопшто не. Духовниот отец со своето слово во сила и со својот светол пример ви дава сила, надеж и светлина во вашите срца; уште повеќе, тој и ве негува во своето срце, но не може да влезе во вас и наместо вас да одлучува и наместо вас да се подвизува.

Исто така и со гледањето на втората светлина, со просветленоста може да се биде духовен раководител во духовниот живот. Но, првото гледање на несоздадената божествена светлина не е доволна: оној што ја има таа светлина сè уште се наоѓа во периодот на чистење на срцето од страстите, а светлината токму и за тоа му служи. А додека срцето не се отвори за умносрдечната молитва, или поинаку, додека е тоа сè уште заробено од страстите, не постои квалитативна разлика помеѓу, на пример, монах и световен човек. До тој момент, монахот е сè уште слеп духовно! А слеп не може самостојно да раководи друг слеп, зашто обата ќе паднат во јамата на прелеста. Така што, во исклучителни случаи, кога Црквата има потреба, монахот што се наоѓа на првиот степен може да функционира и како духовник – ако постои видлива тенденција за пона-

тамошно очистување и ако е и самиот тој под раководство на некој духовно опитен отец.

Но, што е битно за оној кој се наоѓа на степенот на просветлување? Таквиот не смее сам од себе да тежнее кон свештенички чинови и не смее во себе да негува желба да стане духовен раководител, иако за тоа има внатрешно духовно покритие. Негова основна цел мора да остане достигнувањето на совршенството, достигнувањето на обожението (на душата и телото), гледањето на несоздадената светлина. Само од послушание кон Црквата, и ако има внатрешна потврда во себе, може времено навидум да ја напушти основната цел и да се посвети на свештеничката и духовничката должност и на служењето на своите ближни. Тоа сепак не значи вистинско напуштање на основната цел, туку само стремење кон целта во отежнати околности. Како и да е, треба чесно и совесно да одработи некое време и што побрзо да си најде замена за да не го носи уште и тоа тешко бремене на и така тесниот и напорен пат.

А што да кажеме за оние коишто, иако се сè уште непросветлени и сè уште заробени и водени од своите страсти, копнеат по свештеничките чинови и по позицијата на духовен раководител? А што да кажеме, пак, за тие коишто по Божјо допуштање, преку човек, го добија тоа што го бараа?

Господи Исусе Христе, помилуј..!

Покајанието на Закхеј

Потоа, влезе Исус во Ерихон и минуваше низ него. И ете, некој човек по име Закхеј, кој беше началник на митарите и беше богат, сакаше да Го види Исус, Кој е Он, но не можеше од народот, оти беше низок.

Затоа истрча напред и се качи на една смоква за да Го види, бидејќи покрај неа требаше да мине.

Исус, пак, кога дојде на тоа место, погледна нагоре, го виде и му рече: „Закхеј, слези побргу, зашто денес треба да бидам во твојот дом“.

И тој веднаш слезе и Го прими со радост. И сите, кога го видоа тоа, негодуваа и рекоа: „Отиде во куќата на грешен човек“. А Закхеј застана и Му рече на Господ: „Господи, еве половината од својот имот ќе го дадам на сиромаси; и ако сум зел од некого нешто несправедливо, четворно ќе го вратам“. А Исус му рече: „Денес дојде спасението на овој дом, зашто и тој е син Авраамов. Оти, Синот Човечки дојде да го побара и спаси загубеното“.

(Лука 19, 1–10)

Еве еден вечно жив и актуелен евангелски пример како човек, иако имајќи само почетна и несовершена вера, од преголема желба и копнеж да Го види Господ или да провери дали е Он, може да се откаже од својата човечка слава, знаејќи дека со својата постапка ќе изгледа смешен, или дури споулавен, во очите на целата јавност. Колкумина од нас се навистина подготвени да се откажат од своето славољубие, од својата лажна слава, и колкумина од нас се подготвени да изгледаат бедно и да служат за потсмев заради Господ и заради можната средба со Него;

макар и оддалеку, макар не знаејќи или само надевајќи се дека потоа ќе треба и во својот дом да Го примат? Тоа е она salto mortale на 'стариот човек' коешто малкумина се подготвени да го направат, со надеж дека сепак на крајот раката Господова нежно ќе ги прифати. Мислам дека началникот на митарите, богатиот Закхеј, токму на тоа се надевал и токму така се чувствувал трчајќи напред и качувајќи се на смоквата. Но, тоа секако нема да остане забележано и невозвратено од Оној Кој сè гледа и Кој ги познава срцата на сите, Богочовекот Христос:

Исус, пак, кога дојде на тоа место, погледна нагоре, го виде и му рече: „Закхеј, слези побргу, зашто денес треба да бидам во твојот дом“. Господ му се обраќа на Закхеј по име и го открива неговиот копнеж исто како и на Натанаил, на кого му рече дека го виде уште додека беше под смоквата. И исто како и Натанаил – кој веднаш сфати дека Истиот е Оној кон Кого беа тогаш упатени неговите молитви со Овој Исус Кој сега пред него стои – така и Закхеј сега, качен на смоквата, сфаќа дека неговото срце, односно неговото име и личност со сите тајни мисли и желби, како и копнежот да Го прими во својот дом, се откриени пред Овој Исус, Кој навистина, како што и претходно беше слушал, не може да биде никој друг освен Самиот Господ, Кој сè знае; никој друг освен Помазаникот Божји, освен Синот на Благословениот.

И тој веднаш слезе – знаејќи веќе преку својата засилена и оправдана вера многу добро и Кој го повикува и Кого треба да прими во својот дом – и Го прими со радост. И се радуваше многу заради тоа, како што човек може да се радува на првата благодат.

И сите, (кои високо мислат за себе и кои од завист судат и осудуваат) кога го видеоа тоа, негодуваа и рекоа:

„Отиде во куќата на грешен човек“.

Но Закхеј, со своето вистинско, делотворно покајание, го оправда присуството на Богочовекот Христос во својот дом: *А Закхеј застана и Му рече на Господ: „Господи, еве половината од својот имот ќе го дадам на сиромаси; и, ако сум зел од некого нешто несправедливо, четворно ќе го вратам“.* Во тој момент Закхеј доволно се ослободува и од страста среброљубие и постапува како оној на кого Господ му вели: *„Ако сакаш да бидеш совршен, оди продај го имотот свој и подели го на сиромаси, и ќе имаш сокровиште на небото; па дојди и врви по Мене“* (Матеј 19, 21). И навистина, токму тоа и се случува – Закхеј го раздава скоро (ако не и) целиот свој имот и го добива сокровиштето на небото. Ослободувајќи се во доволна мера од страста славољубие и во доволна мера од страста среброљубие, човек вообичаено во доволна мера се ослободува и од страста сластољубие: *„Но давајте милостиња според своите сили, тогаш сè во вас ќе биде чисто“* (Лука 11, 41). Ова е опис на состојбата на срце доволно очистено од страстите.

Спасението е секогаш поврзано со отворањето на срцето, со актуелизацијата на благодатта на Крштението и со просветлувањето на умот – би рекол и со умносрдечната молитва – макар и во последните моменти од нашиот живот. Така јас ги разбираам Господовите, односно Исусовите зборови со коишто Тој ги оправда постапките на Закхеј и ја потврди неговата нова духовна состојба – просветлување: *„Денес дојде спасението на овој дом, зашто и тој е син Авраамов* (поинаку речено, зашто и тој е од оние коишто го наследуваат Царството Небесно), *оти, Синот Човечки дојде да го побара и спаси загубеното“.*

Еве и уште една потврда за понатамошниот правилен подвиг и духовен развој на Закхеј од неговото житие:

„Светиот апостол Закхеј најпрво беше цариник и грешник, но кога Господ го виде качен на дрво во Ерихон заради Него, влезе во неговиот дом, а ова го привеле Закхеј кон покајание. Подоцна тој го придружуваше светиот апостол Петар, кој го постави за епископ на Кесарија Палестинска, каде што верно му послужи на Евангелието и мирно се упокои“.

Аскетскиот плач на митарот

„Два човека влегоа во храмот да се помолат: едниот фарисеј, а другиот митар.

Кога застана, фарисејот вака се молеше во себе: 'Боже, Ти благодарам што не сум како другите луѓе: ајдуци, несправедливи, прељубодејци, или како овој митар. Поставам двапати во седмицата, давам десеток од сè што придобивам'.

А митникот стоеше оддалеку; не смееше дури ни очите да ги подигне кон небото, туку се удираше в гради и велеше: 'Боже, биди милостив спрема мене грешниот!'

Ви велам: тој си отиде дома повеќе оправдан отколку оној; зашто секој што се воздига ќе биде понижен, а кој се понижува ќе биде воздигнат“.

(Лука 18, 10-14)

Некои велат дека сè до моментот до кој фарисејот на некој начин општо ги осудува и карактеризира луѓето како ајдуци, несправедливи и прељубодејци, сè уште не може да се препознае неговата духовна состојба. И, дека од моментот кога го осудува митарот, што значи, конкретниот ближен, дефинитивно се препознава неговата прелест.

Јас пак, деца, ви велам дека уште веднаш, пред да го осуди конкретно присутниот митар, препознатлива е прелеста, или, лажната состојба на умот, или, високото мислење на фарисејот за себеси! Ќе ме прашате, како? Од секојдневниот опит познати ни се две причини:

Прво, ја користи подочистената енергија на својот ум т.е. првата светлинка на умот, за согледување на туѓите постапки и гревови и за карактеризирање на луѓе-

то според нив. (Едно е да речете дека некој прељубодејствува, а друго е да речете дека е некој прељубодеец – во првиот случај само судите, а во вториот веќе и осудувате.) Фарисејот го прави потешкиот грев. Мораме да сфатиме дека првата светлина е неупотреблива за согледување на тугите гревови, дека не ѝ е дадена таква сила или продорност или својство.

И второ, „способноста“ да ги забележуваме, судиме и осудуваме тугите постапки и грешки ја добиваме кога првата светлина на умот – во овој случај ограничена на голо знаење – ја поврзуваме со нашите страсти. Во тој момент демонот ни ги „отвора очите“ да ги гледаме грешките на другите, како и слабостите и недостатоците на нашиот духовен отец, и нè прелажува да ги судиме и осудуваме. Забележувањето на страстите кај другите, поврзано со процесот на судење и осудување дефиниран во нашето срце, е само знак и несоборлив доказ дека истите страсти живеат во нас, а не и дека вистински постојат во другиот што го судиме и осудуваме. Дали одредена страст постои кај оној што му судиме или го осудуваме, најчесто зависи од тоа дали пројавувањето на страста го гледаме со свои очи или само слушаме од друг за тоа пројавување. Но, и во првиот случај, кога гледаме со свои очи, како што велат светите Отци, не треба да сме толку сигурни, бидејќи сè што гледаме, гледаме преку страстите што живеат во нас; а камоли кога само слушаме од друг. Како и да е, во моментот кога судиме, не правиме ништо друго освен што истата осуда со која ги осудуваме другите ја навлекуваме на себе и отпаѓаме од Бог.

Значи, фарисејот – и тогашен и денешен – ниту ја користи првата светлина на очистената енергија на умот за согледување на сопствените гревови и наталожената

валканост, ниту го има за единствен критериум во својот духовен живот Христос Бог, Кој дојде да нè спаси, а не да ни суди: „Оти не дојдов да му судам на светот, туку светот да го спасам!“ (Јован 12, 47).

Што вели фарисејот во својата „молитва“ понатаму, според Евангелието? „*Постам двапати во седмицата, давам десеток од сè што добивам*“. Што вообичаено би му рекле ние денес на таквиот во ваков случај – кој со жал, кој ладно, кој со потсмев: „Пости ти сега ако сакаш надворешно и цела седмица и ако сакаш исполнувај ги надворешно и сите останати правила и типичи од Законот, ама цабе ти е; дури и на очигледна штета и пропаст своја го правиш тоа...“ А што на таквиот, на друго место од Евангелието му вели Господ, Кој најдобро ја познава неговата внатрешна духовна состојба, којашто ние сега се обидовме да ја анализираме? „*Слеп фарисеју, очисти ги чашата и чинијата најнапред внатре, за да бидат чисти и еднадвор*“ (Матеј 23, 26).

„А митарот стоеше оддалеку; не смееше дури ни очите да ги подигне кон небото, туку се удираше в гради и велеше: ‘Боже, биди милостив кон мене грешниот!’“

Кај митарот, пак, веднаш се забележува обратниот процес, исцелителниот. И тоа го забележуваме не само преку знаењето и опитот на нашиот разум и ум туку и преку силата на евангелскиот пример, кој редовно со умиление и со плач го облива нашето срце. Должни сме оваа состојба на нашето срце и ум постојано да ја одржуваме и да ја разгоруваме, до нејзините соборни размери.

Забележуваме неколку восогласени видови на покајно однесување кај митарот: „*стоеше оддалеку*“, „*ни очите да ги подигне*“, „*се удираше в гради*“ и „*велеше: ‘Боже, биди милостив кон мене грешниот!’*“

Што мислите, која од овие силни и взаемно поврзани пројави на покајание најповеќе ја открива неговата духовна состојба? Аскетскиот плач по Бог, поинаку речено, големиот напор да се принуди себеси на плач, односно удирањето в гради. Тоа е истиот или сличен метод кој Отците го користеле низ вековите. Тоа е истиот или сличен метод кој го препорачува и свети Игнатиј Брјанчанинов во своите дела. И тоа е истиот или сличен метод кој и до ден-денес го користат и препорачуваат непосредните и посредните ученици на светиот старец Јосиф Спилеот и многу други.

Некои велат дека ваквиот начин изгледа соблазнително. Ние би им одговориле, и со збор и со дело: Ако Господ Христос не го оценил како соблазнителен и ако Тој ни го препорачува, кои сме ние да умуваме вон и над Благата Вест? Севкупниот наш подвиг на степенот на чистење на срцето од страстите, Отците го означиле и го опишале како аскетски – не чувствуваме, а континуирано се принудуваме; немаме отворена поддршка на благодатта, а живееме како да ја имаме!

„Ви велам дека тој си отиде дома повеќе оправдан, отколку оној; зашто секој што се воздига ќе биде унижен, а кој се понизува ќе биде воздигнат“.

Секој што заради гордост и човечка слава се воздига самиот себе и следствено го осудува својот ближен, во истиот момент се унижува, предизвикувајќи отсуство на божествената благодат во себе. А секој што заради заедница со Бог се понизува и осудува самиот себе и следствено го оправдува својот ближен, ја привлекува Божјата несоздадена благодат и во истиот момент бива воздигнат од Бог.

Деца, знајте го уште ова: Сите оние на кои срцето

не им е отворено за умносрдечната молитва треба да знаат дека причината за тоа е осудувањето на ближниот, кое произлегува од нивното високо мислење за самите себе. Односно, произлегува од неправилниот подвиг или, со други зборови, произлегува директно од непослушанието и духовното самораководење.

Со усвојување на мислата „јас сум виновен за сè“, се отвора простор за молитвата на митарот: „Господи Исусе Христе, помилуј ме, грешниот!“ Се раѓа чувството на покајание и плач и, воопшто, текот на мислите е сосема спротивен (самоосудување) од оној што следи после мислата дека другиот е виновен (осудување). Кога во своето срце ја прифаќаме помислата дека другиот е виновен и се согласуваме со неа, покажуваме и дека ни е туѓ подвигот на аскетската љубов. Оној што го љубиме, макар и аскетски, никогаш не е виновен.

Блудниот син

Рече Господ: „Еден човек имаше два сина. Помладиот од нив му рече на татко си: ‘Татко, дај ми го делот што ми припаѓа од имотот!’ И таткото им го подели имотот.

По неколку дена, помладиот син, кога собра сè, отиде во далечна земја и таму го потроши својот дел, живеејќи блудно. И откако потроши сè, настана голем глад во таа земја и тој се најде во мака; па отиде при еден човек во таа земја и се погоди, и тој го прати во своето поле да пасе свињи. И страден беше да го наполни својот stomак со рокчиња, што ги јадеа свињите, но никој не му ги даваше. А кога дојде на себеси, рече: ‘Колку наемници при татко ми имаат леб во изобилие, а јас, пак, умирам од глад. Ќе станам и ќе отидам при татко си и ќе му речам: „Татко, згрешив против небото и пред тебе, и не сум веќе достоин да се наречам твој син; но прими ме како еден од своите наемници“’. Па стана и отиде при татко си.

И кога беше уште далеку, го виде таткото негов и се сожали на него, па потрча, го прегрна и го целива. И синот му рече: ‘Татко, згрешив против небото и пред тебе, и не сум веќе достоин да се наречам твој син!’ А таткото им рече на слугите свои: ‘Изнесете најубава промена и облечете го, и дајте му прстен на раката негова и обувки на нозете; па дотерајте и заколете угоено теле: да јадеме и да се веселиме, оти овој мој син мртов беше и оживеа, изгубен беше и се најде’. И почнаа да се веселат.

А постариот негов син беше в поле; и на враќање, кога се приближи до куќата, чу песни и извици. Па, како повика еден од слугите, го праша: ‘Што е ова?’ А тој му рече: ‘Брат ти си дојде и татко ти закла угоено теле, оти го

виде здрав'. Тој се налути и нејќеше да влезе. Тогаш излезе татко му и го молеше. А тој му одговори на татко си и му рече: 'Еве, ти служам толку години и никогаш не ја прекршив твојата заповед; и мене не си ми дал ни едно јаре за да се повеселам со моите пријатели; а кога дојде овој твој син, кој го упропасти својот имот со блудници, за него ти закла угоено теле'. А тој му рече: 'Синко, ти си секогаш со мене и сè мое е твое; но требаше да се зарадуваме и развеселиме, оти овој твој брат беше мртов и оживеа, изгубен беше и се најде'".

(Лука 15, 11–32)

Деца, евангелието за блудниот син веднаш и доволно ќе го разбереме ако ги имаме предвид следниве теолошки рамки во кои се одвива дејствието на приказната: Човековата природа и Божјата благодат не се меѓусебно спротивставени туку, токму напротив, се подразбираат. Човекот престанува да биде вистински човек ако го промаши своето сопствено предназначение, а тоа е личната заедница со Бог и непрестајното растење и восовршување во неа со помош на Божјата благодат. Исто така и човековата слобода и Божјата благодат не се меѓусебно спротивставени, туку, токму напротив, се подразбираат. Човекот престанува да биде вистински слободен кога ќе престане да ја исполнува Божјата волја и кога на тој начин ќе отпадне од Божјата благодат, односно ќе ја отфрли заедницата со Бог.

Но, да се вратиме на денешното евангелие.

Рече Господ во приказна: „Еден човек имаше два сина“.

Историски гледано, постариот е образ и претставник на Стариот Израил, а помладиот е образ и претставник

на Новиот Израил.

„Помладиот од нив му рече на татко си: ‘Татко, дај ми го делот што ми припаѓа од имотот’“.

Кај помладиот син ја забележуваме слободата и свесноста дека Му се обраќа на својот Отец Небесен и дека бара нешто што чувствува дека природно му припаѓа, но исто така забележуваме дека тој очигледно не ја сфаќа и самата природа на ‘имотот’ чија поделба ја бара. Но, да не должам, што е нашиот вистински имот? Тоа е полнотата на Божјата благодат, која сите ние ја примаме во нашите срца на денот на светото Крштение; која ниту заради множеството на оние коишто ја примаат се зголемува и ниту од истата причина се намалува; која ниту се дели ниту се умножува.

„И таткото им го подели имотот“.

Бог и Отец на секого од нас подеднакво, без збор и без услов, ни ја дава полнотата на Својата благодат. Од нас самите, од нашата слободна волја зависи како ќе се однесуваме кон таа благодат; како и: кога, колку и дали ќе ја употребиме. Бог само внимава да не ја наруши нашата слобода, а со тоа и нашиот взаемен однос: Родител – дете. Деца, ние немаме ништо посвето од овој однос! Овој однос е единствената надеж на нашето спасение!

„После неколку дена, помладиот син, кога собра сè, отиде во далечна земја и таму го потроши својот дел, живејќи блудно. И откако потроши сè, настана голем глад во таа земја, и тој се најде во неволја; па отиде при еден човек од таа земја и се погоди, и тој го прати во своето поле да пасе свињи. И страден беше да го наполни својот стомак со корења што ги јадеа свињите, но никој не му ги даваше“.

Зошто после неколку дена? Демонот не нè навлекува на злото и гревот одеднаш, туку постепено, затоа што ако од почеток ни ја открие неговата крајна цел, сигурно ќе нè преплаши и ќе нè одврати од гревот. Демонот нè лови како и ловците што ги ловат бесловесните животни, преку примамливи мамки од кои не се гледа смртната стапица. Непросветленоста во духовната борба е исто што и бесловесност. Затоа е потребно духовно раководство и апсолутно послушание кон духовниот раководител до доволната зрелост на просветленоста. Значи, демонот прво го наговара помладиот син да побара и присвои „дел“ од она што не се дели и што не се присвојува само за себе, а потоа, врз основа на утврдената и прифатена помисла дека „нешто има“, го прелажува да се одлучи на самостоен и себедоволен живот. Зар не ве потсетува сето ова на оние кои гледањето на првата светлина го злоупотребуваат, и кои, помислувајќи си дека достигнале просветленост на умот и дека нешто знаат и умеат, одлучуваат заради тоа духовно да се самораководат, а уште полошо, и други да раководат? Да, тоа е токму тоа! Деца, запаметете: Просветленоста не е голо знаење коешто гордее, тоа е пред сè сила и власт на умот, на словото и на делата, значи, на севкупното присуство.

Зошто *далечна земја*, односно кое место може да биде толку далечно од Сегдеприсутниот? Тоа „место“ пред сè е неисполнувањето на Божјата волја, пројавено како непослушание кон духовниот отец и предвремено духовно самораководење, заради што Божјата благодат постепено се оддалечува од нас. Како што послушанието носи со себе смирение, собраност во молитвата и просветлување на умот (послушниот нема потреба од грижа за што било), така и непослушноста или веќе пројавената гордост носи

со себе расејување и затемнување на умот. Расејувањето на умот преку сетилата, грижата за овоземните работи и иднината, фантазиите, демонските предлози во вид на помисли и паранојата – според светите Отци, ова е вистинскиот блуд на нашата душа и основа за секој понатамошен блуд. И нормално, секој што живее блудно го потрошува својот „дел од имотот“ т.е. ја губи божествената благодат и останува, сиромашен и гладен, надвор од заедницата со Бог.

Ако се сетиме сега на горепоставените теолошки рамки, во кои треба да ја читаме оваа евангелска приказна, веднаш ќе ни стане јасно за каков голем глад станува збор и во каква неволја се нашол блудниот син. Ние сме од Бог и заради Бог создадени и само со Него можеме да бидеме исполнети, во секоја добра смисла на зборот. Бог е и наш родител, и наш најблизок, и наша радост, и наша утеха, и наша трпеливост, и наша издржливост, и наше покајание, и наши солзи, и наша молитва, и наша љубов, и наша слобода, и наша среќа, и наше здравје, и наша храна, и наше пите, и наша облека, и наша иднина, и наша цел, и наша сила, и – сè наше.

Но, човек којшто чувствува духовен глад и празнотија, а по грешка мисли дека вистинската храна за него е задоволувањето на неговите страсти, всушност станува пасач на свињи (страсти) и вработен на демонот. Не знае, сиромавиот, дека задоволувањето на страстите отвора само нов и поголем апетит и создава чувство на поголем глад. Таква е незаситната природа на страстите, потребата од нивно постојано и сè поголемо задоволување води кон смрт на човекот; прво на душата, а потоа и на телото.

Деца, да ве потсетам уште на ова: Состојбата на

‘блуден син’ може да ни се повтори и на вториот степен од духовниот развој – просветлувањето на умот. Ако таа состојба на првиот степен, чистењето на срцето од страстите, значи злоупотреба на првото гледање на несоздадената светлина, или, на светлината што доаѓа од чистењето на енергијата на умот, истата состојба на степенот на просветленост се пројавува како злоупотреба на светлината што доаѓа од чистењето на суштината на умот. Секој еден што во текот на умносрдечната молитва ќе го воспродоточи своето внимание на ефектите и споредните плодови на молитвата – наместо на Христос, со Кого преку молитвата на срцето стапуваме во заедница – ќе доживее затворање на срцето и прекин на умносрдечната молитва, сè додека не се покае и не сфати каде греша. Поголема беда од тоа, здравје... Што вели еврејската клетва: да имаш, па да немаш!

(прв дел)

Блудниот син

„А кога дојде на себеси, рече: ‘Колку наемници при татко ми имаат леб во изобилие, а јас пак умирам од глад. Ќе станам и ќе отидам при татко си и ќе му речам: „Татко, згрешив против небото и пред тебе, и не сум веќе достоин да се наречам твој син; но прими ме како еден од своите наемници“. Па стана и отиде при татко си“.

(Лука 15, 17–20)

Да дојдеш на себеси е да видиш дека без Бог си гол и бос и дека без Бог си никој и ништо и дека без Бог си ветер и магла, и дека без Бог вистински не ни постоиш и во духовна и во материјална смисла! Тоа може да се случи на два начина: или кога со неисполнување на Божјите заповеди т.е. со неправилен духовен живот човек сосема ќе се одголи од Божјата благодат, или кога со правилен духовен подвиг човек го достигнува обожението. Првото е да се види себеси расчовечен, а второто е да се види себеси – колку што може – во споредба со Божјото совршенство. Тоа првото му се случило на блудниот син.

Но, што е тоа што во тие моменти може да го спаси човекот? Опитот од претходно воспоставениот однос со Небесниот Отец и човековата слобода, која, според светите Отци, демонот никогаш не може да ја оневозможи до крај. Да се потсетиме што кажавме во првиот дел од беседата: Бог само внимава да не ја наруши нашата слобода, а со тоа и нашиот взаемен однос Родител – дете. Деца, ние немаме ништо посвето од овој однос! Овој однос е единствената надеж на нашето спасение! Токму на овој однос, Татко – дете, се присетува во тие безизлезни

моменти блудниот син и токму тој однос, воопшто неповреден од Татковата страна, го спасува. Од каде го знаеме ова? Од самото освестување на фактот дека токму тој однос е нарушен и дека тој самиот е виновен за нарушувањето: *„Татко, згрешив против небото и пред тебе, и не сум веќе достоин да се наречам твој син!“* Секако на тој однос „малку го потсетил“ и празниот стомак, или, полнотата на животот што претходно ја чувствувал во радоста на првата благодат.

Наше е само да имаме добра намера, да го употребиме дарот на слободата за градење на заедница со Бог и да се подвизуваме во таа насока, а сè друго е дело на Божјата благодат, која ни содејствува. Без Бог и без Божјата благодат ние ништо не можеме да направиме! Тоа значат зборовите: *„И кога беше уште далеку, го виде таткото негов и се сожали на него, па потрча, го прегрна и го целива“* (Лука 15, 20). (Само да напоменам, токму ова се случува при добивањето на дарот на умносрдечната молитва.)

„И синот му рече: ‘Татко, згрешив против небото и пред тебе, и не сум достоин да се наречам твој син!’“ (Лука 15, 21). Помладиот син не ја завршува претходно замислената молба: *„Но прими ме како еден од своите наемници!“* Зошто? Затоа што е беспредметно тоа да го рече гледајќи го доследното родителско однесување на својот Татко, кое и самиот него го одредува и го удостојува со називот „син“. Таткото, значи, како да не се случила неверност и нарушување на односот, и при повторното среќавање се однесува како кон свој син: *„И кога беше уште далеку, го виде таткото негов и се сожали на него, па потрча, го прегрна и го целива“*.

И како уште се однесува Таткото?

„А таткото рече на слугите свои: ‘Изнесете најубава промена и облечете го, и дајте му прстен на раката негова и обувки на нозете; па дотерајте и заколете угоено теле: да јадеме и да се веселиме, оти овој мој син мртов беше и оживеа, изгубен беше и се најде’. И почнаа да се веселат“ (Лука 15, 22–24).

Се случува: обнова на благодатта, потврда на односот и просветлување на умот, добивање на сила и свест за поголем подвиг кој води кон совршенство, учество во светата Евхаристија и причестување со Светите Тајни на Телото и Крвта Христови. Бог, како што вели свети Григориј Палама, ги дарува оние коишто живеат во вистинско покајание со такви дарови кои, кај оние коишто неправилно се подвизуваат, предизвикуваат завист.

„А постариот негов син беше в поле; и на враќање, кога се приближи до куќата, чу песни и извици. Па како повика еден од слугите го праша: ‘Што е ова?’ А тој му рече: ‘Брат ти си дојде, и татко ти го закла угоеното теле, оти го виде здрав’. Тој се налути и нејќеше да влезе“ (Лука 15, 25–28).

Еве како реагираат оние што се од ‘Стариот Завет’; оние што се на првиот степен – чистење на срцето од страстите, а што не внимаваат на своите страсти (на страста на умот, гордоста); оние што имаат високо мислење за самите себе; оние што неправилно се подвизуваат; оние што ја злоупотребуваат првата благодат т.е. плодите од гледањето на првата светлина; оние што другите ги осудуваат, а самите себеси се оправдуваат; оние што мразат и завидуваат. За жал, нешто многу ни е познато, нели?

„Тогаш излезе татко му и го молеше“ (Лука 15, 28).

Што гледаме? Непроменет и константен татковски

однос и кон постариот син, поточно, кон сите Свои деца кои ги создал, без оглед на нивниот однос кон Него.

Еве ја најпрвин бедната слика на самооправдувањето: *„А тој му одговори на татко си и му рече: ‘Еве, ти служам толку години и никогаш не прекршив твоја заповед’“* (Лука 15, 29). А еве ја и целата слика на демонската опседнатост откако ќе се доврши со осудувањето: *„И мене не си ми дал ни едно јаре за да се провеселам со моите пријатели, а кога дојде овој твој син, кој го упропасти твојот имот со блудници, за него ти го закла угоеното теле“* (Лука 15, 29–30).

Да, најпрвин Бог Го осудуваме во самите себе, пред да го осудиме конкретниот човек! Односно, за да го осудиме конкретниот човек, најпрвин ги злоупотребуваме плодовите од гледањето на првата светлина (голото знаење). И додека се самооправдуваме и сакаме да се прикажеме праведни – „никогаш не прекршив твоја заповед“ – веќе исто толку грешиме и ги прекршуваме сите „исполнети“ заповеди дотогаш. Очигледно, постариот син само формално ги исполнувал Татковите заповеди, додека така одговарало на неговиот наемнички интерес и однос. Да ги исполнувал навистина сите негови заповеди, сигурно би се восовршил духовно во личниот однос со својот Татко. Но, тука нема ни трага од личен однос. Ако забележувате, деца, постариот син во ниту едно обраќање не го ословува својот родител со зборот „Татко“. Како што и во ниту еден момент не го осудува својот помлад брат заради нарушување на односот Татко – син, туку заради упропастување на имотот.

„А тој му рече: ‘Синко, ти си секогаш со мене и сè мое е твое; но требаше да се зарадуваме и развеселиме, оти овој твој брат беше мртов и оживеа, изгубен беше и

се најде“ (Лука 15, 31–32). Навистина, човек самиот себеси, со своето однесување, се осудува и се одделува од заедницата со Бог, грешејќи кон својот ближен. Наместо да се радуваме со својот ближен, ние му завидуваме и го мразиме заради неговите успеси. Да не зборувам и за обидите да му попречиме и да му наштетиме. И тоа му го правиме на нашиот ближен, со кого Богочовекот Христос се поистоветува. Како што читаме во Светото Евангелие: „Доколку не сте го направиле тоа на еден од овие [Мои] најмали браќа, и Мене не сте Ми го направиле!“ (Матеј 25, 45). Забораваме дека на тој начин стануваме богоборци. А Бог, смирено и трпеливо, на сите ни вели: „Синко,... сè Мое е твое...“

Навистина, деца, прекрасна и чудесна е оваа евангелска приказна, за чие толкување и запис се потребни можеби страници и страници. Само за ова „синко,... сè Мое е твое...“ – потребен е цел еден том од Догматика. Но, еве, според моите сили се обидов да ви пренесам нешто од мојот, каков таков, опит и знаење и од преданието на светите Отци. Како што видовте, духовната возраст на двата сина ја пронаоѓам на првиот степен од духовниот раст, на степенот на чистење на срцето од страстите, при добивањето на првата благодат и при гледањето на првата светлина. Оваа духовна возраст е посоодветна и поразбирлива за евангелска приказна заради тоа што на оваа возраст се наоѓаат најголемиот број од православните христијани. И додека, од една страна, на помладиот син падот му помага да се освести, да види каде е, вистински да се покае (да го промени целиот дотогашен начин на живот, а не само теоретски да се кае) и да го добие дарот на просветлување, од друга страна, формалното исполнување на заповедите и градењето на наемнички (или правен)

однос кон Бог својот Татко само ја храни суетата и високото мислење за самиот себе на постариот син и го предизвикува неговиот пад.

И уште нешто: Духовниот отец никогаш не смее да го остави своето духовно чедо без благослов, па макар тој бил и изнуден – во случај кога тоа сака да си замине од него. Тој благослов може да биде даден и усно и премолчно и на дело. Тој благослов може да биде даден и со опомена и без опомена. Но, тој благослов мора да биде даден, ако духовниот отец е вистински татко. Со тој благослов, духовниот отец ќе сострадава со своето духовно чедо и ќе го покрива и штити со својата љубов и со молитвата каде и да е тоа и колку и да греша. Со тој благослов никогаш нема да се прекине взаемната врска, за духовното чедо да има, ако му затреба еден ден, каде да се врати... Значи, при непослушанието и предвременото заминување на духовното чедо од својот духовен отец, проблемот не се состои во убедување и одвраќање од намерата, туку во тоа да се овозможат услови за враќање.

Но, приказната сепак нема завршеток. Затоа да внимаваме: *Зашто, ако нивното отпаѓање е спасение за светот, што ли ќе биде нивното примање, ако не воскресение од мртвите* (Рим. 11, 15)?

Простете ми и молете се за мене..!

(втор дел)

Страшниот суд

Рече Господ: „Кога ќе дојде Синот Човечки во Својата слава и сите свети ангели со Него, тогаш ќе седне на престолот на славата Своја, и ќе се соберат пред Него сите народи; па ќе ги оддели едни од други, како што овчарот ги одделува овците од козите; и ќе ги постави овците од Својата десна страна, а козите од левата.

Тогаш Царот ќе каже на оние што Му се од десната страна: ‘Дојдете, благословени од Мојот Отец; наследете го Царството, приготвено за вас од почетокот на светот; оти, гладен бев, и Ми дадовте да јадам; жеден бев, и Ме напоивте; странец бев, и Ме примивте; необлечен бев, и Ме облековете; болен бев, и Ме посетивте; во затвор бев, и дојдовте при Мене’.

Тогаш праведните ќе Му одговорат и речат: ‘Господи, кога Те видовме гладен и Те нахранивме, или жеден и Те напоивме? Кога Те видовме странец и Те прибравме, или необлечен и Те облековаме? Кога Те видовме болен, или во затвор, и Те посетивме?’

А Царот ќе им одговори и рече: ‘Вистина ви велам: доколку сте го направиле тоа на еден од тие Мои најмали браќа, Мене сте Ми го направиле’.

Тогаш ќе каже и на оние што се од левата страна: ‘Одете од Мене, проклети, во вечниот оган, приготвен за ѓаволот и неговите ангели. Зашто гладен бев, и не Ми дадовте да јадам; жеден бев, и не Ме напоивте; странец бев, и не Ме прибравте; необлечен бев, и не Ме облековете; болен и во затвор бев, и не Ме посетивте’.

Тогаш и тие ќе Му одговорат и речат: ‘Господи, кога Те видовме гладен, или жеден, или странец, или

необлечен, или болен, или во затвор и не Ти послуживаме?’

Тогаш ќе им одговори и рече: ‘Доколку не сте го направиле тоа на еден од овие најмали браќа, и Мене не сте Ми го направиле’. И тие ќе отидат во вечна маќа, а праведниците – во живот вечен“.

(Матеј 25, 31–46)

Деца, забележувате ли дека прашањата на кои ќе треба да одговориме на Страшниот суд воопшто не се однесуваат на верата и Црквата на кои припаѓаме, туку на конкретните лични дела на милосрдие: дали кога Господ Христос беше гладен Му дадовме да јаде; дали кога Господ беше жеден Му дадовме да пие; дали кога Господ беше странец Го примивме; дали кога Господ беше необлечен Го облековме; дали кога Господ беше болен Го посетивме; дали кога Господ беше во затвор дојдовме при Него... А, ако некој Го праша Господ, кога сето тоа се случило? Одговорот барем на нас христијаните ни е многу јасен: *„Вистина ви велам, доколку сте го направиле тоа на еден од тие Мои најмали браќа, Мене сте Ми го направиле“.*

Знаеме и веруваме дека Господ, преку целиот Свој Домострој на спасението, се поистоветува со секој човек, а дури и најповеќе со секој еден страдалник. Затоа секогаш кога ќе му помогнеме на еден од овие најмали Христови браќа што страдаат, Христос Го правиме свој брат. А секој што ќе презре еден од овие најмали Христови браќа, од Христос се одрекува.

Но, нема со вас сега да зборувам за социјалната и за чисто хуманитарната димензија на денешното евангелско четиво. Нема со вас, монасите, да зборувам за минимумот што секој христијанин којшто живее во светот треба да го исполни со надеж за спасение. Зошто велам

минимум? Според светите Отци, од две причини. Прва – затоа што, на пример, Господ не бара од христијаните да ги исцелат болните или да ги ослободат заробените, туку да ги посетат и утешат. Што полесно од тоа? И втора – затоа што не го става Господ како критериум за спасение нечинењето на злото, туку чинењето на доброто. Што полесно и од ова?

И пред да им ја препуштиме грижата за обновување на христијанскиот морален лик на оние коишто раководат со парохииите во светот, сакам уште еднаш да потсетам на она што велат светите Отци: Кога страдајќи правиме добро „не треба да мислиме дека земаме учество во страдањата Христови. Само Божјиот суд може да ги види нашите страдања како учество во истоштението на Единородниот Свој Син. Нашиот пат е да се смируваме... Само Бог може да нè подигне и да нè прослави!“

Но, за ова доста. Ред е, ние овде во манастирот, да зборуваме за аскетско-исихастичкиот аспект на прочитаното. Православното монаштво е пред сè и над сè исихастичко, а дури потоа, по можност, на свое место и во свое време – и харитативно. Значи, сето ова погоре напишано и објаснето начелно важи најнапред и најповеќе за луѓето што живеат и работат во светот. За монахот, како за некој што е мртов за овој свет, начелно важи друго правило. Монахот е должен да Го нахрани, напои, да Го прибере, облече, да Го посети и да Му послужи на Христос во своето срце.

Од аскетско-исихастички аспект, ова што денеска го слушнавме не можам а да не го поврзам со евангелското четиво во коешто се вели: „*Лисиците имаат легла, птиците небески – гнезда, а Синот Човечки нема каде глава да потслони*“ (Лука 9, 58). Местото каде што Синот Човечки

нема каде „глава да потслони“ е нашето срце, заробено и извалкано од страстите. А бидејќи нашиот ум не може да влезе во затвореното срце и да допре до Синот Човечки, Христос престојува таму осамен, гладен, жеден, странец, необлечен, во затвор... Затоа, за да допреме до Христос и да Му послужиме, најнапред треба да го очистиме своето срце од страстите, да го осознаеме ‘местото на срцето’, да го откриеме влезот на Царството Небесно внатре во себе, и со својот ум смирено да застанеме пред Царот на славата, Кој страда заради нас и наше спасение.

И на крај, како заклучок, ќе кажам: Кога од аскетско-исихастички аспект се толкува денешното евангелие, треба да знаеме дека единствениот начин на којшто ние, монасите, треба да Му послужиме на Христос, осамен и напуштен во нашето срце, и единствен начин со којшто го оправдуваме својот призив, е подвигот на умносрдечната молитва. Доволно очистеното срце – од страстите што го валкаат и што дотогаш го држат затворено – е единственото место каде што ние монасите се среќаваме со Христос и каде што само Нему Му служиме. Друго место и друг начин не постои за оние што се мртви за светот.

Деца, отсекогаш моето внимание, во денешново евангелие, најмногу го привлекувале зборовите: *„Господи, кога Те видовме гладен и Те нахранивме, или жеден и Те напоивме? Кога Те видовме странец и Те прибравме, или необлечен и Те облековме? Кога Те видовме болен, или во затвор, и Те посетивме?“*

Од една страна, се восхитував на смирението на оние што застапаа оддесно на Господ, а од друга страна, се чудеа на лудоста и на дрскоста, пројавена преку самооправдувањето и обвинувањето, и тоа на Господ, на оние што се најдоа на левата страна. Ова е само уште еден при-

мер дека самооправдувањето секогаш оди заедно со префрлувањето вина на другиот (па макар тоа бил директно и Господ) и со отпаѓањето од Бог.

Да се вратиме на однесувањето на оние коишто Господ ги оправда. Интересно е и полезно да знаете што значат зборовите „Господи, кога Те видовме...“ на оние што Страшниот суд ги затекнува на секој од степените на духовниот развој, поодделно:

Оние што Страшниот суд ги затекна на степенот на чистење на срцето од страстите, ги велат гореспоменатите зборови затоа што и покрај подвигот да ги исполнат Христовите заповеди во пракса, живејќи во грижите на светот, не Го видоа Господ во своето срце преку дарот на умносрдечната молитва.

Оние што Страшниот суд ги затекна на степенот на просветлување на умот, ги велат гореспоменатите зборови затоа што и покрај подвигот на умносрдечната молитва и на љубовта кон непријателите, најчесто заради пастирски обврски во светот, не Го видоа Господ во своето срце и надвор околу себе преку дарот на гледање на несоздадената светлина.

Оние што Страшниот суд ги затекна на степенот на обожение, ги велат гореспоменатите зборови затоа што и покрај подвигот на непрестајната молитва и на плачот за целиот свет, заради злоупотреба на слободата од страна на оние што самите себе се ставија на левата страна, не Го видоа Господ и во нив. Господи, помилуј..!

Со еден збор, сите оние коишто во текот на целиот свој живот се смируваа, што друго знаат освен и пред Христос на Страшниот суд да се смират.

Интересно е и полезно да знаете и што значат зборовите „Господи, кога Те видовме...“ на оние коишто

Страшниот суд ги затекнува во грев и пад.

За да сфатите полесно, прво сакам да ве потсетам на Адамовиот пад. Како што сите знаеме, откако Адам и Ева каснуваат од забранетиот плод, остануваат одголени од Божјата благодат и ја нарушуваат заедницата со Бог. Но, кога Бог ги прашува дали јаделе од забранетиот плод, наместо да се покајат Адам покажува голема гордост, самооправдувајќи се и обвинувајќи Го за својот пад пред сè Бог („жената која ми ја даде Ти“), а потоа и Ева („таа ми даде од плодот на дрвото и јас јадев“). И Ева одговара гордо, самооправдувајќи се: „змијата ме измами, и јас јадев“ (види 1. Мој. 3, 12–13). Светите Отци велат дека само еден од нив двајцата да побарал прошка, и двајцата немало да бидат избркани од рајот, со сите последици што сите ние до ден-денес ги гледаме и ги трпиме, како наследници на последиците од нивниот пад. Сакам да заклучам дека тоа што Бог ги бара нашите Праотци Адам и Ева и стапува во дијалог со нив, не е ништо друго освен што и на двајцата им дава уште една можност за покајание.

Истиот заклучок сакам да го изведам и за оние што Страшниот суд ги затекнува во грев и пад. Тоа што Богочовекот Христос воопшто стапува во дијалог со нив, колку и да звучи тоа страшно („одете од Мене, проклети“), не е ништо друго освен што Тој на сите им дава уште една можност за покајание. И наместо да признаат дека ја заслужиле казната и да побараат прошка и милост од Семилотивиот Христос и да се спасат во последен момент, тие се самооправдуваат и Го обвинуваат Господ и на самиот Страшен суд: „Господи, кога Те видовме...“ О, безмерно безумие!? О, демонско непокајание!?

Со еден збор, сите оние коишто во текот на целиот свој живот се самооправдуваа и ги обвинуваа другите,

што друго знаат освен и пред Христос на Страшниот суд истото тоа да го повторат.

Остануваме неми пред Твојата љубов и долготрпеливост, Христе, Боже наш... Кој сакаш сите да се спасат...

Но време е да се приземјиме малку со уште две практични поуки што произлегуваат од толкувањето на денешното евангелско четиво.

„Доколку не сте го направиле тоа на еден од овие најмали браќа, Мене не сте Ми го направиле“. Ајде сега да ги погледнеме овие зборови и од аспект на љубовта спрема непријателите и да се потсетиме на нешто што и порано сме го чуле... Имено, кога ние се трудиме аскетски да ги љубиме оние што нас нè мразат и кога се трудиме да не им враќаме со зло на злото што ни го прават, тогаш на таквите им оставаме простор за покајание. Само Господ знае кога ќе им истече времето за покајание, но исто така и нема да дозволи тие бесконечно да ни причинуваат зло. Нашиот подвиг не треба да е втемелен врз нашето очекување да им помине времето за покајание и да им се случи некое зло, туку врз надежта дека тие навистина ќе се покајат и ќе се спасат.

Кога, пак, овие зборови ги поврзуваме со делот од Евангелието во којшто се вели: *„Кој ве прима вас, Мене Ме прима; а кој Ме прима Мене, не Мене Ме прима, туку Оној Кој Ме прати“* (види Матеј 10, 40 и Марко 9, 37), тогаш тие се однесуваат на нашиот однос кон оние што Господ ги поставил да управуваат со Црквата, а меѓу другото тие се однесуваат и на односот на оние што живеат во манастир кон нивните настојатели. Што значи, ако вие што живеете во манастир не ја примате сестрата или не го примате братот што јас сум ги поставил за старешини, тогаш немате ништо со мене којшто сум ги поставил на тоа место.

Ако не ме примате мене, тогаш немате ништо со Христос и со нашиот Отец Небесен.

Инаку, Страшен суд пред Страшниот суд е секоја средба со нашиот ближен. Страшен суд пред Страшниот суд е секое наше застанување на молитва, особено кога нашиот ум ќе застане пред престолот на нашето срце, пред Господ. Страшен суд пред Страшниот суд е и секоја Света Литургија, како 'веќе, и уште не': „Спомнувајќи си ја сега оваа спасителна заповед, а и сето она што заради нас стана – крстот, гробот, тридневното воскресение, вознесението на Небесата, седнувањето оддесно на Тебе, Бог и Отецот, како и второто и славно Христово пришествие – Твои дарови од Твоите, на Тебе Ти принесуваме за сите и за сè...“

Простување, на дело

„Бидејќи, ако им ги простите на луѓето гревовите нивни, и вам ќе ви ги прости вашиот Отец Небесен; а ако не им ги простите гревовите на луѓето, ни вашиот Отец нема да ви ги прости вашите.

Кога постите, не бидете жалосни како лицемерите; зашто тие си ги прават лицата мрачни за да се покажат пред луѓето дека постат. Вистина ви велам дека тие ја добиле веќе својата награда. А ти кога постиш, помажи ја главата своја и измиј го лицето свое, па да се покажеш дека постиш не пред луѓето, туку пред твојот Отец, Кој е во тајност; и твојот Отец, Кој гледа тајно, ќе те награди јавно.

Не собирајте богатства на земјата, каде што ги јаде молецот и 'рѓата, и каде што крадците ги поткопуваат и крадат; но собирајте си богатства на небото, каде што ни молец ниту 'рѓа ги јаде, и каде што крадци не ги поткопуваат ниту крадат; зашто, каде што е богатството ваше, таму ќе биде и срцето ваше“.

(Матеј 6, 14–21)

Читајќи го денешното евангелско четиво, веднаш ми падна во очи дека Богочовекот Христос во него нè почувува како да се ослободиме од трите главни вида на страсти: од славољубието – со простувањето и барањето прошка; од сластољубието – со постот; и од среброљубието – со собирањето богатство на небото. Но Црквата, како што сите знаеме, го нагласува подвигот на простувањето и создава и благодатна и психолошка атмосфера за простување токму оваа недела пред почетокот на Великиот

пост. Зошто?

Тајната на Крстот Христов се состои всушност во простувањето. Оној којшто со надеж на учество во Христовиот Крст сака да учествува и во големата Тајна на Христовото Воскресение, тој и простува. И обратно... Ако не му простиме на својот ближен или на својот непријател – сеедно, тогаш сме надвор од евхаристиската и од молитвената заедница со Бог. А ако сме надвор од заедницата со Бог, како воопшто би се случувал процесот на нашето очистување – она што посебно очекуваме да се интензивира во Великиот пост? Ако не почнеме да се ослободуваме од страста славољубие преку простувањето и барањето прошка, напразно е да се подвизуваме против сластољубието и среброљубието. Ѓаволот ни јаде ни пие ни жени (или мажи) има ни пари собира, ама е горд и славољубив и тоа му беше доволно да отпадне од Бог. И само заробеноста од славољубието, без другите страсти, е доволна човек да се демонизира.

Видете, деца, да не должиме многу, работите се многу едноставни: Оној што им простува на сите што му згрешиле, па дури и на своите најцрни непријатели, има Божја благодат во себе; а оној што нема да му прости и само на еден човек, па бил тоа и најцрниот непријател, има демон во себе. Простувањето е сведоштво за присуството на благодатта Божја, а непростувањето е сведоштво за заробеноста од демонот. Скоро истото важи и за барањето прошка. Оние што се на вториот степен од духовниот развој, просветлувањето на умот, и да „сакаат“ не можат да не простат. Тоа би значело моментално затворање на срцето за умносрдечната молитва. Оние што се наоѓаат на првиот степен, чистењето на срцето од страстите, или водат борба со самите себе аскетски на дело

да простуваат и да бараат прошка или, за жал, не простуваат и не бараат прошка...

Ви зборувам за реално простување, а не за фантазија. Реално простување се случува кога се молиме за оној којшто нè повредил (или, што најчесто е така, заради високото мислење за самите себе мислиме дека нè повредил); кога не го озборуваме, судиме и осудуваме тој што нè повредил; и кога на дело му помагаме, му чиниме добро и на секој начин гледаме како да се простиме и смириме со оној што нè повредил. Ова е задача на сите оние што се подвизуваат во послушание, на степенот на чистење на своето срце од страстите. Нивниот подвиг е сè уште аскетски затоа што со разумот и со верата сфаќаат дека треба да простуваат и се принудуваат себеси да простуваат, иако тоа во тој момент не го чувствуваат. Исто така аскетски бараат и прошка.

Ова е задача и на оние коишто се наоѓаат на степенот на просветлување, со тоа што најчесто тие не си замислуваат дека некој ги напаѓа и повредува, туку нападот реално се случува од надвор, преку луѓе, и најчесто без сериозна причина. Кај оние коишто го имаат дарот на умносрдечната молитва, како што знаете, демонот нема простор да нападне од внатре, затоа што нивното срце е доволно очистено од страстите и квантитативно и квалитативно. Господ допушта однадвор напад врз нив за тие да се восовршат во две крстовидни насоки: и во делотворна љубов кон непријателите, односно кон ближните, преку чинење добро, пред сè молитвено; и во делотворна љубов кон Господ, не дозволувајќи умот заради повредената суета да ја прекине својата заедница со Него во срцето, заедница која се случува преку умносрдечната молитва. Без делотворна љубов и кон непријателите, нема

премин од просветлување на умот кон обожение.

А ова се делата на оние коишто се дел од светот, а кои велат за себе дека се христијани, но неправилно се подвизуваат (да не кажам нешто пострашно): не се во конкретно послушание на духовен отец, туку неподготвени се самораководат во духовниот живот; го озборуваат, се самооправдуваат, го обвинуваат, го судат и го осудуваат оној што мислат дека ги повредил; и, ако сето тоа не им се види доволно, измислуваат големи лаги и јавно ги шират само за да му наштетат, а себеси да се оправдаат. Забораваат, заслепени од одмаздољубието или од користољубието, дека колку е поголема лагата толку е таа полесна за проверување и толку и тие самите наместо веродостојни, во очите на оние пред кои лажеле излегуваат многу сомнителни. Таквите никогаш не бараат прошка. Знам дека треба да помине време за сето ова да се освести, но човек треба да работи на себе и да се покае на дело, а не уште повеќе да заглавува. Оној што сè уште се самооправдува и ги осудува другите, не може вистински да простува и да бара прошка. За оние, пак, што се посветиле на Бог, ваквиот начин на живот значи страшно губење време, голема неплодност и промашување.

Но, како простувањето и барањето прошка да ни стане освестен подвиг, а не само подвиг кој го правиме со вера и послушност кон Евангелието? Станува освестен подвиг кога ќе осознаеме дека критериум на нашата вина се Богочовекот Христос и Божјата правда, а не човекот и човечката правда. Што значи тоа во пракса? Кога некој ќе нè повреди, ние во тој момент не размислуваме за оправданоста или неоправданоста на неговата постапка, туку нашето внимание е свртено кон тоа дали нашите мисли, зборови и дела во тој момент се согласни со Христовите

или не!? Дали во мојот ум и срце се случува истото тоа што и во Христовиот ум и срце при таков случај? Дали постапувам исто како и Христос што постапува со оние коишто Го повредуваат? Секако, не! Секако, бескрајно сме далеку од тоа! Па, ете од каде произлегува нашата вина, па дури и вината на оние што се на степенот на обожение, а не од оправданоста или од неоправданоста на повредите што другите ни ги причинуваат... Па, ете каде се наоѓа и неисцрпниот извор на нашето покајание... Затоа никогаш, ама во ниту еден единствен случај немаме оправдување кога не бараме прошка и кога не простуваме!

И зборовите од Евангелието, *„ако ли не ги простите грешките на луѓето, ни вашиот Отец Небесен нема да ви ги прости вашите“*, не треба да се сфатат така како што буквално ги читаме, туку овие зборови значат дека ако не им ги простуваме грешките на луѓето, не дека Бог пак не ни простува (чувај, Боже, од таква хула!), туку ние самите се одделуваме од Божјата благодат и самите себе се осудуваме и одделуваме од Бог. Ние самите на себе не си простуваме.

Но, да се надоврзам на она што најпрво го реков: Само славољубието, и без другите страсти, е доволно човек да се демонизира. Да не зборуваме за тоа дека ако не внимаваме на славољубието, сите други подвизи можат само да го хранат и да го зголемуваат истото. Затоа Господ Христос и во делот на ослободување од другите два вида страсти посебно нè опоменува на славољубието, додека, пак, во делот за славољубието не ги ни спомнува сластољубието и среброљубието. Кога говори за постот, вели: *„Кога постите, не бидете жалосни како лицемерите, затоа што тие си ги прават лицата мрачни за да се покажат пред луѓето дека постат“*. Значи, со ова што го вели,

Господ нè опоменува да не бараме човечка слава. А кога говори за тоа да не собираме богатство на земјата, вели: *„Зашто, каде е богатството ваше, таму ќе биде и срцето ваше“*. Значи, оние коишто живеат во светот и со светот, Господ ги опоменува дека собирањето богатство само на земјата е барање сигурност, во крајна инстанца, во себе и во своите способности (самодоволност и самољубие), наместо во Бог и со Бог.

А за оние што живеат во манастир, тие Господови зборови значат дека не смеат да се задоволат со нивото од првиот степен – чистење на срцето од страстите, туку дека мора да го достигнат второто ниво од духовниот развој, просветленоста. Односно, дека не смеат да се задоволат со чистење на енергијата на умот, туку мораат доволно да ја очистат и суштината на умот, која е во срцето, и да го достигнат блаженството на чистите по срце. Зашто, не вели Господ *„каде што е богатството ваше, таму ќе биде и умот или разумот ваш“*, туку вели: *„таму ќе биде и срцето ваше“*. Ако страста славољубие останува и натаму наше богатство, а ние не се бориме против неа, тогаш оваа страст го држи извалкано, заробено и затворено (за умносрдечната молитва) нашето срце, и станува наш идол пред кој на дело се поклонуваме. Нашето единствено богатство е Христос. При умносрдечната молитва сè повеќе и повеќе Го откриваме Христос како единствено богатство на нашето срце и само Нему Му се поклонуваме и го откриваме нашето срце во Него. Ги откриваме бескрајните соборни простори и можности на нашето срце во Богочовекот Христос.

Дај, Боже, да го достигнеме и степенот на обожение и да дознаеме што значат и зборовите на светиот апостол Павле: *„Јас веќе не живеам, туку Христос живее*

во мене“ (Гал. 2, 20) – Христос, Кој на Крстот го вели она, за нас уште непоимливо, но сигурно есхатолошко и сигурно спасително, дури и за оние што во последен момент ќе се покајат и ќе побараат прошка: „Оче, прости им, не знаат што прават..!“ (Лука 23, 34).

Простете ми и мене..., во Господ Исус Христос и заради Него!

Исполнета молитва

На другиот ден Исус намисли да отиде во Галилеја и го најде Филип, па му рече: „Врви по Мене!“

И Филип беше од Витсаида, од градот на Андреј и Петар. Филип го најде Натанаил и му рече: „Го најдовме Исус, синот Јосифов, за Кого пишуваше Мојсеј во Законот, и Пророците!“ А Натанаил му рече: „Може ли нешто добро да излезе од Назарет?“ Филип му одговори: „Дојди и види!“

Исус, пак, кога го виде Натанаил да иде при Него, рече: „Еве вистински Израилец, во кого нема лукавство“. Натанаил Му рече: „Од каде ме познаваш?“ Исус му одговори и рече: „Уште пред да те повика Филип, кога беше под смоквата, Јас те видов“. Му одговори Натанаил и рече: „Ради! Ти си Син Божји, Ти си Царот Израилев!“ А, Исус одговарајќи, му кажа: „Веруваш, оти ти реков дека те видов под смоквата; ќе видиш повеќе од ова“.

(Јован 1, 43–50)

Пред што било да кажам за денешното евангелско четиво, сакам да ви обрнам внимание на Филиповиот одговор „Дојди и види!“, на прашањето на Натанаил „Може ли нешто добро да излезе од Назарет?“, од една страна; како и на Натанаиловото прифаќање на овој едноставен метод на проверка на нештата, од друга страна. Да не навлегуваме во тоа колку сила носеле со себе овие зборови изговорени од Филип заради неговата средба со Христос, бидејќи одговорноста за одлуките и постапките е пред сè наш личен проблем, а не на оној којшто нè повикува нешто да сториме или не. Затоа, за мене тука се битни две работи. Прво, зборовите „дојди и види!“ во контекст

на православниот начин на живот и подвиг не значат ништо друго освен пракса и теорија, чистење на срцето од страстите и просветлување на умот. Едното без другото едноставно не оди. И второ, овој метод очигледно му е веќе применет, познат и многу приемчив на Натанаил, само што овојпат го спроведува на најлично можно ниво, во лична средба со Богочовекот Христос. За ова, толку.

Денешново евангелие е уште едно историско сведоштво и конкретен пример на совршена молитвена заедница и однос помеѓу Бог и човекот (создаден според образот Божји), помеѓу Прволикот и Неговата икона; сведоштво за исполнета молитва. Кога Христос му вели на Натанаил „кога беше под смоквата, Јас те видов“, всушност му открива Кој го слушал, но и Кој му одговорил на молитвата додека тој се молел под смоквата. Нормално, Христос веќе му открива на Натанаил и Кој му ја исполнува во целост и во живо таа молитва сега. А Натанаил со својот одговор ни открива и ни сведочи дека во Богочовекот Христос Го препознава Оној Кому се молел и Кого единствено Го барал во молитвата – Синот Божји и Царот Израилев, очекуваниот Месија. А кој друг би можел да знае што се случува во срцето и во умот на Натанаил ако не Самиот Бог? Така што, не знам на што попрво да се воодушевувам: дали на Натанаиловата молитва, во која Го бара само Него; или, на нејзиното совршено исполнување – и како мистично доживување и како лична средба во живо – од страна на Богочовекот Христос? Или, пак, овие две работи не можат да се одделат, ни како случка, ни како инспирација...

Инаку, нашата молитва кон Господ може да личи како кога толпа луѓе, што стојат оддалеку, му се обраќаат на царот. Тој гледа пред себе мноштво луѓе, слуша дека сите нешто зборуваат и бараат, но ниту некого препознава,

ниту знае точно кој што кажува и кој што бара. Таква е силата на молитвата на оние чиј духовен развој соодветствува на нивото на чистење на срцето од страстите. Не дека Бог не ја слуша и таа молитва, но позади неа не стои потполна посветеност на Бог, пројавена преку умирање (туѓинување) во однос на светот, апсолутно послушание и постојан молитвен подвиг. Тоа е молитва чијшто одговор е тешко забележлив, особено за неопитните и особено кога се случува надвор од периодот на првата благодат. И бидејќи најчесто, сакале ние или не, таа е наемничка и робовска молитва, ниту може да трае долго, ниту е чиста, ниту ни носи редовно солзи и покајание.

Нашата молитва може да изгледа и како да се наоѓаме меѓу десетина луѓе блиски до царот. Тогаш тој знае точно кој и како му се обраќа и кој што бара. Таква е молитвата на носителите на дарот на умносрдечната молитва на степенот на просветлување. Ова е веќе молитва на ниво на личен однос со Бог, која во истиот момент носи со себе и одговор, ни Го носи Господ. Генерално, сите наши проблеми поврзани со борбата против помислите, со борбата против страстите, па дури и проблемите со телесни болести и болки може веднаш или брзо да се надминат со просто молитвено симнување на умот во срцето. Кога со оваа молитва се призива Божјата помош за нашите ближни, тогаш нејзиното исполнување е сигурно; доволно е да има добра намера и надеж за спасение во оној што кого се молиме.

Но, молитвата може да биде и како кога се зборува со царот лице в лице. Таква е молитвата на совршените. Тоа е молитва чудотворна. Во текот на оваа молитва, во рамките на личниот однос, Господ може да му се јави во вид на несоздадена светлина на оној што се

моли, прекинувајќи ја притоа и самата молитва. Кога се во прашање другите, исполнувањето на молитвата повторно зависи од постоењето на добра почва во срцето на оние што имаат потреба од неа. Таква, лице в лице, била и молитвата на Натанаил. Потврда за тоа е и неговото апостолско достоинство, дарувано од Самиот Господ. Неговото апостолско достоинство очигледно одговара на неговата внатрешна духовна состојба, каков што и бил обичајот за ракополагање и поставување на Апостолите и Епископите во првите три века. Потврда за неговата совршена молитва е и неговата совршена т.е. маченичка смрт.

Што можеме да заклучиме од средбата помеѓу Христос и Натанаил и воопшто од преданието на светите Отци за подвигот на богопознанието, а во контекст на денешниот празник – Недела на Православието?

Согласно опитот на сите Светии, единствен темел на вистинскиот духовен живот е вистинската вера. Вистинската вера го соединува човекот со Бог. Учество во вистинската вера во Црквата истовремено значи и чувство во вистинска благодат. Вистинската вера е критериум за вистински духовен живот. Но и вистинскиот, православен и подвижнички духовен живот во Црквата е единствен метод со кој се стигнува до спознание на вистинската вера, до богопознание. Спознанието на вистината, на лично ниво, во строго православна смисла, не е интелектуално човечко достигнување, туку, пред сè, е Божји дар на 'просветленост на умот' и 'обожение на личноста'. Дар Божји којшто се добива после големиот подвиг на 'чистење на срцето од страстите', до крај. Затоа, многу е потребно, покрај подвигот за сочувување на вистинската вера по секоја цена, да се сочува и вистинското аскетско-исихастичко предание во Црквата, преданието на умносрдечната молитва.

Исцеление на фатениот

По неколку дена, Он пак влезе во Капернаум; и се чу дека е во една куќа. Веднаш се собраа мнозина, така што и пред вратата не можеа да се сместат; а Он им зборуваше.

И дојдоа при Него со еден фатен, кого го носеа четворица; па, бидејќи не можеа да се приближат до Него од народот, откако го открија и го пробија покривот од куќата каде што беше Он, ја спуштија постелката на која лежеше фатениот.

А Исус, кога ја виде верата нивна, му рече на фатениот: „Синко, ти се простуваат гревовите твои!“

Таму седеа некои од книжниците и си помислија во срцата свои: „Што хули Овој на Бог? Кој друг може да простува гревови освен Единиот Бог?“

Исус веднаш, штом узна со Својот дух дека тие така мислат во себе, им рече: „Зошто го помислувате тоа во срцата свои? Што е полесно да му кажам на фатениот: ‘Ти се простуваат гревовите’; или да речам: ‘Дигни се, земи ја постелката своја и оди’? Но за да знаете дека Синот Човечки има власт на земјата да ги простува гревовите“ – му рече на фатениот – „Тебе ти велам: стани, земи ја постелката своја и оди си дома!“

И тој стана веднаш, па, штом ја зеде својата постелка, се појави пред сите – така што сите се восхитуваа и Го славеа Бог, велејќи: „Никогаш вакво чудо не сме видели!“

(Марко 2, 1–12)

Деца, слушајте внимателно за да ви го објаснам

ова евангелското четиво. Главно, во последнава реченица што ви ја прочитав се крие она што треба да се толкува.

Во текстот од евангелието најнапред се истакнува верата на фатениот и на оние што го носат. Пред сè верата на фатениот...

Еднаш веќе ви зборував дека и верата или верувањето многу зависи и се разликува од тоа на кој степен од духовниот развој се наоѓа човек. Она во што уште верува и кон што се стреми оној кој се наоѓа на степенот на чистење на срцето од страстите, веќе е знаење и опит за оној кој е на вториот степен, а не прашање на вера. Она во што уште верува и кон што се стреми оној кој се наоѓа на степенот на просветлување на умот, веќе е знаење и опит за оној кој е обожен, а не прашање на вера...

Но, за да премине верата во знаење и опит, потребни се голем подвиг и смирение. Таков подвиг и смирение гледаме и во напорот пред сè на фатениот да дојде до Христос Богочовекот. Пред сè смирение... Внесувањето преку покривот на куќата со надеж и за исцеление – како и во многу случаи досега – а наместо него јавно да ја слушне само причината за својата болест (гевот) и без помисла да го прифати сето тоа, зарем ова не покажува смирение и благодарност? Да, однесувањето на фатениот покажува дека тој ја освестил причината за својата болест, а тоа е гевот, како што потврди и Христос, и со смирение и благодарност ја прифаќа Господовата одлука, сметајќи се себеси недостоен и за толку – да му ги прости „само“ гревовите.

Како што и другпат сум ви спомнал, прифаќањето на Божјото слово за нас, прифаќањето на Божјата волја за нас и прифаќањето на Божјата промисла за нас, со смирение и благодарност, истовремено значи и наше отворање

и наше прифаќање на Божјата благодат. Следствено, тоа значи и наше исцеление, и душевно и телесно. Значи, второ нешто што истакнува денешното евангелие е и гревот и отпаѓањето од Бог како причина за нашите болести, и душевни и телесни.

Трето нешто што е истакнато во денешното евангелие е и вистината дека Господ Бог е Единствениот Кој има власт да ги простува гревовите, ако со вера и покајание, односно со смирение и благодарност, пристапиме кон Него. Вистинското покајание значи неповторување на гревот. Вистинското простување на гревовите исто така се препознава од неповторувањето на гревот. Оној што има вистинско покајание ќе добие и вистинско простување на гревот од Самиот Господ, што значи и исцелување од последиците на гревот. Вистинското простување на гревот и исцелувањето на неговите последици не е ништо друго туку возобновување на нашата заедница со Бог, со Богочовекот Исус Христос.

Токму овој момент, простувањето на гревот, е причина за помислите на книжниците. Тие знаат од Книгите на Законот дека единствено Бог има власт да простува гревови. Затоа немаше можеби и ништо да помислат ако Христос само го исцелеше фатениот, зашто тоа ќе беше само уште едно исцеление од многуте кои во тоа време Он ги правеше; но, објавата на простувањето ги соблазнува. Заради нивно обраќање и спасение, Христос постапува по редот по кој следуваат настаните: прво јавно простува, па потоа и јавно исцелува. И на крај, ем љубовно – без да ги кара како што Он знае кога ќе види непокајание – им ги открива помислите на нивните срца, ем им ја пројавува Божјата сила и власт од Себе со исцеление на фатениот. Ова го потврдува и самото евангелие: *така што сите* [без

исклучок] се дивеа и Го славеа Бог, велејќи: „Никогаш ва-
кво чудо не сме виделе!“

Деца, забележувате дека многу ретко ви го толку-
вам Евангелието алегориски, како што е обичај во ‘Алек-
сандриската школа’ и како што некои сакаат да толкуваат,
па да речам, на пример, дека куќата во која престојува
Христос е срцето на човекот и благодатта на Светиот Дух
во него, а дека отворањето на покривот и спуштањето на
фатениот низ него е отворањето на срцето и симнувањето
на умот во него. Ниту пак ви го толкувам само историски
и етички, како што е обичајот во ‘Антиохиската школа’.
Тоа што најчесто го слушате е аскетско-исихастичкото
толкување карактеристично за ‘Македонско-светогорската
школа’, кое се заснова на личносниот принцип, на си-
стематизацијата и хармонијата на православниот духовен
живот и на не повеќе од она што Бог ни дал. За ова толку.

Вистинското простување на гревовите е чистење-
то на срцето од страстите и неговото отворање за умно-
срдечната молитва. Тоа е ослободување од робувањето
на страстите, од гревот и од демонот. Тоа е одвојување
од светот. Затоа и Господ на фатениот му се обраќа тат-
ковски, со зборот „синко“...

Обрезание, по срце и уши

Во она време, се вратија пастирите, славејќи Го и фалејќи Го Бог за сè што чуја и видоа, како што им беше речено.

А кога се навршија осум дена, за да биде обрзан Младенецот, Му ставија име Исус, известно од ангелот уште пред да биде зачат во утробата.

А Младенецот растеше и крепнеше со духот, исполнувајќи се со премудрост; и благодатта Божја беше врз Него.

(Лука 2, 20–21, 40)

За полесно да го сфатиме настанот на обрзанието на Богочовекот Христос, најнапред треба да се потсетиме на две работи. Прво, на зборовите Христови: „*Немојте да мислите дека сум дошол да го поништам Законот или Пророците; не сум дошол да ги поништам, туку да ги исполнам. Зашто, вистина ви велеам, дури постојат небото и земјата ниту една јота или црта од Законот нема да се измени, додека не се исполни сè*“ (Матеј 5, 17–18). И второ, сè што Богочовекот во Божјиот Домострој направи, за нас и наше спасение го направи, а не за Самиот Себе.

Читајќи го денешното евангелие, се потсетив на молитвата која ја изговараме на крајот на Божествената Литургија пред светиот Путир на жртвеникот: „Христе, Боже наш, Ти Самиот си исполнување на Законот и Пророците; Ти си го исполнил сиот спасителен домострој на Отецот, исполни ги со радост и веселост нашите срца, постојано, сега и секогаш и во вечни векови. Амин“.

Ако внимателно ја погледнеме оваа молитва, во

неа ќе ги препознаеме историските периоди на Стариот и Новиот Завет, како и бесконечниот период на Царството Небесно, кој веќе е и уште не е. Со јазикот на православната теологија овие периоди уште се наречени: ‘Сенка’, ‘Икона’ и ‘Вистина’. Што се однесува до нашиот личен (и соборен) духовен живот, овие периоди одговараат на три нивоа од духовниот развој: чистење на срцето од страстите, просветлување на умот, и обожение на целата личност, и душа и тело. Токму заради поврзаноста со овие три нивоа, би сакал да позборуваме за денешново евангелие.

Ако сакаме да видиме на кое ниво од духовниот развој се наоѓаме, поточно, дали сме на ниво на очистување или просветлување – значи, дали живееме согласно Стариот или Новиот Завет, треба само да провериме чии критериуми исполнуваме. Секако тука има и многу нијанси во однесувањето, односно дали воопшто се подвизуваме или не, и каква е нашата прва реакција после претрпената повреда на нашата суета и високо мислење за самите себе. Еве што вели Стариот Завет: *„На оној кој ќе му нанесе повреда на ближен, да му се направи и нему она што го направил тој: прелом за прелом, око за око, заб за заб; како што му нанел повреда на човек, така и нему да му се направи. И кој удри човек и умре, да биде умртен“* (3. Мој. 24, 19–21). А еве што вели Новиот: *„Јас, пак, ви велам: да не се противите на злото. Ако некој те удри по десниот образ, заврти му го и другиот“* (Матеј 5, 39). *„Сте слушале дека е кажано – ‘љуби го својот ближен и мрази го непријателот’. А Јас, пак, ви велам: ‘љубете ги непријателите свои, благословувајте ги оние што ве колнат, правете им добро на оние што ве мразат и молете се за оние што ве навредуваат и гонат“* (Матеј 5, 43–44). Мислам дека со малку искреност и самокритичност лесно ќе дојдеме до

одговорот.

За оној што не сака – а не дека не може – да биде самокритичен, важат зборовите на светиот првомаченик Стефан: „Тврдоглави и необрезани по срцето и ушите! Вие секогаш Му се противевте на Светиот Дух – како татковците ваши, така и вие“ (Дела 7, 51). Дообјаснети од светиот апостол Павле, овие зборови значат: *не е Јудеец оној кој е таков по надворешност, ниту по обрезанието кое е надворешно врз плотта, туку оној кој е внатрешно таков; и она обрезание коешто е во срцето, по Дух, а не по буква: него ќе го пофалуваат не луѓето, а Бог* (Рим. 2, 28–29).

Секако, постојат и уште појасни критериуми за тоа на кое духовно ниво се наоѓаме, кои вие ги знаете, а тоа е дека на првиот степен од духовниот развој молитвата може да биде само усна и умна, како што на вториот степен молитвата може да биде и умносрдечна; на третиот степен молитвата може да биде само непрестајна умносрдечна. Но, овојпат ова не е централната тема.

Добро е да се потсетиме сите и никогаш да не губиме предвид дека што се однесува до вообичаениот духовен развој не е возможно прескокнување од едно на друго ниво без да се помине и исполни претходното: „*Зашто ви велам, ако вашата праведност не ја надмине праведноста на книжниците и фарисеите, вие нема да влезете во Царството Небесно*“ (Матеј 5, 20). Овие зборови не значат ништо друго освен дека ако доволно не го очистиме срцето од страстите, никогаш нема да го добиеме Божјиот дар на ‘отворање на срцето’ и никогаш нема нашиот ум молитвено да влезе низ тесната врата на срцето, која води во Царството Небесно.

Сретение со Тајната Христова

И кога се навршија деновите на Нејзиното очистување, според законот на Мојсеј, Го донесоа во Ерусалим за да Го претстават пред Господ, како што е напишано во Законот Господов, секое машко дете кое прво ќе ја отвори утробата да се посвети на Господ; и да се принесе жртва, како што е речено во Законот Господов, две грлици или две гулапчиња.

А во Ерусалим живееше тогаш еден човек по име Симеон; и тој човек беше праведен и благочестив; и ја очекуваше утехата Израилева; и Светиот Дух беше врз него. Нему Светиот Дух му беше прорекол оти нема да види смрт дури не Го види Христос Господов. И дојде по вдохновение во храмот. Па, кога родителите Го донесоа Младенецот Исус за да го извршат над Него обичајот според Законот, тој Го зеде во своите раце, Му благодари на Бог и рече: „Сега го отпушташ Својот слуга со мир, Владико, според зборовите Твои; зашто очите мои го видоа спасението Твое, што си го приготвил пред лицето на сите народи: светлина за просвета на незнабошците и слава на Твојот народ, Израилот“. А Јосиф и Мајка Му се чудеа на она што се зборуваше за Него. Па ги благослови Симеон и Ѐ рече на Марија, Мајката Негова: „Еве, Овој лежи за паѓање и подигање на мнозина во Израилот, и е знак против Кого ќе се говори. А и на Тебе Самата меч ќе Ти ја прободe душата за да се откријат мислите на многу срца“.

Таму беше и пророчицата Ана, ќерката Фануилова, од Асировото колено; и беше многу остарела, а со мажот проживеала само седум години по моминството свое. Таа беше вдовица на околу осумдесет и четири години и

не се отстрануваше од храмот, служејќи Му на Бог со пост и молитва, дење и ноќе. Во тој час пристапи и таа, и почна да Го слави Господ и им прикажуваше за Него на сите што чекаа спасение во Ерусалим.

И кога извршија сè по Законот Господов, се вратија во Галилеја, во градот свој Назарет. А Младенецот растеше и крепнеше со духот, исполнувајќи се со премудрост; и благодатта Божја беше врз Него.

(Лука 2, 22–40)

Заради соединувањето според ипостас, Богочовекот Христос немаше потреба Он лично како Бог – како една сложена Божествена Ипостас која во себе содржи две природи неразделно, неслиено, неразлучно и непроменливо соединети – да исполнува ниту едно правило или обичај од старозаветниот Закон. Ниту имаше потреба од обрезание во осмиот ден, ниту од претставување пред Бог во храмот на четириесеттиот ден, ниту од принесување жртви за очистување, ниту од послушност кон родителите, ниту од што било кое според Законот требаше да се исполнува.

Но, зошто да зборуваме за старозаветниот Закон? Па, Он лично немаше потреба ниту од Крштение, ниту од Преображение, ниту од Тајната вечера, ниту од Распятие, ниту од смрт и Погребение, ниту од тридневно Воскресение, ниту од Вознесение! И природно, логички се наметнува прашањето: Зошто тогаш се случува целата оваа Божествена Икономија (Домострој), оваа божествена интервенција меѓу луѓето во светот и времето? Одговорот е ист како што читаме и во Симболот на верата: „заради нас и нашето спасение“..! Од љубов сме создадени и од љубов, после падот, сме спасени.

Последиците од падот, во човековата природа, не би можеле да се исцелат доколку таа не стана и природа на Синот Божји и доколку на тој начин не го помина целиот човеков животен пат од раѓањето, преку страдањето, до самата смрт и воскресение. Богочовекот Христос и самата смрт ја посвои за да ја уништи со Своето Воскресение. Но, Христос ги презеде само непропадливите (нетрулежните) страсти на човековата природа, последици од Адамовиот грев и пад: гладот, жедта, заморот, напорот, страдањата, солзите, стравот пред смртта и самата смрт, и сите останати кои по природа им припаѓаат на сите луѓе. Богочовекот зеде сè освен гревот, односно подложноста на грев.

Отец Јован Маендорф, согласно свети Леонтиј Ерусалимски, вели: „Предвечниот Логос е субјектот (на кое било страдање и) на смртта Христова, зашто во Христос нема друг личен субјект освен Логосот – единствено ‘некој’ може да умре, а не ‘нешто’ или природа или плот“. Синот и Логосот Божји е субјект на страдањата, но своеволно, а не заради самата страдалност на човечката природа. Овој персонален аспект на православната Христологија секогаш треба посебно да се нагласи.

Затоа, Богочовекот Христос е Тој Кој нè спасува, пред сè со Својата Личност, како Богочовек, и како Таков – со сите Негови богочовечки и спасоносни дела и случувања од Неговиот живот: со раѓањето, со крштението, со преобразувањето, со распнувањето, со смртта, со воскресението, со вознесението и со испраќањето и своеволното слегување на Светиот Дух Господ; и со основањето на новозаветната Црква како Тело Христово.

Како што вели светилникот на Православието, свети Григориј Палама: „Човечката природа на Исус во ипостасна смисла е едно со Логосот, и во неа божествените

енергии, кои Го имаат Логосот за свој извор, проникнуваат во создадената природа и ја обожуваат“. И, како што научивме пак од овој свет Отец, ова соединување според ипостас и ваквото обожение на човечката природа на Исус Христос им станува извор на божествениот живот и обожението на сите оние што се во Него, на сите оние што се во Црквата и што живеат во нејзините Свети Тајни и со нејзините свети добродетели.

Читав негде одамна – кај ава Јустин Келиски, ако добро паметам – дека ние православните Христијани сме Христос продолжен низ сите векови, дека Христос го живее нашиот живот и дека ние го живееме Неговиот живот. Среќавајќи се постојано во нашиот живот со Тајната Христос и живеејќи ја таа Тајна, забележуваме дека Богочовекот Христос преку Својот живот нè води и ни ги покажува трите степени на духовниот развој. Низ нив, нормално, ние треба да поминеме, а не дека Он ги поминувал.

Од Своето Зачнување и Рождество па сè до Своето Крштение, ни го покажува степенот на чистење на срцето од страстите. И што уште ни покажува? Ни покажува многу јасно и силно дека ако сакаме правилно и без пречки да го поминеме и надминеме овој степен, не ќе можеме на друг начин освен, главно, преку апсолутно послушание кон нашиот духовен отец. Гледајте Го Христос, Кој иако Бог, колку до совршенство им е послушен на Својата Мајка и на Праведниот Јосиф, како и на правилата на Законот, и тоа до Својата триесетта година. Што да кажам за нас денеска кои доаѓаме во манастир и како да немаме поим што ни се случува, а камоли нашиот ум доброволно да го предадеме во потчинетост, поточно, под духовно раководство на нашиот духовен отец?! После сакаме умносрдечна молитва и високи духовни дострели?

Како да не, утре сабајле..! Башка што сме во прелест дека нешто знаеме и дека имаме некаква просветленост. Башка што цело време духовно се самораководиме, па уште сакаме и други да раководиме... А за композицијата од прелести што потоа се налепува, сега немам ни време ни место да зборувам. Ги гледаме сегде околу нас...

Од Своето Крштение па до Своето Погребение, Христос ни го покажува степенот на просветлување на умот. И што уште ни покажува? Ни покажува многу јасно и силно дека ако сакаме правилно и без пречки да го поминеме и надминеме овој степен, не ќе можеме на друг начин освен, главно, преку многутрадалната љубов кон непријателите и преку секојдневно повеќечасовно погребување на нашиот ум во длабочините на нашето срце.

Од Своето Воскресение па сè до Своето Вознесение, ни го покажува степенот на обожение на нашата личност, и на душата и на телото. И што уште ни покажува? Не знам, ќе видиме...

Деца, на нас останува да покажеме дали сакаме Христос да Го сретнеме и примиме во нашите преградки на крајот од нашиот живот; или, сакаме да Го сретнеме и примиме во преградките на нашето срце уште во нашата младост, како извор на непоматена радост, светлина и сила; или, сакаме како Апостолот со неизглаголива радост да воскликнеме: *И јас веќе не живеам, туку Христос живее во мене. А тоа што сега живеам во тело, живеам со верата во Синот Божји, Кој ме засака и Себеси се предаде за мене* (Гал. 2, 20)...

Соединување според суштина, соединување според ипостас и соединување според енергија

Во она време дојде Исус од Галилеја на Јордан при Јован за да се крсти од него. А Јован Го запираше говорејќи: „Јас треба од Тебе да бидам крстен, а Ти при мене ли идеш?“ Но, Исус му одговори и рече: „Остави го сега тоа, оти нам ни претстои да ја исполниме секоја правда“. Тогаш Јован Го остави Исус.

И штом се крсти, Исус веднаш излезе од водата и Му се отворија небесата и Го виде Духот Божји да слегува како гулаб и да се спушта над Него. И, ете, глас од небесата говореше: „Тој е Мојот возљубен Син, Кој е по Мојата волја!“

(Матеј 3, 13–17)

Свети Кирил Ерусалимски вели: „Почеток на светот е водата, почеток на Евангелието е Јордан. Кога Исус Христос се крштеваше во водите на Јордан, на светот му се објави онаа тајна која во Стариот Завет само се навестуваше, за која во Мисир и во Индија единствено се багнословеше: тајната на Божествената Троица. Отецот му се јави на сетилото за слух, Духот на сетилото за вид, а Синот дури и на сетилото за допир. Отецот го изговори Своето сведоштво за Синот, Синот се крсти во вода, а Светиот Дух во вид на гулаб лебдеше над водата“. За време на крштевањето на Богочовекот Исус Христос, Бог првпат јасно и конечно се пројави како Света Троица – Отецот и Синот и Светиот Дух. Значи, имаме повод да зборуваме за чиста теологија т.е. за Тријадологијата т.е.

за Ипостасите на Света Троица и за предвечните односи помеѓу Нив, како и за соединувањето според суштина. Имаме повод да зборуваме и за Божествената Икономија, за создавањето и спасението на светот и човекот, од Отецот преку Синот во Светиот Дух. Во рамките на тоа, имаме повод да зборуваме и за Христологијата и за соединувањето според ипостас. Светиот апостол Павле вели: *ја говориме мудроста меѓу совршените* (1. Кор. 2, 6); затоа ние нашата проповед ќе ја прилагодиме и според нашите способности и според приемчивоста на оние што нè слушаат, и ќе зборуваме за соединувањето според божествена енергија и за подготовката за тоа соединување.

Христос е Тој Кој нè спасува, пред сè со Својата Личност, како Богочовек, и како таков – со сите Негови богочовечки и спасоносни дела и случувања од Неговиот живот: со раѓањето, со крштението, со преобразувањето, со распнувањето, со смртта, со воскресението, со вознесението и со слегувањето (испраќањето) на Светиот Дух. Затоа целиот Божји Домострој на човековото спасение остварен во Богочовекот Исус Христос има сотириолошки (спасителен) карактер и значење, а терминот спасение е основен поим во православниот духовен живот.

Но, да не забораваме, Богочовекот Христос нема никаква лична потреба од она што го прави, од целиот Домострој на спасението, туку сето тоа го прави само за нас и наше спасение. Конкретно, Христос нема потреба ни да се крсти, туку тоа го прави само заради нас и наше спасение. Според свети Григориј Палама: „Соединувањето според ипостас е остварено во Христос. Затоа човечката природа на Исус во ипостасна смисла е едно со Логосот, и во неа божествените енергии, кои Го имаат Логосот за свој извор, проникнуваат во создадената природа и ја

обожуваат“. Во тоа се состои и разликата помеѓу Христос и христијаните, или поинаку, помеѓу ипостасното поседување на божествениот живот заради соединување според ипостас, од една страна, и обожението преку благодатта и личната заедница со Бог заради соединување преку енергија – на што е повикан секој човек – од друга страна. Ова соединување според енергија, во Црквата, која е Тело Христово, им станува достапно на сите оние што учествуваат во Светите Тајни на Светиот Дух. Така што, Христос со Своето крштевање и ја воспостави Светата Тајна Крштение, и ги освети водите Јордански, па дури го освети и самиот Јован Крстител, кој Го крштеваше.

Крштението и Миропомазанието во Православната Црква се извршуваат заедно, едно по друго. Светата Евхаристија е и цел и печат и исполнување на Крштението и Миропомазанието. Светото Крштение е облекување во Самиот Христос (*Вие кои во Христос се крстите, во Христос се облековте* – Гал. 3, 27), при што сите крстени како членови се соединуваат во Еден Исус Христос (види Гал. 3, 28), т.е. во едно Тело, чија Глава е Христос и сите членови се и Негови и (поодделно) членови меѓу себе (види 1. Кор. 12, 27). „Крштението – пишува свети Никола Кавасила – не е ништо друго туку раѓање за Христос и примање на нашето вистинско битие и на нашата вистинска природа. Денот на крштението станува за христијаните именден зашто тогаш тие се формирани и вообличени, и нашиот безобразен и неопределен живот добива облик и определување“. Крштението во Христос е учество во Неговата смрт и воскресение преку трикратното целосно потопување во вода и возобновување на нашата природа, односно распнување на нашиот стар човек со Него за да биде уништено гревовното тело и ние да одиме во обновен

живот (види Рим. 6, 2–11).

Учеството во Светата Тајна Миропомазание е оживотворување на секој член поодделно, преку примањето на печатот на дарот на Светиот Дух, што значи, преку примањето на несоздадената благодат и учеството на сите верни во заедницата на Едниот Дух. На тој начин Црквата, односно сите верни, стануваат *едно тело и еден дух* (Ефес. 4, 4). Примањето на печатот на дарот на Светиот Дух го објаснува она евангелското „ставање на ново вино во нови мевови“ (Матеј 9, 17). Преку Светите Тајни Крштение и Миропомазание човекот го прима новиот живот, ја прима полнотата на Божјата благодат во своето срце. „*Царството Божјо е во вас внатре*“ (Лука 17, 21). Крштениот Го прима Самиот Дародавец и Дароносител, Светиот Дух Господ, Дух на восиновување, Кој со неискажани воздишки внатре од неговото срце повикува – „*Ава, Оче!*“ (Рим. 8, 15). Двоедната Света Тајна Крштение и Миропомазание, како што погоре нагласивме, се исполнува и запечатува со примањето на Телото и Крвта Христови од страна на новокрштениот.

Светото Крштение се нарекува уште и свето Просветлување. Зошто? Затоа што суштината на подготовката за светото Крштение на катихумените, која можела да трае дури и до три години, е во тој период тие да бидат подучувани како да го очистат своето срце од страстите и како да се утврдат во таа наука над науките и во таа уметност над уметностите. Следствено, заедно со Крштението тие можеле да го добијат и дарот на просветлување на умот и умносрдечната молитва. Значи, не се става ново вино во стари мевови. Во првиот период од гонењето на Црквата, добивањето на овие дарови било олеснето кај оние што имале желба да се крстат и заради фактот што

истовремено ја прифаќале и опасноста да станат маченици.

И добивањето на дарот на Големата схима или на Големиот ангелски образ исто така се нарекува Просветлување. Зошто? Затоа што суштината на подготовката за примањето на Големата схима на искушениците или расофорните монаси, која трае околу три години, е во тој период тие да бидат подучувани како да го очистат своето срце од страстите и да се молат во него, и како да се утврдат во таа наука над науките и во таа уметност над уметностите. Следствено, заедно со Големата схима тие можат да го добијат и дарот на просветлување на умот и умносрдечната молитва. Значи, не се става ново вино во стари мевови. Добивањето на овие дарови е олеснето кај оние што имаат желба да се облечат во Големата схима и заради фактот што истовремено и целиот свој живот Му го принесуваат на Христос и стануваат маченици според совеста.

Секој што влегол во духовната возраст на просветлувањето, може да Го проповеда јавно со збор Христос и тајните на Царството; но, оној којшто е сè уште на степен на духовната возраст на чистење на срцето од страстите, може да Го исповеда Христос и Царството што го чека – само со смирение, со апсолутно послушание и со молчание, со начинот на живот соодветен на степенот.

Зарем не го гледаме сето ова и во Христовиот пример? Богочовекот Исус Христос до Својата триесетта година бил непознат и бил послушен на Своите родители, иако сите чуда и проповеди можел да ги направи од Својата најрана младост. Дури после Своето Крштение и знакот на Светиот Дух во вид на гулаб и отворањето на небесата за човековата природа и потврдата од Отецот,

Богочовекот Христос тргнува на проповед. И сето тоа го прави за наша поука. Ние денеска, без дарот на умносрдечната молитва и без просветлување на умот и без да ги познаваме барем малку тајните на Царството Небесно, толку лесно судиме и осудуваме, толку лесно проповедаме, толку лесно дискутираме на теми кои го надминуваат нашето место во Црквата и нашето духовно знаење и толку лесно и со надменост ги поправаме луѓето за коишто мислиме дека згрешиле, што да се чуди секој нормален човек на овие појави. Зарем не си го затвораме на тој начин патот кон срцето и кон Царството Небесно еднаш засекогаш? Да внимаваме, сè си има свој ред, посебно во православниот духовен живот!

Свети Григориј Богослов прашува: „Што да знаеме, на што да се научиме [од Крштението Исусово]?“ И одговара: „Дека треба прво да се очистиме, и смирено да мислиме, и да проповедаме во совршеноста и на духовната и на телесната возраст. Она првото – за оние коишто се одлучуваат на Крштевање, а не се подготвени, ниту му пружаат цврстина на искупувањето преку усвоената навика за правење на добро. Зашто, ако дарот на благодатта – а е дар на благодатта! – пружа отпуштање на минатите гревови, тогаш тоа [очистувањето] е уште подостојно за почит, така што да не се враќаме на изблуеното. А ова второто – за оние коишто се вознесуваат над управителите на Светите Тајни, доколку се истакнуваат со некое достоинство. Третото, пак – за оние што се охрабруваат од својата младост (и ученост), па секое време го сметаат за прилика да ги поучуваат другите или да претседаваат (со другите). Исус се очистува, а ти го презираш очистувањето? Он тоа го прима од Јован, а ти се подигааш против својот духовен отец. Тој триесетгодишен, а ти уште

голобрад ги поучуваш старите, или мислиш дека ги учиш, а ниту со (духовната) возраст ниту со некој начин на своето однесување заслужуваш почит...“

Истиот Отец во својата проповед на Светото Просветлување (Богојавление) говори и за Крштение во крв и за Крштение во солзи. Ако првото ни изгледа страшно, кој нè спречува за ова второто? Свети Игнатиј Брјанчанинов во своите дела има една цела глава како треба да се принудуваме на солзи, плач и покајание за да ја обновиме белата одежда на душата затемнета од прелеста и гревовите после светото Крштение.

Ние сме праведно осудени...

И кога дојдоа на местото наречено Черепница, Го распнаа таму Него и злочинците, едниот оддесно, а другиот одлево.

А Исус рече: „Оче, прости им, зашто не знаат што прават!“

И кога го делеа облеклото Негово, фрлија ждрепка. А народот стоеше и гледаше; се потсмеваа заедно со народот и првосвештениците, велејќи: „Други спаси; нека се спаси и Сам ако е Он Христос, избраникот Божји!“ Исто така и војниците се подигруваа со Него: приближувајќи се, тие Му принесуваа оцет, и велеа: „Ако си Ти Царот Јудејски, спаси се Сам!“ А над Него имаше натпис, напишан на грчки, латински и еврејски: „Овој е Царот Јудејски“.

Еден од распнатите злочинци хулеше на Него, велејќи: „Ако си Ти Христос, спаси се Себеси и нас!“

А другиот, кога одговори, го искара и рече: „Зар и од Бог не се боиш, кога си веќе и сам осуден? Ние сме праведно осудени, зашто примивме заслужена казна според нашите дела; но Он ништо лошо не направил“. И Му рече на Исус: „Сети се на мене, Господи, кога ќе дојдеш во Царството Своје!“ А Исус му рече: „Вистина ти велам: денес ќе бидеш со Мене во рајот!“

(Лука 23, 33–43)

Историското случување, опишано во Светото Евангелие, на распнувањето Христово на Крстот помеѓу двата разбојника, исто така распнати на други два крста, е можеби една од највистинитите претстави во која може да се препознае состојбата на сите луѓе, како во однос на Бог

така и во однос на самите себе.

Крстот се сите наши волни и неволни страдања кои ги среќаваме на тесниот евангелски пат на исполнување то на Божјите заповеди. Крстот може да остане и само една голема казна за оние што не се покајуваат заради своите гревови. Не дека Бог нè казнува, туку сами себеси се казнуваме одделувајќи се од Бог и присоединувајќи се кон ѓаволот со исполнувањето на неговата волја. Исполнувањето на демонската волја не е ништо друго освен грев, отсуство на благодат, отпаѓање од Бог, душевно и телесно страдање и болест, и на крај смрт, без надеж.

Сите ние можеме да се видиме и да се препознаеме во еден од двајцата разбојници. Сите ние го носиме својот крст, само што некои од нас Му благодарат на Бог за својот крст и го носат истиот со трпение и смирение, свесни за својата грешност и несовершенство; а други, пак, хулат на Бог заради својот крст. На оние што Му благодарат на Бог, крстот им помага да го очистат сопственото срце од страстите, да го просветлат сопствениот ум и да се обожат. На оние што хулат на Бог, крстот им останува само како еден неподнослив товар и како една неразбирлива и неподнослива казна. Секако, имате предвид дека ви зборувам за генералната линија, а не за повремениите осцилации. Исто така, самопознанието во однос на Бог и благодарноста за крстот што Бог ни го дарувал се нераздвојни.

Со трпение и смирение може да го носи својот крст само оној што Му благодари на Бог за своите страдања и што освестил во себе дека навистина ги заслужува. Колку поголемо страдање доживуваме и колку поискрено и од сè срце Му благодариме на Бог за тоа, толку повеќе Божја благодат привлекуваме кон себе. Благодатта Божја

е, пак, таа што ни дава сила да ги издржиме страдањата, таа што нè утешува во страдањата и таа што дури и прави да заборавиме на нив. Или, со други зборови, благодаратта Божја е таа што нè очистува, просветлува и восовршува, во зависност од тоа на кој степен од духовниот развој се наоѓаме носејќи го својот крст.

Навистина убав евангелски пример за правилно носење на својот крст е разбојникот распнат заедно со Христос, на кого, во моментот кога ја исповеда својата грешност, смирено и без хулење поднесувајќи ги страдањата – *„Ние сме праведно осудени, зашто примивме заслужена казна според нашите дела; но Он ништо лошо не направил“* – му се отвораат очите да Го види и препознае распнатиот Богочовек: *и Му рече на Исус: „Сети се на мене, Господи, кога ќе дојдеш во Царството Свое!“* А Исус му рече: *„Вистина ти велам: денес ќе бидеш со Мене во рајот!“*. Очигледно е дека на разбојникот не само што му се отвораат очите да Го препознае Христос – односно, не само што го добива дарот на просветлување – туку нему му се открива и тајната на целиот Домострој на спасението, тајната на Царството Небесно.

За разлика, пак, од разбојникот, кој како појдовна основа за примање на овој дар од Бог го има само сознанието за својата грешност и правилната исповед со благодарност, ние денес како критериум и темел на нашето христијанско постоење и дејствување ги имаме Христовиот збор и дело, совршената љубов на Бог Отецот (види Матеј 5, 44–48) и печатот на дарот на Светиот Дух. Ги имаме единството на верата и соборната заедница на Светиот Дух и помеѓу себе и со нашите Отци, кои со својот вечно жив пример постојано ги осветлуваат нашиот живот и постоење во Црквата. Затоа не треба да дозволиме Царството

Небесно внатре во нас да го откриеме при крајот на нашиот живот, ако воопшто и тогаш го откриеме, претрпувајќи со благодарност разни болести и страдања, туку уште во нашата младост принесувајќи Му го целиот наш живот на Богочовекот Христос, без остаток.

Уште два духовни закона треба да знаеме. Прво, и во тоа ја препознаваме Божјата љубов, што Бог ни допушта страдање само толку колку што е доволно за наше спасение, а не толку колку што сме заслужиле, соодветно на гревот што сме го направиле. Ако Бог ни судеше само согласно она како ние им судиме на другите луѓе, а да не зборуваме согласно нашите гревови, тогаш подобро да не се родевме! Господи, слава на Тебе! Божјата правда е љубов, а не враќање со зло на зло. Таква треба да биде правдата и на секој што сака да се нарече себеси христијанин. И второ, крстот на оној што е на првиот степен од духовниот развој, чистење, се состои во подвигот на очистување на сопственото срце од страстите преку совршено послушание и преку обвинување на самиот себеси за кое и да е зло што се случува. Крстот на оној што е на вториот степен од духовниот развој, просветленост, се состои во повеќечасовниот молитвен подвиг на умот во срцето и во љубовта кон непријателите. Крстот на оној што е на третиот степен од духовниот развој, обожение, според светите Отци, се состои во плачот за целиот Адам...

Но, не зборувам за Крст без Воскресение! И не зборувам за Крст кој истовремено во себе не ги носи и силата и утехата и несоздадената светлина на Воскресението!

Деца на Светлината

Во почетокот беше Словото, и Словото беше во Бог, и Бог беше Словото. Тоа во почетокот беше во Бог. Сè стана преку Него, и без Него ништо не стана што стана. Во Него имаше Живот, и Животот им беше светлина на луѓето. И Светлината во темнина свети, и мракот не ја опфати.

Имаше еден човек по име Јован, пратен од Бог; тој дојде за сведоштво, да сведочи за Светлината, та сите да поверуваат преку него. Тој не беше Светлина, туку да сведочи за Светлината. Постоеше вистинска Светлина, Која го осветлува секој човек што доаѓа во светов.

Во светот беше, и светот преку Него стана, но светот не Го позна. Дојде при Своите, и Своите не Го примија. А на сите што Го примија – на сите што веруваа во Неговото име – им даде можност да станат синови Божји: кои не од крв, ни од похот машка, а од Бог се родија.

И Словото стана тело и се всели во нас, полно со благодат и вистина; и ние ја видовме Неговата слава, слава како на Единороден од Отецот.

Јован сведочеше за Него и велеше, зборувајќи: „Овој е за Кого реков: ‘Оној Кој иде по мене ме испревари, оти постоеше порано од мене!’“ И од Неговата полнота ние сите примивме благодат врз благодат; зашто Законот беше даден преку Мојсеј, а благодатта и вистината произлегоа од Исус Христос.

(Јован 1, 1–17)

Секоја година на Велигден нам, на сите православни христијани, ни е овозможено Христовото Воскресение да стане и наше лично и наше соборно (заедничко)

воскресение. Христовото Воскресение да стане наше суштинско ослободување од ропството, па дури и од фаталното и одлучувачко влијание на страстите, демонот, гревот и смртта во нашиот живот. Страстите славољубие (безобсирна борба за човечка слава и власт), среброљубие (безобсирна борба за пари и имот) и сластољубие (безобсирна борба за задоволување на најниските телесни нагони) се тројанскиот коњ во нашата душа, преку когошто влегуваат внатре демонот, гревот и смртта. На денот на Христовото Воскресение, значи, сите ние сме повикани да се ослободиме од пеколното ропство – кое ни носи само несреќи, болести, непријателства и страдања – и да станеме деца на Светлината. Кого го интересира како да стигне до тоа и што значи тоа, нека продолжи да чита понатаму. Кој сака да остане во темница и под сенка смртна, подобро да не чита...

Благодатното учество во спасителните за нас настани од животот на Богочовекот Христос, кое Црквата литургиски ни го овозможува во својот годишен циклус на чувствувања, не треба да се ограничи само на неговата надворешна пројава и значење, што многу кратко трае, туку треба да се открива и доживува и во неговата внатрешна суштина и димензија, која трае вечно. Така, на пример, за да може вистински да учествуваме во и да ги доживееме деновите од Страсната Седмица – Великиот Петок, Великата Сабота и Неделата на Воскресението – односно, за да може вистински да учествуваме во и да ги доживееме Христовото Распнување, Христовото Погребение и Христовото Воскресение, потребно е и во својот личен духовен живот да ги поминуваме трите внатрешни духовни состојби: распнувањето на умот, погребението на умот и воскресението на умот.

Го истакнуваме умот како критериум за нашата духовна состојба затоа што и падот и исцелението на човекот започнуваат од него. Паднатиот ум е горд, расеан преку страстите по светот и затемнет. Исцелениот ум е смирен, собран преку молитвата во Бог и просветлен. На крај, со еден пример, ќе ви објаснам какви се последиците од двете состојби посебно.

Првата молитвена состојба на умот се случува кога човекот, во дух на покајание, заради својата оддалеченост и несличност со Христос, потпомогнат од својата волја и желба го собира својот ум во зборовите на молитвата: „Господи Исусе Христе, помилуј ме (не)“. Чистата молитва е предвесник на крајот од оваа молитвена состојба и премин во друга. Умот го приковуваме на крстот од зборовите на молитвата и не му даваме да скита и да се расејува привлечен од светот и неговите страсти. Овој подвиг бара голем напор и ова е распнување, или, Велик Петок за умот.

Втората молитвена состојба на умот се случува кога човекот, во дух на покајание, потпомогнат од својата волја и желба го собира својот ум во зборовите на молитвата, но овојпат внатре во своето доволно очистено од страстите и затоа отворено срце, во кое се соединува со благодатта на Крштението, со Бог. Оваа молитва, која се нарекува и умносрдечна, е посебен дар Божји. Чистата молитва е предвесник на крајот и од оваа молитвена состојба и премин во друга. Умот собран во зборовите на молитвата го погребуваме во длабочините на нашето срце и тој станува мртов во однос на световните грижи и привлечности. Тоа е погребение, или, Велика Сабота за умот. Човекот кој ќе ја достигне оваа состојба оттогаш понатаму престојува во непоматена внатрешна радост и светлина.

Третата молитвена состојба на умот се случува кога иако човекот спие или разговара или чита или што било друго прави, неговиот ум истовремено пребива и во зборовите на молитвата, соединет непрестајно во своето срце со Бог. Оваа молитва, која се нарекува и непрестајна умносрдечна молитва, е извонреден дар Божји кој, според светите Отци, го добива само (едвај) еден подвижник во секоја генерација. Кога умот се наоѓа во оваа молитвена состојба, може да му се случи Божјо грабнување (или екстаза) и гледање на несоздадената божествена светлина. Созерцанието на божествената светлина е предвесник на крајот од оваа молитвена состојба. Тоа е Воскресение на умот.

Доколку сакаме, значи, вистински да учествуваме во Христовото Распнување, Христовото Погребение и Христовото Воскресение и да ги доживееме, потребно е, водени од нашиот духовен отец, да поминеме низ трите молитвени состојби на умот: неговото распнување во собраноста на молитвата, неговото погребение внатре во благодатниот простор на срцето и неговото воскресение проникнато од божествената светлина; поинаку речено, потребно е да поминеме низ трите нивоа на духовно растење: чистење на срцето од страстите, просветлување на умот, и обожение на севкупниот човек.

Иако постојат препознатливи духовни појави како разграничување помеѓу духовните состојби, сепак треба да знаеме дека колку човек го чисти своето срце, толку се просветлува неговиот ум и толку се обожува како неповторлива личност. Колку умот ќе го приковаме и распнеме во собраност, толку ќе го погребеме во срцето и просветлиме и толку ќе го обожиме и воскреснеме. Немаме многу избор: или умот ќе ни биде расеан преку страстите

по светот и затемнет, а ние ќе бидеме деца на темнината; или ќе ни биде собран преку молитвата во Бог и просветлен, а ние ќе бидеме деца на Светлината, односно синови Божји.

Децата на Светлината често и не се сфатени од децата на темнината во овој свет. Децата на Светлината дури им изгледаат и страшни и опасни на децата на темнината од овој свет, посебно ако овие вториве заземале некои позиции на човечка власт и слава – или мислат дека ги имаат. Децата на темнината мислат и чувствуваат дека се загрозени од децата на Светлината. Но, децата на темнината не знаат дека тие ниту ги чувствуваат ниту ги разликуваат темните мисли, зборови и дела кои извираат од нивните срца. Темница на темница не ѝ пречи. И тие не знаат дека децата на Светлината не можат ни еден момент да истрпат темна мисла, а камоли збор или дело. Децата на Светлината брзо се ослободуваат и од само една темна мисла. Темното веднаш се забележува и пречи во светлината. Колку е поголема светлината, толку на помала темнина е чувствителна. Децата на Светлината не се способни да сторат зло. Затоа децата на темнината во ниту еден случај не треба да се плашат од децата на Светлината, туку само од своите темни дела и од Бог, Кој на сите нив им оставил спасоносно време за покајание и Кој си ги чува Своите деца.

Христос воскрес!

Непотребни слуги

„Кој од вас кога ќе се врати неговиот слуга од поле, орач или овчар, веднаш ќе му рече: ‘Дојди бргу и седни на трпеза!’ Нема ли да му каже: ‘Приготви ми да вечерам, препашаи се и служи ми дури јадам и пијам, а потоа ти јади и пиј!’ Зар ќе му благодари на тој слуга, што ја исполнил неговата заповед? Мислам, не.

Па така и вие, кога ќе исполните сè што ви е заповедано, речете: ‘Ние сме слуги негодни, оти го извршивме она што бевме должни да го извршиме’“.

(Лука 17, 7–10)

Очигледно е дека носечка тема на денешново евангелие е смиренieto, на кое Господ Исус Христос сака да нè научи. Следствено, сега би требало да зборувам за умот и неговиот пад во гордост, расеаност и затемненост. Потоа – за апсолутното послушание како единствен начин на кој се спречува хранењето на страста на умот, гордоста, и како единствен лек за исцеление на нашиот паднат ум. Но, бидејќи, од една страна, за ова многупати до сега сум зборувал, а од друга страна, на еден друг момент од подвигот на смирение ме потсети денешното евангелие, сакам да го свртам вашето внимание на следново:

Прво што ми падна на ум откако го прочитав евангелието се оние моменти од нашиот духовен живот кога претрпуваме напад со кој демон или човек сака во нас да ја предизвика и разбуди страста високо мислење за самите себе и да нè наведе на пад, во осудување или во враќање на зло со зло. На пример, на сите ни се случуваат оние

помисли после регистрираната информација во нашиот разум за претрпениот напад, во стилот: „Како можеше тоа да ми го направи?“; „Како можеше тоа да го рече за мене?“; „Кој знае сега што ми мисли?“; и слично... Како да се одбраниме од овие помисли? Ќе се смириме и ќе се осудиме самите себе уште полошо од она што ни го прават, од она што го слушаме дека го зборуваат за нас и од она што претпоставуваме или што демонот ни шепка дека го мислат за нас: „Да, таков сум, и тоа го заслужувам, и уште полошо од тоа што сега ми го прават!“

После ваквото самоосудување, треба да се молиме за нашите непријатели. Молитвата ја кажуваме сè до моментот додека не се врати мирот што претходно сме го имале и во себе и со непријателот. Најдобро би било да останеме во молитвата додека не ни потечат солзите на покајанието, во кое ќе видиме дека единствено ние сме виновни за сè... Секој што ја бара вината за што било и во кој било случај надвор од себе, го напушта патот на нашите Отци, го напушта патот што води кон срцето, го напушта тесниот пат кон Царството Небесно и кон Царот Небесен... А, друг пат до Господ не ни постои!

Но, да се вратиме поконкретно на денешново евангелие. Мислам дека на сите ни е јасно: Господ сака да нè сочува од гордоста, од високото мислење за самите себеси, дури и ако исполниме сè што ни е заповедано. Господ Христос ни го покажува патот на смирението. Сепак, Господовиот совет во него се однесува само на оние кои евентуално би го исполниле сето она што им е заповедано. Како да се смириме ние кои не го исполнуваме тоа што ни е заповедано? И, ако непотребни слуги се оние кои исполниле, какви ли сме ние кои не сме исполниле? Знаеме што му одговори Господарот на слугата којшто не

го употреби добиениот од Него талант за да Му послужи соодветно: „Лукав и мрзелив слуго! Ти знаеш дека жнеам каде што не сум сеел и собирам каде што не сум веел; затоа требаше моето сребро да го дадеш на трговците, па јас кога ќе дојдам, да си го приберам своето со добивка“ (Матеј 25, 26–27). Одговорот е: лукав и мрзелив слуга! Изгледа дека од ‘лукав и мрзелив слуга’ има многу пат за да се стигне до ‘непотребен’...

Прашање е дали воопшто и можеме да го исполниме тоа што ни е заповедано дури и ако се потрудиме да го исполниме. Ова прашање посебно се однесува за сите оние кои се носители на некој од трите степени на свештенството. Бидејќи сите ние кои по Божјо допуштање а не по Божја волја го носиме свештеничкиот чин што го носиме, заради несоодветно внатрешно духовно покривање, и да сакаме нема да можеме да го исполниме она што Господ го очекува од нас. На пример, една сила има словото на просветлениот, друга на оној што морално и интелектуално се изградува, а сосема друга на оној што воопшто не работи на себе. Да не зборувам воопшто за чудотворното слово на обожениот.

Господи, прости и биди милостив кон мене, грешниот...

Содржина

Предговор	I-III
проф. д-р Венко Андоновски: Јас не ви кажувам, нека ви каже мојата тишина	V-XV
Вовед	19
Искушувањето во пустината	25
Поканетите на свадба	29
Убиец на покајанието	33
Лозарите	37
Кога ќе се вратам, ќе ти платам	42
Одрекување од Христос заради светот или екстремно одрекување од светот заради Христос	44
Трпеза со грешници	47
Јаремот Мој е благ и бремето Мое е лесно...	52
Жената Хананејка (прв дел)	57
Жената Хананејка (втор дел)	63
Не радувајте се на Моите дарови, туку радувајте се на Мене	65
Живееме ли, умираме ли – Господови сме	69
Вдовицата со две лепти	72

Не судете, за да не бидете судени!	77
Благодатта од нашите срца се пројавува како неосудување, простување и љубов	81
Сето тоа сум го запазил од младини...	84
И ако во туѓото не бевте верни, кој ќе ви го даде вашето?	88
Не можете да им служите и на Бог и на Мамон	93
Злото внатре во вас, самите вас ве разградува	95
Ме љубиш ли?	98
Време за страв и параноја или време за покајание	101
Тајната на Крстот Христов во нашиот живот	103
Господи, да прогледам!	108
Жетвата е голема, а работници малку...	112
Избор на 'подобриот дел' (прв дел)	117
Избор на 'подобриот дел' (втор дел)	120
Верувам, Господи, помогни му на моето неверие!	123
За последното место	129
Потполн човек	133
Бесомачните	137

За крвоточивата жена и за Јаировата ќерка	144
Да бевте од овој свет, тогаш светот ќе го љубеше своето	147
Тоа што си го приготвил, кому ќе остане?	151
Роденото од тело, тело е; а роденото од Дух, дух е	154
Домашна задача	159
Вистинско сведоштво	162
Имајте вера во Бог...	169
Ни Јас не ви кажувам...	174
Светлина на светот	179
Покајанието на Закхеј	184
Аскетскиот плач на митарот	188
Блудниот син (прв дел)	193
Блудниот син (втор дел)	199
Страшниот суд	205
Простување, на дело	213
Исполнета молитва	220
Исцеление на фатениот	224
Обрезание, по срце и уши	228

Сретение со Тајната Христова	231
Соединување според суштина, соединување според ипостас и соединување според енергија	236
Ние сме праведно осудени...	243
Деца на Светлината	247
Непотребни слуги	252

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје

252:281.963

НАУМ, митрополит струмички
Ни Јас не ви кажувам... / Наум струмички митрополит.
- 2. изд. - Велјуса: Манастир Воведение на
Пресвета Богородица Елеуса, 2011. -
- XV, 268 стр.; 21 см. - (Библиотека Воведение)

- Предговор / монахиња Сара: стр. I-III. -
Јас не ви кажувам, нека ви каже мојата тишина /
Венко Андоновски: стр. V-XV

ISBN 978-9989-893-17-9

а) Проповеди - Македонска православна црква

COBISS.MK-ID 89035018

Печати:

„Св. Теодосиј Синајски“ - Банско